

Suvremeno roditeljstvo: uloga Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva

Marsenić, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:262809>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Paula Marsenić

**SUVREMENO
RODITELJSTVO: ULOGA
FACEBOOK STRANICA O
RODITELJSTVU NA
POJAVU PARANOIČNOG
RODITELJSTVA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

PAULA MARSENIĆ

**SUVREMENO
RODITELJSTVO: ULOGA
FACEBOOK STRANICA O
RODITELJSTVU NA POJAVU
PARANOIČNOG
RODITELJSTVA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Katarina Dadić
Sumentor: Martina Horvat, mag.paed.

Zagreb, 2022.

Naslov rada na hrvatskom jeziku

Suvremeno roditeljstvo: uloga Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva

Sažetak

Paranoično roditeljstvo suvremeni je oblik roditeljstva koji je nastao kao odgovor roditelja na izazove suvremenog društva, odnosno kao način njihove prilagodbe suvremenom poimanju djeteta i odgojnih ciljeva. Paranoično roditeljstvo definira se kao roditeljstvo koje podrazumijeva neprestani strah roditelja za svoje dijete, a takvi roditelji često su anksiozni i paranoični kada je u pitanju njihovo dijete, pretjerano su uključeni u djetetov život, te su pretjerano obrambeno nastrojeni prema svome djetetu i okolini koja ga okružuje – osobito nadzorom i kontrolom. Strah za dijete, odnosno anksioznost roditelja u suvremenom društvu, povezuje se s „kulturom straha“ koju obilježava strah potaknut brzim tehnološkim napretkom i općenitom globalnom nesigurnošću. Digitalne tehnologije i inovacije u tehnologiji, uzrokovale su neke nove rizike kako za društvo, tako i za obitelj i roditelje. Društveni mediji, osobito njihovo senzacionalističko izvještavanje, ima veliku ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva.

U ovom radu, predmet istraživanja jest ispitati imaju li navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva, odnosno ima li aktivno korištenje Facebook stranica o roditeljstvu veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja Facebook stranica. Istraživanje je provedeno u obliku anketnog upitnika, a uzorak čine sudionici koji su punoljetni i roditelji su jednog ili više djece vrtićke dobi. Ovo istraživanje daje uvid u ulogu društvenih medija, osobito Facebooka, na pojavu paranoičnog roditeljstva.

Ključne riječi: paranoično roditeljstvo, suvremeno roditeljstvo, društveni mediji, Facebook stranice o roditeljstvu

Naslov rada na engleskom jeziku

Contemporary Parenting: the Role of Parenting Facebook Pages on the Emergence of Paranoid Parenting

Abstract

Paranoid parenting is a form of contemporary parenting which emerged as parents were looking for answers to challenges in modern society. In other words, it is how they adjust to their contemporary understanding of children and upbringing goals. Paranoid parenting is defined as parenting which implies constant fear of parents for their children, while those parents are often anxious and paranoid when it comes to their child, they are overly involved in their child's life, and they are overly defensive towards their child and his/hers surroundings – especially through supervision and control. Fear for children or anxiousness of parents in the modern society is connected with “fear culture” which is defined by fear motivated by quick technological development and overall global uncertainty. Digital technologies and innovation in technology have caused some of the new risks for society, family and parents. Social media, especially their sensationalist reporting, play a big role in the appearance of paranoid parenting.

In this paper, the subject of research is to examine if the habits of using Facebook parenting pages have an effect on appearance of paranoid parenting. In other words, does active usage of Facebook parenting sites has a bigger role on appearance of paranoid parenting than passive usage of Facebook parenting sites. The research was conducted in a form of a survey, and the sample consists of participants who are of age and are parents of one or more children at kindergarten age. This research gives insight into the role of social media, especially Facebook, in the appearance of paranoid parenting.

Keywords: Paranoid parenting, contemporary parenting, social media, Facebook parenting sites

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj	2
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. OBITELJ	4
2.1. Transformacija tradicionalne obitelji	5
2.2. Pluralizacija obiteljske strukture	7
3. RODITELJSTVO U SUVREMENOM DRUŠTVU	9
4. SUVREMENI ODGOJ	12
4.1. Roditeljski odgojni stilovi	13
4.2. Suvremeni roditeljski odgojni stilovi	14
5. PARANOIČNO RODITELJSTVO	18
5.1. Obilježja paranoičnog roditeljstva	18
5.2. Uzroci paranoičnog roditeljstva	20
5.3. Posljedice paranoičnog roditeljstva	23
6. SUVREMENO RODITELJSTVO I DIGITALNE TEHNOLOGIJE	24
6.1. Društveni mediji i roditelji	26
6.2. Facebook stranice o roditeljstvu	29
7. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	29
8. ISTRAŽIVANJE	33
8.1. Predmet i ciljevi istraživanja	34
8.2. Metodologija istraživanja	35
8.3. Analiza rezultata	37
8.4. Rasprava	60
8.5. Ograničenja istraživanja	64
9. ZAKLJUČAK	65
POPIS LITERATURE	1
POPIS TABLICA	9
POPIS SLIKA	10
PRILOZI	11

1. UVOD

Roditeljstvo je važna i izrazito kompleksna uloga za svakog roditelja, osobito u suvremenom društvu u kojem na roditeljstvo utječu povijesna događanja, demografske promjene, kulturne norme i vrijednosti, te promjene u socijalnoj i ekonomskoj organizaciji i strukturi. Također, povezano je i s kulturnim shvaćanjima obitelji, roditeljstva i djeteta u određenom društvu (Ljubetić, 2007, str. 58). Suvremeno roditeljstvo susreće se i s izazovima koji dolaze sa sve većim razvojem digitalnih tehnologija i društvenih medija. Društveni mediji, s jedne strane, predstavljaju roditeljima neograničen izvor informacija, dok su s druge strane, prepuni lažnih informacija i vijesti u kojima se roditelji teško snalaze (Ljubetić, 2007, str. 72; Milanović i sur., 2000, str. 121). Osim toga, odgajanje djeteta u suvremenom društvu, podložno je brojnim socijalnim, ekonomskim, emocionalnim, kulturnim i demografskim čimbenicima (Maleš i Kušević, 2011, str. 60), koji su doveli do promjena u pristupu i shvaćanju djeteta, te u odgojnim ciljevima i postupcima (Maleš, 2012, str. 13). Suvremeni odgoj podrazumijeva roditeljski autoritet, međusobni dijalog i komunikaciju, zanimanje za dijete, uključenost u djetetov život, te prepoznavanje i zadovoljavanje djetetovih potreba, a zadatak suvremenog roditelja jest postaviti jasne granice djetetu i osigurati mu okruženje i uvjete za stjecanje životno važnih vještina (Juul, 2008; Maleš, 2012, str. 14). Kada je riječ o roditeljskoj uključenosti u djetetov život, u suvremenoj literaturi nailazi se na pojam „pretjerano roditeljstvo“ (*overparenting*), a podrazumijeva pretjeranu, nezdravu, uključenost roditelja u djetetov život. Takva roditeljska uključenost može biti uzrokovana roditeljskom anksioznošću, odnosno roditeljskim strahom za svoje dijete, a rezultat tomu je pretjerana okupiranost roditelja uklanjanjem i izbjegavanjem svih opasnosti i rizika (Li, 2022). S obzirom na roditeljsku uključenost i na to kako su se roditelji prilagodili suvremenom poimanju djeteta i odgojnih ciljeva, u ovome radu, poseban naglasak stavljen je na paranoično roditeljstvo, kao oblik „pretjeranog roditeljstva“. Paranoično roditeljstvo suvremeni je roditeljski oblik kojeg karakterizira neprestani i pretjerani, a često i iracionalni, strah roditelja za svoje dijete, doživljavanje djeteta kao da je ranjivo i u neprestanoj opasnosti i izloženo rizicima, posebice od stranaca, prometa, igračka i aktivnosti, te od zaostajanja u razvoju (Furedi, 2002; Thompson, 2020). Uzroci straha i anksioznosti koju roditelj osjeća za svoje dijete, povezuju se s „kulturom straha“ koju obilježava strah potaknut brzim tehnološkim napretkom i globalnom nesigurnošću, te s „društvom rizika“ koje je stvorilo potpuno nove opasnosti i rizike koji su prije bili nepoznati (Beck, 1992; Pain, 2006).

Osim toga, digitalne tehnologije i internet uzrokovale su neke nove opasnosti kako za društvo, tako i za obitelj, pa *online* svijet za paranoične roditelje predstavlja poseban skup potencijalnih rizika (Furedi, 2002; Thompson, 2020). Roditelji u velikom broju koriste društvene medije i mreže koje pružaju roditeljima nove načine za povezivanje s drugim roditeljima i razmjenu mišljenja i iskustva, a predstavljaju i nove izvore informacija za roditelje, te oblik društvene podrške roditeljima (Duggan i sur., 2015).

1.1. Predmet i cilj

Predmet ovog istraživanja jest ispitati ulogu Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva, a *glavni cilj* je ispitati ulogu Facebook stranica na kojima se roditelji mogu informirati i savjetovati o roditeljstvu i odgoju djeteta, na pojavu paranoičnog roditeljstva kao suvremenog oblika roditeljstva, odnosno *imaju li navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva i ima li aktivno korištenje Facebook stranica o roditeljstvu veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja?*

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za izradu diplomskog rada korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka. Za prvi dio rada, odnosno za teorijski dio, korišteni su sekundarni izvori podataka preuzeti iz knjiga, različitih internetskih baza podataka poput HRČAK (Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa), CROSBİ, ResearchGate, Google Scholar, Google Books, ScienceDirect.com, PubMed, te s različitih internetskih stranica. Osim toga, korišteni su i podaci iz razne stručne i znanstvene literature iz područja vezanih uz obitelj, suvremeno roditeljstvo i odgoj, roditeljske odgojne stilove, paranoično roditeljstvo, digitalne tehnologije i društvene medije. Literatura koja je korištena je i na hrvatskom i na engleskom jeziku i čini domaće i inozemne stručne i znanstvene članke i radove, internetske izvore, te knjige.

U drugom dijelu rada, odnosno u empirijskom istraživanju, korišteni su primarni izvori podataka prikupljeni pomoću *online* anketnog upitnika. Podaci su prikupljeni induktivnom metodom, a uzorak su činili roditelji koji su aktivni na Facebooku i imaju jedno ili više djece vrtićke dobi. Uzorak su činili sudionici koji su stanovnici Republike Hrvatske i koji su punoljetni (N=101), a bili su odabrani po principu namjernog prigodnog uzorka – ispitivanje

dostupnih pojedinaca. Anketni upitnik sastojao se od 54 pitanja i tvrdnji podijeljenih na pet glavnih dijelova.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen u devet glavnih poglavlja.

Prvo poglavlje odnosi se na uvod u kojemu se predstavlja tema rada, navode se predmet i cilj rada, te izvor i metoda pomoću kojih su prikupljeni podatci za pisanje ovog rada. Također, navode se sadržaj i struktura rada.

Drugo poglavlje predstavlja prvo tematsko područje i odnosi se na teorijsko tumačenje pojma obitelj kroz definicije samog pojma. U poglavlju se navode uzroci transformacije tradicionalne obitelji, te razlike između tradicionalne i moderne obitelji. Objasnjena je i pluralizacija obiteljske strukture, te su navedeni i definirani suvremeni oblici obitelji.

Treće poglavlje veže se uz poimanje roditeljstva u suvremenom društvu. U tom poglavlju definira se roditeljstvo, te su navedeni čimbenici koji utječu na poimanje roditeljstva u suvremenom društvu i izazovi s kojima se današnje roditeljstvo susreće, poput digitalne tehnologije. Također, navedene su i objašnjene osnovne značajke suvremenog roditeljstva.

Četvrto poglavlje definira suvremeni odgoj uzimajući u obzir okolnosti koje su utjecale na shvaćanje odgoja. U njemu su objašnjena četiri roditeljska odgojna stila, s posebnim naglaskom na suvremene roditeljske odgojne stilove. Definiran je pojam „pretjerano roditeljstvo“, te su objašnjeni neki novi suvremeni oblici roditeljstva – prezaštitničko, helikopter i paranoično roditeljstvo.

Peto poglavlje predstavlja paranoično roditeljstvo. U poglavlju je definiran pojam paranoja, a navedena su i obilježja paranoičnog roditeljstva i paranoičnog roditelja. Osim toga, predstavljani su i uzroci paranoičnog roditeljstva kao što su kultura straha i društvo rizika, te digitalne tehnologije i internet. Također, navedene su i posljedice koje paranoično roditeljstvo ima za dijete, ali i za roditelje.

Šesto poglavlje fokusira se na suvremeno roditeljstvo i digitalne tehnologije, odnosno izazove s kojima se suvremeni roditelji susreću u digitalnom svijetu. Navedena je i uloga društvenih medija i njihov utjecaj na roditelje, s posebnim naglaskom na društvene medije i društvenu

podršku. Osim toga, prikazana je i razlika u ulozi koju društveni mediji imaju za majke, a koju za očeve. Također, objašnjen je i definiran pojam Facebook stranice i grupe o roditeljstvu.

Sedmo poglavlje prikaz je dosadašnjih istraživanja koja su istraživala korištenje Facebook stranica i grupa o roditeljstvu i njihovu ulogu među roditeljima. Prikazani rezultati dosadašnjih istraživanja fokusirani su na ulogu Facebook stranica o roditeljstvu, na tematiku Facebook stranica o roditeljstvu, na navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu, s posebnim naglaskom na aktivno, odnosno pasivno korištenje Facebook stranica, te na navike korištenja Facebook stranica s obzirom na sociodemografske karakteristike roditelja.

Osmo poglavlje predstavlja empirijsko istraživanje u kojem se ispituje uloga Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva. U ovom poglavlju navodi se metodologija istraživanja, provodi se analiza rezultata na temelju kojih se daje zaključak (rasprava). Također, navode se ograničenja i implikacije za buduća istraživanja.

Deveto poglavlje ujedno je i zaključak u kojem se iznose spoznaje donesene na temelju teorijskog dijela i provedenog istraživanja.

Slijedi popis *literature, tablica i slika*, a u *prilogu* se nalazi i *online* anketni upitnik.

2. OBITELJ

Obitelj i obiteljski sustav složen je fenomen koji je nemoguće jednostavno odrediti. Obitelj je nezamjenjiv element svakog društva, a funkcije obitelji od velike su važnosti za funkcioniranje cijeloga društva. Stoga, ne čudi da je obitelj predmet interesa mnogih znanstvenih disciplina, kao što su pedagogija, sociologija, psihologija, antropologija, povijest, ekonomija, pravo itd. Ovisno o predmetu znanstvenog interesa, pri definiranju obitelji, neki autori usredotočeni su na strukturu obitelji, neki na uloge i zadaće obitelji, dok su nekim autorima fokus funkcije obitelji, te važnost koju ona ima za pojedinca (Ljubetić, 2007, str. 5).

Potočnjak (1986, str. 5) nudi jednostavnu definiciju prema kojoj je „*obitelj prva i temeljna životna zajednica, utemeljena na zajedničkom životu krvnim srodstvom povezanih osoba*“. Autor naglašava kako je obitelj od izrazite važnosti za svakog člana društva jer temelj života svakog pojedinca čini upravo obitelj (Zloković i Rosić, 2002, str. 36). Maleš (1988, str. 7) je proširila definiciju i osim krvnog srodstva, uključila i emocionalni i ekonomski aspekt obitelji, pa obitelj određuje kao „*odgojnu zajednicu roditelja i djece, zasnovanu na emocijama ljubavi*

i privlačenja, a koja je karakterizirana zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova“ (Zloković i Rosić, 2002, str. 36). Shaffer (2000) definira obitelj kao „*sustav, odnosno zajednicu roditelja i njihove biološke/posvojene djece koji zajedno obitavaju, te tvore tri obiteljske pozicije odnosa: muž-otac, žena-majka, potomak-brat/sestra*“ (Ljubetić, 2011, str. 76). Prema Keresteš (2002), obitelj je „*složena i povezana cjelina, hijerarhijski organiziran sustav koji se sastoji od manjih podsustava – bračnog i roditeljskog podsustava, te podsustava braće i sestara*“ (Klarin, 2006, str. 38). Na sličan način Murdock (Ljubetić, 2007, str. 6) definira obitelj kao „*društvenu skupinu koju karakterizira zajedničko prebivanje, ekonomska suradnja i razmnažanje, a uključuje odrasle osobe oba spola, od kojih najmanje dvoje odražava spolnu vezu, te jedno ili više djece, vlastite ili usvojene*“. Prema Hrvatskoj enciklopediji (2022), u općenitom smislu, obitelj je „*društvena skupina, povezana srodstvom, utemeljena na braku i zajedničkom životu užega kruga srodnika, prije svega roditelja, koji vode brigu o djeci (svojoj ili posvojenoj), te ih odgajaju*“.

Prema ovim definicijama, zajednički život, zajedničko ekonomsko udruživanje, zajedničko potomstvo, te spolna veza između dvije odrasle osobe, karakteristike su svih obitelji (Ljubetić, 2007, str. 6). No, ne postoji jedinstvena definicija obitelji koja bi u nekoliko redaka sažela sve ono što obitelj jest, ili ona koja bi obuhvatila sve različitosti obitelji i obiteljskih sustava. Definicija obitelji ovisi o socioekonomskim i gospodarskim uvjetima nekoga društva, o aktualnim znanstvenim spoznajama, te o općeprihvaćenim teološkim i filozofskim dogmama toga društva (Ljubetić, 2007, str. 10). Definicija prema kojoj „*obitelj podrazumijeva grupu koja je u braku, krvnoj vezi i usvojenju, te u drugim intimnim odnosima*“ (Reiss i Lee, 1988), najjednostavnija je definicija obitelji koja ostavlja puno prostora za opisivanje različitih suvremenih vrsta obitelji koje karakteriziraju današnje moderno, ali i izrazito kompleksno društvo (Zloković i Rosić, 2002, str. 36).

2.1. Transformacija tradicionalne obitelji

Obitelj je, od svojih početaka pa do danas, doživjela mnoge promjene u svojoj strukturi, ulogama, zadacima i funkcijama. Uloga obitelji, vrijednosni sustavi i odnosi među članovima u konstantnoj su prilagodbi i mijenjaju se kako se društvo mijenja, a obitelj kao temeljna društvena zajednica uspješno je odolijevala krizama i promjenama koje svako novo suvremeno doba donosi, te se uspješno prilagođavala transformacijama društva. Proces i promjene na

području industrije, znanosti i tehnologije, te društveni, gospodarski i povijesni procesi ostavili su traga na obitelj i obiteljski sustav, kao i na društvo u cjelini (Ljubetić, 2007, str. 11).

Tradicionalnu obitelj čine otac, majka, njihova djeca, te baka i djed, a nije rijetkost da pod istim krovom žive i drugi članovi šire obitelji – takva obitelj često se naziva i proširenom obitelji. U tradicionalnoj obitelji muškarac je taj koji radi i ekonomski uzdržava obitelj, a žena ostaje doma i brine o djeci. Pojavom industrijske revolucije mijenja se tradicionalno poimanje obitelji. Urbanizacija je odvojila radno mjesto od obiteljskog doma, što je dovelo do drastičnih promjena u obitelji – roditelji su sve češće izbivali zbog posla, pa su obitelji počele provoditi manje vremena zajedno. Budući da je zaposlenost preselila život iz sela u grad, često je dolazilo do raspada tradicionalne proširene obitelji, pa su tako nastale moderne, nuklearne obitelji koje čine roditelji i njihova djeca, dok bake i djedovi i ostala rodbina žive odvojeno (Ljubetić, 2007, str. 12). Osim toga, promjene koje se događaju u 20. stoljeću osobito se odnose na tradicionalno shvaćanje uloge žene (majke) u obitelji, te na položaj žena na tržištu rada.

Žena više nije „samo“ majka, odgojiteljica i kućanica, a otac više nije jedini koji financijski uzdržava obitelj. Borbom za prava glasa žena, žene, osim u majčinstvu i odgoju, počinju sudjelovati i u drugim sferama društvenog života, osobito na području obrazovanja i tržišta rada (Đuranović i Klasnić, 2020, str. 77). Takve promjene zahtijevaju i od oca i od majke jednako sudjelovanje u odgoju i brizi za djecu, te ravnopravnu podjelu odgovornosti i obveza oko djece i kućanstva. Budući da su sve češće oba roditelja zaposlena, važan dio odgoja i obrazovanja preuzele su odgojno-obrazovne institucije, poput vrtića i škola (Ljubetić, 2007, str. 13).

Dakle, sličnosti i razlike tradicionalnih i modernih, odnosno suvremenih obitelji, ponajprije se temelje na funkcijama, veličini i strukturi obitelji, koje su uzrokovane socijalnim i ekonomskim promjenama u društvu. U tradicionalnim obiteljima, veliku ulogu u odgoju i socijalizaciji imala je obitelj (osobito majka), dok moderne obitelji prebacuju odgojne i socijalizacijske funkcije na druge osobe i institucije. Što se tiče veličine obitelji, tradicionalne obitelji karakteriziraju velike obitelji s troje i/ili više djece, dok su moderne obitelji male obitelji s jednim ili dvoje djece. Struktura obitelji značajno se promijenila, pa obitelj više ne čine roditelji, djeca, baka, djed i ostali članovi rodbine, kao što je kod tradicionalne obitelji, već su se pojavili neki novi oblici suvremenih obitelji (Zloković i Rosić, 2002, str. 20)

2.2. Pluralizacija obiteljske strukture

Suvremene obitelji čine roditelji i djeca koji žive neovisno o široj rodbini. Neka od obilježja suvremenih obitelji su: postojanje jasne granice između doma i radnog mjesta; zaposlenost oba roditelja; financijska neovisnost žene; zajednička podjela odgovornosti roditelja za vođenje doma i preuzimanje obveza oko skrbi i odgoja djeteta; veće mogućnosti zadovoljenja vlastitih potreba roditelja na osobnoj, profesionalnoj i socijalnoj razini; prebacivanje odgojnih obveza roditelja na odgojno-obrazovne institucije; slaba interakcija među članovima obitelji, individualizacija; afektivne veze i sloboda izbora; načela ravnopravnosti i poštovanja (Ljubetić, 2007, str. 15).

Ekonomске i sociopolitičke promjene promijenile su odnos prema radu, ali su utjecale i na roditeljsku odgovornost i na dinamiku života. S obzirom na to, mijenjala se struktura obitelji, pa je osobito važno istaknuti strukturalnu raznolikost kao temeljno obilježje suvremenih obitelji. Do različitih struktura dolazi zbog zaposlenosti majke, promijenjene uloge majke i oca, raznolikosti intimnih veza, razvoda, izvanbračnog života, ponovne udaje-ženidbe i sl. (Zloković i Rosić, 2002, str. 16). Oblici obiteljskih struktura mogu se promatrati s obzirom na tri kriterija: odnos roditelja i djece (biološka ili usvojena djeca); bračni status roditelja (u braku, razvedeni, ponovno oženjeni); roditeljsko seksualno usmjerenje (heteroseksualni ili homoseksualni roditelji) (Maleš i Kušević, 2011, str. 45). Prema tim kriterijima postoje sljedeći oblici suvremenih obitelji: jednoroditeljske obitelji, rekonstruirane obitelji, posvojiteljske ili udomiteljske obitelji, istospolne obitelji, obitelji koje samo povremeno žive zajedno, baka/djed obitelji, kalendarske obitelji i virtualne obitelji (Ljubetić, 2007, str. 18).

Jednoroditeljske obitelji one su obitelji u kojima o odgoju i brizi za dijete sudjeluje samo jedan roditelj. Takve obitelji nastaju zbog različitih okolnosti, a najčešće zbog rastave braka, ali iz zbog smrti bračnog partnera/roditelja. Nije rijetka pojava ni jednoroditeljsko donošenje odluke da se ima dijete, pri čemu se tu češće radi o odluci majke da ima dijete bez oca nego obrnuto, pa se govori i o samohranom majčinstvu. Neki od razloga za nastanak jednoroditeljskih obitelji su i život u izvanbračnoj zajednici i otvoreni brakovi koji su nestabilniji od bračnih zajednica (Maleš i Kušević, 2011, str. 45). Sve su učestalije ponovljene ženidbe-udaje, pa tako nastaju *rekonstruirane*, odnosno binuklearne obitelji. To su obitelji u kojima dijete živi s jednim biološkim ocem i maćehom ili očuhom, a često i s djecom koje maćeha ili očuh dovedu u novu obitelj. Rekonstruirane ili obnovljene obitelji nastaju najčešće zbog rastave braka ili smrti partnera (Ljubetić, 2007, str. 17).

Posvojiteljske i udomiteljske obitelji su obitelji u kojima se roditelji zbog različitih osobnih razloga odlučuju za posvojenje ili udomljavanje djece, te brinu i skrbe o njima. Razlika između posvojenja i udomljavanja jest što se roditelji-udomitelji imaju obvezu brinuti za udomljeno dijete do njegove navršene osamnaeste godine života, dok su roditelji-posvojitelji trajni skrbnici toga djeteta (Blažeka Kokorić i Birovljević, 2015). *Istospolne obitelji* podrazumijevaju bliski odnos parova istoga spola za što se u Republici Hrvatskoj koristi termin „životno partnerstvo“. Pojam životnog partnerstva označava zajednicu dviju osoba istoga spola, a istospolnim obiteljima se nazivaju zajednice životnog partnerstva koje su udomile ili posvojile djecu (Đuranović i Klasnić, 2020, str. 107). U nekim obiteljima jedan je roditelj, najčešće otac, veći dio vremena odvojen od svoje obitelji i ne živi s njom zbog prirode posla – kao što su primjerice pomorci, istraživači ili sezanci – pa se takve obitelji nazivaju *obiteljima koje povremeno žive zajedno*. Slično ovom obliku suvremene obitelji su i kalendarske i virtualne obitelji. *Kalendarska obitelj* je ona obitelj u kojoj dijete jedan dio godine živi s jednim roditeljem, a drugi dio godine s drugim roditeljem. *Virtualne obitelji* su obitelji koje ne žive zajedno, najčešće zbog odvojenosti jednog roditelja radi posla, a jedini način međusobne komunikacije i interakcije njezinih članova jest putem društvenih mreža i digitalnih tehnologija, odnosno virtualno. Jedan od novijih oblika suvremenih obitelji jest *baka/djed obitelj* u kojima baka i/ili djed preuzimaju svu odgovornost oko odgoja i brige za dijete kao primarni skrbnici tome djetetu (Ljubetić, 2007, str. 18).

Dokaz pluralizaciji obiteljskih struktura su i demografski podaci zapadnoeuropskih zemalja među kojima se našla i Republika Hrvatska. Budući da se obiteljska struktura u Hrvatskoj relativno sporo mijenja, moglo bi se reći kako je poimanje obitelji još uvijek dosta tradicionalno (Raboteg-Šarić i sur., 2003, str. 15). U Hrvatskoj je 90 posto djece rođeno u braku, no sve se više smanjuje popularnost braka i obitelji. Promjene koje su zahvatile obitelj, osim na obiteljsku strukturu i obitelj kao društvenu instituciju, utjecale su i na promjenu roditeljske uloge, a osobito na pojmove *roditelj* i *roditeljstvo* (Maleš i Kušević, 2011, str. 46). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 2011. godine rođeno je 41 197 djece, a njih 14 % rođeno je izvan braka. Prosječna starost majke pri prvom porodu bila je 27,9 godina (DZS, 2013, str. 19). Iako se postotak djece rođene u braku smanjio, podaci za 2019. godinu potvrdili da je Hrvatska jedna od tri europske zemlje (uz Cipar i Grčku) u kojoj se najmanje djece rađa izvan braka, njih 21,5 %, dok se u braku rađa više od 80 % djece. Također, prosječna starost majke pri prvom porodu bila je 29,3 godine, odnosno najveći broj prvorotkinja bio je u dobi od 30 do 34 godine (DZS, 2021, str. 21).

Prema trenutno dostupnim podacima zadnjeg popisa stanovništva u RH, 2021. godine rođeno je 36 508 djece, a još nema konkretnih podataka o broju djece rođene u braku i izvan braka, no s obzirom na podatke za 2019. godinu i s obzirom na Covid-19 pandemiju, zbog koje su se odgađala vjenčanja, dalo bi se zaključiti da će taj postotak biti vrlo sličan onome iz 2019. godine (DZS, 2022). Osim pada stope nataliteta u posljednjih deset godina, smanjio se i broj sklopljenih brakova – prema popisu iz 2011. godine, u RH bilo je 20 221 sklopljenih brakova (DZS, 2013, str. 19), dok je 2021. sklopljeno njih 18 203 (DZS, 2022), pa bi se moglo reći kako postoji trend smanjenja sklapanja brakova.

3. RODITELJSTVO U SUVREMENOM DRUŠTVU

Roditeljstvo je važna i izrazito kompleksna životna uloga koja za svakog roditelja predstavlja veliki životni izazov. Ono što roditeljstvo zasigurno podrazumijeva su: aktivnosti i vještine roditelja da skrbe i brinu o djeci, te da ih odgajaju, što uključuje različita znanja, iskustvo i metode koje bi roditelji trebali posjedovati kako bi bili uspješni u ispunjavanju svoje roditeljske uloge (Ljubetić, 2007, str. 45). Roditeljstvo je proces koji od roditelja zahtijeva stalnu prilagodbu, osobni rast, te stjecanje novih vještina kako bi taj proces bio uspješan (Ljubetić, 2007, str. 47). Čudina-Obradović i Obradović (2006, str. 243), pri definiranju roditeljstva, uključuju doživljaj roditeljstva, roditeljsku brigu, roditeljske postupke, aktivnosti i ponašanje, te roditeljski odgojni stil. Prema tome, roditeljstvo je *„odlučivanje za djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge i redefiniranje vlastitih ciljeva, kao i doživljaj vlastite vrijednosti zbog emocionalnog i materijalnog ulaganja; roditeljstvo je i rađanje djece, njihova zaštita i briga za njihov život i razvoj; roditeljstvo uključuje i sve namjerne postupke i aktivnosti koje roditelj poduzima kako bi osigurao sve spomenuto; roditeljstvo su i emocionalne prilike roditeljstva, odnosno odnosi između roditelja i djeteta“* (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 243). Osim spomenutih značajki roditeljstva, roditeljstvo je spoj tri međusobno povezana sustava: razvojne potrebe djeteta, sposobnosti roditelja da na odgovarajući način odgovori na djetetove potrebe, te pozitivnih i negativnih utjecaja obiteljske i šire okoline (Gray i sur., 2000; Pećnik, 2008, str. 20). Prema ovom trodimenzionalnom modelu, roditeljstvo je rezultat odnosa između resursa i kapaciteta roditeljstva, razvojnih potreba djeteta i obitelji, te čimbenika iz okoline (Pećnik, 2008, str. 19).

Roditeljstvo se odvija u određenom vremenskom razdoblju i na određenom prostoru, a na njega utječu: povijesna događanja, demografske promjene, kulturne norme i vrijednosti, te promjene u socijalnoj i ekonomskoj organizaciji i strukturi, a osobito je povezano s kulturnim shvaćanjima obitelji, roditeljstva i djeteta, društva u kojemu roditeljstvo egzistira. Prema tome, uspješnost roditeljstva ovisi o političkoj, gospodarskoj i financijskoj stabilnosti obitelji, stambenoj situaciji i zaposlenju roditelja, te o još mnogo individualnih značajki roditelja i djeteta. Da bi suvremeni roditelj bio zadovoljan svojim roditeljstvom, mora se oduprijeti mnogobrojnim izazovima koje pred njega stavlja današnje suvremeno društvo, a to su: siromaštvo i ekonomska nestabilnost, nezaposlenost, usklađivanje radnog mjesta s obiteljskim potrebama, nemogućnost ostvarivanja adekvatne skrbi za dijete i sl. (Ljubetić, 2007, str. 58). Tu su pak i izazovi koji su dolaze sa sve većim razvojem digitalnih tehnologija i društvenih mreža koje neprestano postavljaju neke nove trendove, kako u primjerice u glazbi, modi i sl., tako i u obitelji, roditeljstvu i odgoju. S jedne strane, tehnologije i mediji predstavljaju beskonačan izvor informacija za roditelje, no s druge strane, prepuni su dezinformacija u kojima se roditelji često teško snalaze. Živjeti u suvremenom digitalnom vremenu, za neke je roditelje poseban izazov. Osim svakodnevnih izazova i očekivanja s kojima se susreće suvremeni roditelj, suvremeno društvo od njega očekuje i da posjeduje određene vještine, znanja i sposobnosti za odgoj djeteta, te da je obrazovan i informiran o roditeljstvu i odgoju. Odnosno, očekuje da je upoznat s djetetovim potrebama i razvojem, te da posebnu pozornost u svome odgoju posvećuje upravo tome (Ljubetić, 2007, str. 72; Milanović i sur., 2000, str. 121). Suvremeni je roditelj strpljiv, fleksibilan u ponašanju i otvoren za učenje i razumijevanje djeteta. Kako bi suvremeni roditelj bio uspješan roditelj, prvenstveno treba imati želju za stjecanjem novih znanja i sposobnosti o roditeljstvu i odgoju, a potom stečeno treba primijeniti u praksi (Ljubetić, 2007, str. 72).

Ono što se očekuje od suvremenog roditelja, prema autoru Juul (2005), moglo bi se sumirati ovako: *„Današnji se roditelji susreću s jedinstvenim povijesnim zadatkom. Vodeći se smjernicama za odgoj djece i mladeži, moraju izgraditi novi partnerski odnos između žene i muškarca, a sve u skladu s novim i važećim vrijednostima i ciljevima poput jednakog dostojanstva, tolerancije i ravnopravnosti, kako bi se izbjeglo ugrožavanje života i razvoja djeteta.“* (Pećnik i Starc, 2010, str. 11).

Prema Maleš i Kušević (2011, str. 52) značajke suvremenog roditeljstva su: *odluka o roditeljstvu kao promišljeni čin, emancipacija majčinstva i očinstva, te novi odgojni stilovi.*

U suvremenom društvu, vlastito zadovoljstvo samim sobom postaje dominantna težnja i vrijednost. Individualizacija i potreba za slobodom utječu na ponašanje, shvaćanje i djelovanje pojedinca, pa u konačnici i roditelja. Tako su pojedinci više usredotočeni na profesionalnu karijeru i financijsku komociju, nego na zasnivanje obitelji, osnivanje partnerskih odnosa ili zajednički život, čime se tradicijske vrijednosti gube. Žene imaju priliku ostvariti se na profesionalnom planu, pa posao za ženu ne predstavlja samo financijsku samostalnost, već slobodu i dio njezinog identiteta (Maleš i Kušević, 2011, str. 58). Stoga, roditeljstvo sve više postaje promišljeni čin na koji se budući roditelji odlučuju, a jedan od razloga je i postojanje različitih mogućnosti ostvarenja roditeljstva. Razvojem tehnologije i medicine, produljio se i „biološki sat“ žene, a različite tehnike medicinski potpomognute oplodnje, daju roditeljima (osobito ženama) prostor za kasnije odlučivanje na roditeljstvo (Maleš i Kušević, 2011, str. 54-55).

Prema tradicionalnom shvaćanju, roditeljstvo se uvijek izjednačavalo s majčinstvom. Majčinstvo se smatralo osnovnim dijelom ženinog identiteta, dok su očevi svoju očinsku ulogu ispunjavali kroz materijalni i financijski doprinos obitelji. No, u suvremenim društvima, stereotipi spolnih uloga polako gube na snazi pa u mnogim suvremenim obiteljima, i majka i otac ravnopravno sudjeluju u odgoju djece (Ljubetić, 2011, str. 90). To bi značilo da obiteljske uloge nisu podijeljene prema spolu, već prema interesu i stručnosti, što doprinosi osjećaju ravnopravnosti među partnerima, te ravnoteži u moći i donošenju odluka (Maleš i Kušević, 2011, str. 57). Takvo suvremeno poimanje roditeljstva naziva se i „ravnopravno roditeljsko partnerstvo“. Prema Čudina-Obradović i Obradović (2006, str. 264), *„ravnopravni roditelji odbijaju tradicionalne društvene pritiske, uvriježene stereotipe očinstva i majčinstva i rodno podijeljene uloge u kući i izvan nje. Roditelji svakodnevnim dogovorom zajednički odlučuju oko dužnosti i poslova oko djece, a sve prema načelu svrsishodnosti, ekonomičnosti i pravedne raspodjele napora i vremena, a ne prema načelu „ženskih“ i „muških“ poslova, odnosno „majčinih“ i „očevih“ zadataka.“* „Partnersko roditeljstvo“, dakle, podrazumijeva: razbijanje stereotipa o „muškim“ i „ženskim“ poslovima u obitelji; razbijanje stereotipa o razlici u „majčinih“ i „očevim“ roditeljskim dužnostima; razvijanje istih kućanskih i odgojnih vještina i kod majki i kod očeva; te razvijanje vještina planiranja poslova, dužnosti i obveza prema mogućnostima, vremenu i zaposlenju oba partnera (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 281).

Odgajanje djeteta postalo je mnogo složenije, a podložno je i brojnim socijalnim, ekonomskim, emocionalnim, kulturnim i demografskim čimbenicima. Tako su neki odgojni postupci danas neprihvatljivi, dok su prije više desetaka godina bili sasvim uobičajeni. Primjerice, tjelesno kažnjavanje djece zabranjeno je Obiteljskim zakonom (2003)¹, Zakonom o zaštiti nasilja u obitelji (2003), te Konvencijom o pravima djeteta (2001). Osim toga, pojavljuju se novi oblici roditeljstva poput *pozitivnog roditeljstva* koje stavlja naglasak na prijateljske odnose, dobru komunikaciju i roditeljsku uključenost, senzibilitet, te pozitivno rješavanje sukoba, nasuprot tjelesnom kažnjavanju; i *povezujuće roditeljstvo* koje je orijentirano na intuitivnu skrb za dijete, koje prakticira nježne metode odgoja i stvara čvrste emocionalne veze između roditelja i djeteta (Maleš i Kušević, 2011, str. 60).

4. SUVREMENI ODGOJ

U posljednjih nekoliko desetljeća, demokracija, individualizacija i nove znanstvene spoznaje o djetetu, doveli su do promjena u pristupu i shvaćanju djeteta, u odgojnim ciljevima i postupcima. Dijete je danas subjekt sa svojim pravima, a država je ta koja treba jamčiti uživanje tih prava. Roditelj je odgovoran za postupke prema svome djetetu, a za svako ugrožavanje djetetovih prava, treba snositi sankcije. Odgojni ciljevi nisu više orijentirani na život u zajednici, solidarnost, njegovanje rodbinskih i drugih odnosa, nego se sve više promovira djetetova nezavisnost, a naglasak je na osobnom postignuću i kompetencijama. Nova pozicija djeteta i promjena u odgojnim ciljevima, nužno traže i promjene u odgojnim postupcima. Odgojni postupci usmjereni su na poštivanje prava djeteta, njegovih razvojnih potreba i njegovog najboljeg interesa, kako bi se razvila samodisciplina, odgovornost i prosocijalno ponašanje (Maleš, 2012, str. 13).

Prema tome, suvremeni odgoj podrazumijeva: *roditeljski autoritet* (strukturiranost roditeljstva i postavljanje granica), *međusobni dijalog i komunikaciju*, *zanimanje za dijete* (emocionalna podrška, zanimanje za djetetove želje i potrebe), *uključenost u djetetov život*, te *prepoznavanje i zadovoljenje djetetovih potreba* (Juul, 2008; Maleš, 2012, str. 14).

¹ Obiteljski zakon (2003), čl. 88.: „Roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju.“ Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1583.html. (Datum pristupa: 3.8.2022.)

Prema Maleš (2012, str. 14), u suvremenom odgoju nema mjesta tjelesnom kažnjavanju djece i ono se regulira zakonima koji djecu štite od nasilja u obitelji i bilo kakvog drugog nasilja. Dakle, zadatak suvremenog roditelja jest postaviti jasne granice djetetu i osigurati mu okruženje i uvjete za stjecanje životno važnih vještina.

4.1. Roditeljski odgojni stilovi

Odgojni stil roditeljskog ponašanja uključuje brigu za dijete, aktivnosti roditelja u odgoju djeteta i odnos roditelja prema odgoju djeteta, a definira se kao skup različitih postupaka u odnosu roditelj-dijete (Koller-Trbović, 1994, str. 128). Postoji velik broj dimenzija prema kojima bi se moglo svrstati roditeljsko ponašanje, no najčešće se roditeljski stil opisuje s obzirom na dvije osnovne dimenzije roditeljskog ponašanja – zahtijevanje/kontroliranje, odnosno nezahtijevanje/nekontroliranje (Ljubetić, 2007, str. 61). Prema teoriji roditeljskog odgojnog stila, odnos roditelja prema djetetu mora sadržavati optimalnu kombinaciju topline i nadzora, odnosno kontrole, kako bi se dijete uspješno razvijalo. Dakle, ličnost djeteta razvija se ovisno o tome vlada li u obitelji odnos privrženosti i priznavanja autonomije djeteta ili roditeljsko odbacivanje i pretjerana kontrola (Petani, 2011, str. 98). U literaturi (Ajduković, 1990; Koller-Trbović, 1994, str. 128) najčešće se govori o četiri stila roditeljskog odgoja koji su nastali s obzirom na dimenziju roditeljske topline i prihvaćanja djeteta, u odnosu na dimenziju roditeljske strogoće i kontrole djeteta. Prema tome, postoje: autoritativan, autoritaran, popustljivi i zanemarujući roditeljski odgojni stil.

Autoritativni (demokratski) roditeljski stil najpoželjniji je roditeljski odgojni stil, a karakterizira ga kombinacija visoke kontrole i pozitivnog ohrabrenja i topline. Takvi roditelji u isto vrijeme su zahtjevni, ali i osjetljivi na potrebe djeteta, razumno usmjeravaju i potiču djetetove aktivnosti, te potiču argumentiranu raspravu. Autoritativni roditelji uvažavaju dijete i njegove interese, prepoznaju ih i potiču, ali istovremeno zahtijevaju od djeteta disciplinu te mu postavljaju određena očekivanja. Ovakav odgojni stil zadovoljava sve psihičke i druge potrebe djeteta (Đuranović i Klasnić, 2020, str. 91).

Autoritaran (strogi) roditeljski stil, kombinacija je visoke kontrole, ali niskog stupnja roditeljske topline. Autoritarni roditelji su vrlo zahtjevni, uspostavljaju strogu kontrolu nad ponašanjem djeteta i prisiljavaju dijete da ispunjava zahtjeve i obveze prijetnjama i kaznama. Takvi roditelji sprječavaju dijete u slobodnom odabiru aktivnosti, sprječavaju njegovu

autonomiju i osamostaljenje. Autoritarni roditelji funkcioniraju prema principu „*Zato što ja tako kažem*“, očekujući od djeteta bespogovornu poslušnost. Takav stil ne uvažava niti jednu djetetovu potrebu, a temelji se na nametnutoj moći roditelja nad djetetom (Petani, 2011, str. 112). *Popustljivi (permisivni) roditeljski stil* je stil u kojem postoji nizak stupanj kontrole i relativno visok stupanj topline, odnosno karakterizira ga niska razina zahtjevnosti i visoka razina osjetljivosti. Takvi roditelji izbjegavaju kontrolirati svoje dijete, ne postavljaju pred dijete nikakve zahtjeve ili pravila, ali potiču njegove aktivnosti i interese, te prihvaćaju njihove želje i razumiju njegove potrebe. Iako prihvaćaju i ohrabruju svoje dijete, popustljivi roditelji ne koriste moć u svom odgoju zbog čega se često izgube u vođenju i usmjeravanju djeteta, kojemu pak nedostaje kontrola i granica (Đuranović i Klasnić, 2020, str. 91). *Zanemarujući (zapuštajući) roditeljski stil* određuje niska razina kontrole, ali i niska razina topline i ohrabrenja. Takvi roditelji ne postavljaju ograničenja ni pravila svome djetetu, ne nadziru ga, ali mu ne pružaju niti emocionalnu podršku, toplinu ili pažnju. Često su nezainteresirani za dijete i njegove aktivnosti i vrlo malo su uključeni u život djeteta. Zanemarujući roditelji oslobađaju se od odgovornog roditeljstva pod izlikom da dijete ima slobodu, no na taj način zapravo zanemaruju djetetove potrebe (Petani, 2011, str. 111).

Zdravi i potpuni razvoj djeteta može se ostvariti samo ako je odgojni stil roditelja usmjeren na umjereni stupanj kontrole, pozitivnu komunikaciju, te emocionalni odnos koji je topao i podupirući (Petani, 2011, str. 99).

4.2. Suvremeni roditeljski odgojni stilovi

Osim gore spomenuta četiri roditeljska odgojna stila, u stranoj literaturi mogu se pronaći i novi, „moderniji“ nazivi za određeni roditeljski stil. Tako postoje *roditelji dupini* („dupin“ roditeljstvo) čije je roditeljstvo čvrsto i fleksibilno, a oslanja se na društvenu komunikaciju i interakciju. Takvi roditelji pokušavaju održati ravnotežu između djetetovih želja i potreba, te ostvarivanja zadataka i obveza, a često se vode vlastitim osjećajem i instinktom u postavljanju dugoročnih i kratkoročnih ciljeva. Takav stil odgovara autoritativnom stilu odgoja i smatra se najboljim i najzdravijim roditeljskim odgojnim stilom (Kang, 2014). *Roditelji tigrovi* („tiger“ roditeljstvo), čiji stil odgovara autoritarnom stilu odgoja, podrazumijeva stroge roditelje kojima je vrlo bitno da njihovo dijete bude uspješno i postigne dobre rezultate bilo u školi, sportu ili glazbi, a nerijetko planiraju i sudjeluju u djetetovim aktivnostima. Takvi roditelji nisu odsutni, ali pretjerano kontroliraju dijete, onemogućavajući mu da se samostalno razvija (Plant, 2021).

Roditelji meduze („meduza“ roditeljstvo) slični su popustljivim roditeljima. Njihovo roditeljstvo je popustljivo i prepuštajuće, što bi značilo da djetetu postavljaju malo ili nimalo zahtjeva i očekivanja, te mu sve dopuštaju. Takvi roditelji naglasak stavljaju na pažnju, toplinu i ljubav, dok se disciplina i granice zanemaruju zbog čega često nemaju kontrolu nad svojim djetetom i odgojem (Excelsior, 2019). Njima slični su i *roditelji slonovi* („slon“ roditeljstvo) kojima je na prvom mjestu emocionalna sigurnost i podrška, njega i zaštita, nasuprot školskom ili sportskom uspjehu djeteta. Takvi roditelji opušteniji su kada se radi o zahtjevima i postignućima djeteta, a svome djetetu daju veliku slobodu prilikom izbora aktivnosti, ne postavljajući im pravila ili smjernice (Times, 2020).

Neki roditelji smatraju da zabranom tjelesnog kažnjavanja neće moći uspostaviti nikakvu moć i kontrolu nad djetetom, dok pak drugi, u demokratskom ozračju, postaju pretjerano popustljivi. Nekim roditeljima, najjednostavnije je samo prenijeti obrasce odgoja vlastitih roditelja, no suvremeni odgoj zahtijeva stjecanje novih znanja i vještina o roditeljstvu i odgoju. Postoje i oni roditelji koji su sudbinu svoga djeteta u potpunosti preuzeli u svoje ruke, pa tako neprestano kontroliraju dijete, organiziraju mu dan i opterećuju ga aktivnostima, a u isto vrijeme traže od djeteta izvrsnost u svemu što radi. Drugi su pak roditelji u konstantnom strahu za svoje dijete, pa mu zbog toga ograničavaju aktivnosti i pretjerano ga kontroliraju, što ograničava razvoj djeteta, njegovih interesa i autonomije (Maleš, 2012, str. 15). Neki roditelji zanemaruju svoju roditeljsku ulogu zbog vlastitih egoističnih ciljeva, prakticiraju dulja izbjivanja iz doma zbog posla i vlastitih aktivnosti, a na prvo mjesto stavljaju svoje potrebe i interese. Drugi pak, zbog prezaposlenosti i orijentiranosti na materijalno, svoje propuste u odgoju nadoknađuju materijalnim stvarima, kupujući djetetu igračke kako bi nadoknadili svoja izbjivanja (Puškarić, 2011). Roditelji često ne mogu sami odrediti koji je optimalan omjer slobode i ograničenja; što je zdravo, a što je pretjerano uključivanje u život djeteta; treba li i u kojoj mjeri inzistirati na postignućima djeteta ili pak treba vrednovati neke druge vrijednosti; kada dijete pustiti, a kada ga usmjeravati; gdje su granice roditeljske brige i iskazivanja ljubavi; te treba li u odgoju slijediti instinkte ili slijepo pratiti literaturu (Keresteš, 2021).

U suvremenoj stranoj literaturi, često se nailazi na pojam *overparenting*, odnosno „pretjerano roditeljstvo“, koji se povezuje s roditeljskom uključenošću u život djeteta. Zdrava i pravilna uključenost podrazumijeva pomaganje djetetu u rješavanju školskih i životnih obaveza, pružanje odgovarajuće granice s jasno postavljenim pravilima, omogućavanje određene autonomije i slobode pri izboru aktivnosti, te omogućavanje privatnosti i ostvarivanja komunikacije bez uplitanja roditelja. Takva uključenost pogoduje pozitivnom psihičkom,

fizičkom i emocionalnom razvoju djeteta, a dijete češće ima dobre ocjene u školi i rjeđe je sklono nepoželjnim oblicima ponašanja (Gagon i sur., 2020, str. 413; Wisherth i sur., 2016). S druge strane, pretjerana uključenost roditelja u život djeteta, podrazumijeva preuzimanje svih djetetovih odgovornosti i obveza, pretjeranu kontrolu djetetovog ponašanja i života, odabir i uključenost u sve djetetove aktivnosti, donošenje odluka umjesto djeteta, zadiranje u privatnost djeteta itd. (Gagon i sur., 2020, str. 414). Takva uključenost može biti uzrokovana roditeljskom anksioznošću, odnosno strahom za svoje dijete, a rezultat tomu je pretjerana okupiranost roditelja uklanjanjem i izbjegavanjem svih opasnosti i rizika. Individualne karakteristike roditelja, njihovo psihičko i fizičko zdravlje, često su uzroci pretjerane uključenosti. Jedan od razloga su mediji i digitalne tehnologije koje su postale dio svakog segmenta života roditelja. Senzacionalističko izvještavanje o lošim stvarima koje se događaju u svijetu, a osobito o djeci, rezultira većim roditeljskim strahom za dijete jer roditelj svijet doživljava opasnijim nego što on to zaista jest (Li, 2022).

S obzirom na roditeljsku uključenost, ali i na to kako su se roditelji prilagodili suvremenom poimanju djeteta i odgojnih ciljeva, mogli bi se izdvojiti neki novi suvremeni oblici roditeljstva – prezaštitničko roditeljstvo, helikopter roditeljstvo i paranoično roditeljstvo – koji su nastali kao odgovor roditelja na izazove suvremenog društva.

Prezaštitničko roditeljstvo oblik je roditeljstva u kojemu roditelj uvijek i pod svaku cijenu nastoji zaštititi svoje dijete od bilo kakve fizičke ozljede ili povrede, od emocionalne ili psihičke boli, od nesreća, loših iskustava, odbacivanja, negativnih emocija, neuspjeha i sl. (Trautner, 2017). Neka od obilježja prezaštitnički nastrojenog roditelja su: učestalo provjeravanje djeteta kada nije s njime; neprestano upozoravanje djeteta na opasnost i zabranjivanje djetetu izlaganje bilo kakvom riziku; upravljanje djetetovim prijateljstvima i uplitanje u svaku djetetovu interakciju i komunikaciju s drugim ljudima; obavljanje svih poslova umjesto djeteta i preuzimanje djetetovih obaveza i odgovornosti (na primjer: preuzimanje školskih obaveza kako bi dijete dobilo dobru ocjenu); zadiranje u privatnost svoga djeteta; odabir aktivnosti za svoje dijete koje uključuje aktivno (sudjelovanje u aktivnosti zajedno s djetetom) i pasivno (promatranje djeteta dok je na nekoj aktivnosti) sudjelovanje itd. (Clarke i sur., 2013). Uzrok takvom roditeljskom ponašanju najčešće je anksioznost koju roditelj osjeća kada je u pitanju sigurnost njegovog djeteta. Zbog toga sudjeluje u svakom dijelu djetetovog života, no takvo prezaštitničko roditeljstvo nužno ima negativne posljedice po fizički, psihički i emocionalni razvoj djeteta, što u djetinjstvu, što u odrasloj dobi. Djeca takvih roditelja najčešće su

nepripremljena na realne okolnosti, boje se ljudi i stvarnih situacija, često su manipulativna, ovisna o drugima, te nesigurna u sebe (Barth, 2020).

Slično prezaštitničkom, *helikopter roditeljstvo* karakteriziraju roditelji koji su pretjerano uključeni u život djeteta, koji su zaštitnički nastrojeni prema djetetu, koji pružaju značajnu emocionalnu i financijsku podršku djetetu (Reed-Fitzke i sur., 2016, str. 3137). Helikopter roditelji pretjerano štite i kontroliraju svoje dijete, te nastoje učiniti sve kako bi njihovo dijete i odgoj bili savršeni. Obilježja helikopter roditelja su: sprječavanje djeteta da istražuje i razvija svoje sposobnosti; neprestano praćenje djeteta (ne ispuštanje djeteta iz vida ili praćenje djeteta pomoću digitalnih tehnologija kada nije s njim); odabir djetetovih aktivnosti i uplitanje u njih; okrivljavanje odgajatelja, učitelja, nastavnika i trenera za neuspjeh djeteta; preuzimanje djetetovih školskih i kućanskih obaveza i zadataka; uplitanje u djetetove odnose i prijateljstva; rješavanje sukoba i problematičnih situacija umjesto djeteta; donošenje odluka umjesto djeteta (LeMoyne i Buchanan, 2011, str. 402); zatrpavanje djeteta obavezama zbog želje da bude najbolje i prvo u svemu, te omogućavanje svih uvjeta koji su potrebni da bi njegovo dijete to zaista i postiglo (Morin, 2020). Prema Morin (2020), takvo roditeljstvo najčešće se javlja zbog roditeljske anksioznosti, straha za djetetovu budućnost i pritiska okoline, a kod djeteta sprječava razvoj vještina za rješavanje problema, dovodi do ovisnosti o roditeljima, sprječava dijete da razvije samopouzdanje i da nauči zagovarati samo sebe, štiti dijete od prirodnog okruženja i situacija, te šteti odnosu roditelj-dijete. *Paranoično roditeljstvo*, kao „najteži“ oblik „pretjeranog roditeljstva“, podrazumijeva neprestani i pretjerani strah roditelja za svoje dijete. Paranoični roditelji konstantno nalaze prijetnju u djetetovoj okolini i u svemu vide ono najgore. Pretjerano analiziraju sve što se oko njih događa, kao i ljude koji stupaju u interakciju s njihovim djetetom (Lo, 2020). Smatraju da je njihovo dijete u neprestanoj opasnosti od stranaca, prometa, igračaka i aktivnosti, te zaostajanja u razvoju (Thompson, 2020). Takvi roditelji vrlo često su: anksiozni i paranoični kada je u pitanju njihovo dijete; posesivni su i stalno moraju imati kontrolu nad svojim djetetom i njihovim životom; često su emocionalno rezervirani i ne znaju ostvariti bliskost sa svojim djetetom; ne znaju kontrolirati svoje emocije i reakcije; te su pretjerano obrambeno nastrojeni prema djetetu i okolini općenito, osobito onoj koja zadire u njihovo roditeljstvo (Lo, 2020). Budući da se ovaj rad prvenstveno bavi pojavom paranoičnog roditeljstva, obilježja, uzroci i posljedice tog oblika roditeljstva, bit će detaljnije objašnjeni u sljedećem poglavlju.

5. PARANOIČNO RODITELJSTVO

Prema definicijama koje pronalazimo u stranim rječnicima, paranoja je „*uvjerenje pojedinca o tome da ga drugi ljudi ne vole ili mu žele nauditi, kada za to nema nikakvog razloga*“ (Oxford, 2022), odnosno „*osjećaj nervoze, straha i zabrinutosti pojedinca zbog uvjerenja da ga drugi ljudi ne vole ili mu žele nauditi*“ (Cambridge, 2022). Prema autorima (Raihani i Bell, 2018), paranoja nužno uključuje dva elementa: (1) uvjerenje pojedinca da će se nešto loše dogoditi i (2) uvjerenje da će mu netko nauditi. Stoga, neka od obilježja paranoične osobe su: *nepovjerenje* – paranoična osoba teško vjeruje ljudima jer misli da će je drugi povrijediti, iznevjeriti ili izigrati, pa zbog toga ograničava svoju interakciju s drugima; *traženje prikrivenih značenja* – paranoična osoba, zbog nepovjerenja, neprestano preispituje motive i namjere drugih jer misli da će joj oni učiniti nažao; *osjećaj izdaje* – paranoična osoba često se osjeća izdano i povrijeđeno i misli da su se svi okrenuli protiv nje; *uvijek na oprezu* – paranoična osoba uvijek je na oprezu, promatra i čeka da je netko povrijedi ili joj učini nešto nažao, sumnjičava je prema svima; *teško opraštanje* – paranoična osoba teško oprašta jer vjeruje da ju je netko namjerno povrijedio ili učinio nažao, a ne vjeruje ni da je isprika iskrena; *osjetljivost na kritiku* – paranoična osoba brzo postane neprijateljski raspoložena i sumnjičava prema onome koji ju kritizira smatrajući to napadom; *sumnjičavost* – paranoična osoba posebno je sumnjičava u namjere i motive drugih zbog čega može imati iracionalne misli; *strah od prevare* – paranoična osoba nema povjerenja ni u koga i u neprestanom je uvjerenju da je netko hoće prevariti; *svadljivost* – paranoična osoba vjeruje da je uvijek u pravu, a kada joj se netko pokušava suprotstaviti, reagira ljutito, neprijateljski i tvrdoglavo, misleći da ju drugi pokušava povrijediti; „*ukočenost*“ – strahovi, brige, stres i nepovjerenje u ljude čine paranoičnu osobu nervoznom i nesposobnom da se opusti jer ona mora neprestano biti na oprezu (Pugle, 2021).

5.1. Obilježja paranoičnog roditeljstva

Kada bi se gore navedene definicije paranoje primijenile u kontekstu roditeljstva, paranoično roditeljstvo moglo bi se definirati kao „*oblik roditeljstva koji karakterizira neprestani, često pretjeran i iracionalan strah roditelja za svoje dijete, doživljavanje djeteta kao da je ranjivo, te uvjerenje da je dijete u neprestanoj opasnosti i izloženo riziku od najčešće nekoliko prijateljskih stranaca, prometa, igračaka i zaostajanja u razvoju*“ (Furedi, 2002; Thompson, 2020).

Roditelji u suvremenom društvu opsjednuti su svakim dijelom života svoga djeteta, nastojeći pod svaku cijenu smanjiti ili spriječiti rizik, najčešće putem nadzora i kontrole, te zbog toga roditelji nikada ne dopuštaju svome djetetu da je bez nadzora. Zbog straha od stranaca i otmica, roditelji uvijek prate svoje dijete u školu i voze ga na različite aktivnosti, ne dopuštajući mu da se samostalno kreće i da ide negdje bez njih, bez obzira na dob djeteta – kada dijete nije s njima, stalno ga provjeravaju. Zbog straha od prometa i prometnih nesreća, roditelji ne daju svome djetetu da ide na vrtićki ili školski izlet, a ne dopuštaju niti vožnju javnim prijevozom ili taksijem – općenito izbjegavaju promet, gužve i veća događanja. Pri kupovini igračaka i u odabiru aktivnosti za svoje dijete, najvažnije im je koliko je igračka sigurna i je li primjerena za dob njihovog djeteta, zbog straha od mogućnosti gušenja sitnim predmetima i igračkama, a također i hranom. Zbog straha od djetetovog zaostajanja u razvoju, roditelji su opsjednuti time da svoje dijete i njegov razvoj uspoređuju s drugom djecom ili onime što piše u pedagoškoj literaturi, zanemarujući pritom individualne karakteristike vlastitog djeteta i vlastite roditeljske instinkte. Roditelji su često u strahu i od bolesti i ozljeda, pa pod svaku cijenu izbjegavaju (i uklanjaju) sve imalo opasne i rizične situacije i aktivnosti u kojima bi se njihovo dijete moglo naći (Furedi, 2002; Thompson, 2020).

S obzirom na gore navedene strahove paranoičnih roditelja, mogla bi se izdvojiti neka obilježja paranoičnog roditeljstva: korištenje digitalnih tehnologija kako bi dijete neprestano bilo pod nadzorom; zabranjivanje sudjelovanja u nestrukturiranim aktivnostima, aktivnostima koje su potencijalno opasne ili korištenje igračaka koje nisu za njegovu dob; oslanjanje na stalni nadzor odraslih autoriteta kada nisu s djetetom; uređivanje svakog dijela djetetovog života jer tako osiguravaju da je njihovo dijete sigurno; pretjerano reagiranje na rizike kako bi zadržali kontrolu nad djetetom i kako bi dijete bilo disciplinirano, ugrožavajući tako njegovu slobodu (Badcock, 2020).

Obilježja paranoičnog roditelja slična su općenitim obilježjima paranoične osobe (koja ne mora biti roditelj), a koja su spomenuta u prvom dijelu ovog poglavlja. Tako su paranoični roditelji: *anksiozni i paranoični* – za roditelje koji su skloni strahu i paranoji, svijet je pun opasnosti koje vrebaju njegovo dijete, u svemu vide prijetnju, razmišljaju negativno i pretjerano analiziraju motive i namjere drugih, osobito onih s kojima je njihovo dijete u interakciji; *posesivni i skloni kontroli* – roditelji zbog svoje pretjerane brižljivosti očekuju od djeteta poslušnost, odanost i disciplinu, a naredbama, ograničenjima i manipulativnim strategijama pokušavaju uspostaviti kontrolu nad svojim djetetom; *emocionalno rezervirani* – nepovjerenje prema ljudima roditelji prenose i na svoju djecu, pa im je često teško izraziti osjećaje i ostvariti emocionalni kontakt s

djetetom; *pretjerano svadljivo raspoloženi* – zbog vlastite nesigurnosti, roditelji su jako osjetljivi na kritike i okrivljavanje, a svaki i najmanji nesporazum shvaćaju kao napad na njihov ego, zauzimaju neprijateljski i obrambeni stav, te ne priznaju da su u krivu; *nesposobni kontrolirati vlastite emocije* – roditelji koji su skloni paranoji i kontroli, neprestano su pod stresom zbog čega je vrlo upitno koja situacija će biti „kap koja će preliti čašu“ i koja će dovesti do histeričnog plakanja, vrištanja i odustajanja (Lo, 2020).

Paranoično roditeljstvo oblik je suvremenog roditeljstva koje je povezano s pojmom „pretjerano roditeljstvo“, a odgovara autoritarnom roditeljskom odgojnom stilu koji karakterizira visok stupanj kontrole i nizak stupanj emocionalne topline u odnosu roditelj-dijete. Autoritarni roditelji moraju kontrolirati svoje dijete pod svaku cijenu, nadziru s kime se druži, s kime stupa u interakciju, čime se bavi, kontroliraju njegove školske, sportske i druge obveze, a istovremeno su emocionalno hladni, ne ostvaruju emocionalnu bliskost s djetetom, ne pokazuju osjećaje niti znaju prepoznati osjećaje svoga djeteta. Paranoično roditeljstvo obilježjima je blisko prezaštitničkom i helikopter roditeljstvu. Uz navedeno, karakteristično baš za paranoično roditeljstvo, jesu strah, anksioznost i paranoja koju roditelji osjećaju za svoje dijete. Da bismo bolje mogli razumjeti što znači paranoično roditeljstvo u kontekstu suvremenog društva i suvremenog roditeljstva, treba navesti uzroke paranoičnog roditeljstva.

5.2. Uzroci paranoičnog roditeljstva

Potpuno je normalno i očekivano da roditelj brine o svome djetetu i o njegovoj dobrobiti, pa i da ga je strah za vlastito dijete i da često osjeća anksioznost. No, strah za dijete koji je obilježje paranoičnog roditeljstva, nije strah koji je opravdan, koji je realan i racionalan, nego se često radi o pretjeranom i iracionalnom strahu koji je povezan s paranojom. Roditeljski strah za vlastito dijete nikada nije bio veći, iako se čini kako je svijet postao sigurnije mjesto za odgoj djeteta, nego što je to bio prije nekoliko desetaka godina (Thompson, 2020). Zdravlje djeteta, fizičko, psihičko i emocionalno, doticaj djeteta s vanjskim svijetom (vrtić, škola, fakultet, karijera) i loš utjecaj vršnjaka, izaziva strahove kod roditelja već godinama, no u posljednje vrijeme, taj strah je prešao u „paranoičniju“ dimenziju. Roditelji djeci govore da ne vjeruju nikome, da izbjegavaju opasne ljude, mjesta i situacije jer su i sami u strahu od opasnosti koje su često iracionalne, odnosno za koje postoji mala vjerojatnost da će se uopće dogoditi (Lane, 2001).

Strah za dijete, odnosno anksioznost roditelja u suvremenom društvu, povezuje se s „kulturom straha“. Takvu kulturu obilježava strah potaknut brzim tehnološkim napretkom i općenitom globalnom nesigurnošću (Beck, 1992; Pain, 2006, str. 3). Strah je općenito fenomen suvremenog društva, a osjećaj straha širi se, ne zato što je svijet zaista postao opasnije mjesto, nego jer društvo stvara lažne i pretjerane predodžbe o opasnom svijetu (Gray, 2019). U društvu u kojem su svakodnevno prisutni nasilje, različiti oblici zlostavljanja, otmice, kriminal, prometne nesreće, bolesti, ratovi, ekološke katastrofe itd., ljude se neprestano upozorava da su u opasnosti i potiče ih se na to da budu još oprezniji i da traže još veću zaštitu. Zbog svega navedenog, ljudi su preokupirani vlastitom sigurnošću i preživljavanjem u „opasnom“ svijetu (Furedi, 2002). Roditelji se boje da će im stranci oteti dijete ako ono nije stalno s njima, roditelji se boje da im dijete neće biti uspješno, da neće završiti školu ili fakultet, da neće postići ništa u životu, da će „upasti“ u loše i problematično društvo, da će mu se općenito nešto loše dogoditi itd. (Gray, 2019). Kultura straha usko je povezana s „društvom rizika“, pojmom kojim se bavio njemački sociolog Ulrich Beck. U svojoj knjizi „*Risk Society: Towards a New Modernity*“ (1992), Beck govori kako je industrijsko društvo stvorilo mnoge opasnosti i rizike koji su bili nepoznati prethodnim razdobljima.

Primjerice, rizici uzrokovani klimatskim promjenama – prirodne i ekološke katastrofe poput potresa, poplava, gladi i epidemija oduvijek su postojali, no strah od klimatskih promjena danas je dosegao puno veće razmjere. Industrija i njezini negativni učinci, odgovorni su za velik broj opasnih i smrtonosnih pojava s kojima se društvo suočava. Javlja se i sve veća individualizacija pojedinaca, što bi značilo da su pojedinci slobodniji od strukturnih ograničenja (klasnog određenja) i da su sve više prepušteni samima sebi, što podrazumijeva fleksibilnost i kreativnost u onome što rade, ali i poduzimanje određenih rizika koji dolaze s tim (Guru, n.d.). Beck (1992; Lidskog, 1993, str. 401) sumirao je što društvo rizika jest: „*rizično društvo ne podrazumijeva samo ekološke i zdravstvene rizike, ono uključuje cijeli niz međusobno povezanih promjena unutar suvremenog društva, poput – promjena obrazaca zapošljavanja, promjena tržišta rada, povećana nesigurnost zaposlenja, slabljenje utjecaja tradicije i običaja, pluralizacija obiteljske strukture, demokratizacija osobnih odnosa i sl.*“. Prema tome, društvo rizika nužno je izazvalo promjene u obitelji i obiteljskoj strukturi, partnerskim odnosima i braku, roditeljstvu i odgoju djeteta.

Osim industrije, digitalne tehnologije i općenito inovacije u tehnologiji, uzrokovali su neke nove rizike kako za društvo, tako i za obitelj. Mnogi roditelji smatraju digitalne tehnologije i internet izrazito opasnim mjestima za svoje dijete, a velika se pozornost posvećuje zaštiti djece

i mladih od opasnosti koje „vrebaju“ na internetu. Virtualna stvarnost pruža beskrajn prostor različitim opasnostima, a roditelji često imaju osjećaj kao da nemaju kontrolu nad tim segmentom djetetovog života, što doprinosi njihovom osjećaju paranoje. Njihov strah samo produbljuju različiti priručnici za roditelje, koji ih neprestano upozoravaju na to kako bi trebali zaštititi svoje dijete jer ono zna kako maknuti softverske mjere i zabrane. Osim toga, paranoični roditelji su u neprestanom riziku od toga što će njihovo dijete pronaći na internetu i kako će se ponašati u *online* svijetu (Furedi, 2002; Thompson, 2020). Također, oglašavanje i reklame (osobito usmjerene na djecu), konzumerizam i internet, dio su suvremenog svijeta koji izaziva nesigurnost kod roditelja, osobito kod roditelja koji ne razumiju tehnologiju – za njih je taj svijet nepresušn izvor opasnosti (Furedi, 2002). Neki pak roditelji vrlo vješto koriste digitalne tehnologije kako bi bili u kontaktu s djetetom cijelo vrijeme, odnosno kako bi ga mogli stalno provjeravati – gdje se kreće, s kim se druži, što pretražuje na internetu itd. (Furedi, 2002; Thompson, 2020).

Kada je pak riječ o medijima, senzacionalističko izvještavanje medija ima veliku ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva. Mediji se na prvom mjestu bave izvještavanjem o lošim i negativnim stvarima, negoli onim pozitivnim. Vrlo često hiperbolički, dramatično i paranoično izvještavaju o nesrećama i o lošim stvarima koje se događaju u svijetu, a osobito o djeci, poput otmica, pedofilije, vršnjačkog nasilja, prometnih i drugih nesreća i sl. Mediji svijet predstavljaju opasnijim nego što to zaista jest, pa su roditelji anksiozni i u strahu od novih rizika i opasnosti (Li, 2022).

„Kultura roditeljstva“ mijenja se pod utjecajem industrijalizacije, modernizacije, individualizacije, kulture straha, rizičnog društva, novih odgojnih paradigmi i sl., a rezultat tih promjena jest pretjeran strah roditelja za dijete. Furedi (2002) za to okrivljuje „industriju zaštite djece“ – liječnici, znanstvenici, odgojno-obrazovni stručnjaci, socijalni radnici i skrbnici – svakodnevno, putem medija, državnih tijela, kampanja, reklama i interneta, napadaju roditelje različitim savjetima o tome kako nadzirati i zaštititi svoje dijete i lošim vijestima o stradavanjima djece. Nova „kultura roditeljstva“ već u startu čini roditelje „nesposobnima za odgoj djeteta“ jer im svakodnevno servira izazove, opasnosti i rizike s kojima se roditelji često racionalno ne mogu nositi. Paranoičan roditelj nije sposoban izolirati se od pritisaka i strahova vanjskog svijeta (Furedi, 2002; Van den Berge, 2013, str. 393).

U kontekstu paranoičnog roditeljstva, strah od rizika izražen je kroz „zaštitnički stav“ roditelja prema kojem se dijete doživljava kao izrazito ranjivo i nevino i kao ono koje treba zaštititi od društvenog svijeta (odraslih) koji je prepun rizika i opasnosti. Do paranoičnog roditeljstva dolazi kada želja za zaštitom i sigurnošću djeteta prijeđe granice – kada roditelji postanu preokupirani time kako zaštititi dijete od potencijalnih opasnosti, te kako ih predvidjeti i ukloniti (Jackson i Scott, 1999, str. 86). To bi značilo da su roditelji previše zaokupljeni time kako ukloniti izvor svakog potencijalnog rizika, čak i onog najmanjeg. Takvo ponašanje naziva se paranoičnim, a pretjerana preokupacija roditelja time što se loše može dogoditi, nužno šteti razvoju djeteta (Lane, 2001). Posljedice razvoja digitalnih tehnologija i društvenih medija izmakle su kontroli, pa paranoični roditelji nisu u strahu od opasnosti s kojima se dijete može susresti uživo, već i *online*, što za njih predstavlja potpuno novi, često nepoznat, skup potencijalnih rizika (Furedi, 2002; Thompson, 2020).

5.3. Posljedice paranoičnog roditeljstva

Kada je riječ o posljedicama koje paranoično roditeljstvo ima za dijete, najčešće se govori o posljedicama uzrokovanih roditeljskim strahom od rizika. Strah se objašnjava kao posljedica industrijalizacije, kulture straha, društva rizika, tehnoloških promjena, senzacionalističkog izvještavanja i drugih društvenih procesa i promjena (Jackson i Scott, 1999, str. 88). Paranoično roditeljstvo, koje se temelji na pretjeranom strahu i anksioznosti, nužno ima negativne posljedice za dijete. Paranoični roditelji i njihove karakteristike – anksioznost, paranoja, emocionalna ravnodušnost, svadljivost itd., te njihov autoritarni stil odgoja, ne stvaraju povoljne uvjete za razvoj slobodnog, autonomnog, samopouzdanog, samostalnog, odgovornog i komunikativnog djeteta, a kasnije i odrasle osobe. Roditelji koji su neprestano opterećeni opasnostima i rizicima, te koji pod svaku cijenu moraju zaštititi svoje dijete i od najmanjeg rizika, odgojit će razmaženo, nesposobno, neodgovorno, nesamostalno dijete, ovisno o roditeljima ili drugoj odrasloj osobi (Jackson i Scott, 1999, str. 94). Roditeljska anksioznost, stres i paranoično ponašanje stvaraju negativno okruženje za odgoj i razvoj djeteta, a ako se dijete ne uspije izolirati od takvih negativnih utjecaja vlastitih roditelja, vrlo često se razvije dijete koje preuzima karakteristike i ponašanja svoga roditelja, To bi značilo da su djeca paranoičnih roditelja često i sama anksiozna i u strahu, boje se komunicirati s drugima, ne vjeruju nikome, teško ostvaruju interakciju, ne znaju izraziti emocije, svadljiva su i tvrdoglava. Takva djeca često imaju problema sa samopouzdanjem, kontrolom, prihvaćanjem kritike,

ostvarivanjem prijateljskih i ljubavnih odnosa, školskim i drugim uspjehom, nemaju povjerenja ni u koga i žive u iluziji o opasnosti i riziku od stvarnosti i drugih ljudi (Jackson i Scott, 1999, str. 101). Ako roditelji djetetu zabrane da boravi i igra se vani jer je „svijet nesigurno mjesto“, oni time na više načina štete djetetovom razvoju – narušavaju slobodu dječje igre i kreativnosti jer „sve što se donedavno zvalo igrom, sada je rizik“, te uskraćuju djetetu sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom, što je vrlo bitno za njegovo zdravlje (Lane, 2001). Ograničavanjem djetetovog kretanja i ponašanja, roditelj ograničava djetetovu autonomiju i priliku da razvije vještine potrebne za funkcioniranje u stvarnom svijetu (Jackson i Scott, 1999, str. 103).

Prema Furediju (2002; Thompson, 2020), posljedice paranoičnog roditeljstva mogu se sumirati ovako: *„povećana kontrola i nadzor koji dolaze s paranoičnim roditeljstvom smanjuju sposobnost djece da se samostalno razviju, da samostalno donose odluke i preuzimaju rizike; zbog neprestanog uvjeravanja da je svijet opasno i rizično mjesto, dijete i samo postaje anksiozno i u strahu, te nesklono rizicima – anksiozni roditelji odgajaju anksioznu djecu“*.

Za roditelje koji žive u napetosti i stresu jer ne mogu naći sredinu između zaštite svoga djeteta i dopuštanja autonomije djetetu, odgojni i razvojni stručnjaci nude smjernice za postizanje te sredine. U Velikoj Britaniji, Nacionalno društvo za prevenciju okrutnosti prema djeci (NSPCC, n.d.), nudi roditeljima priručnik sa smjericama o tome koja ponašanja su prikladna za određenu dob, a koja ne, nastojeći time standardizirati neke odluke roditelja koje bi vrijedile bez obzira na društveni kontekst i djetetovu užu i širu okolinu. Primjerice, roditelji mogu riješiti kviz kako bi saznali je li njihovo dijete spremno ostati samo doma (Jackson i Scott, 1999, str. 94; NSPCC, n.d.).

6. SUVREMENO RODITELJSTVO I DIGITALNE TEHNOLOGIJE

Današnji svijet pretvorio se u globalno selo zahvaljujući digitalnom napretku. Današnja tehnologija i digitalizacija od iznimnog su značaja, a zastupljeni su u svakom dijelu svakodnevnog života, kako roditelja, tako i djece, koja su gotovo od rođenja izložena digitalnim tehnologijama (Achwal, 2020). Suvremeni roditelji i njihovo roditeljstvo u digitalnom dobu susreće se s dva velika izazova – roditelji moraju: *upravljati korištenjem i izloženošću vlastitog djeteta internetu i digitalnim uređajima* i u isto vrijeme *upravljati vlastitim odnosom s internetom i digitalnim uređajima* (Auxier i sur., 2020).

Roditelji se suočavaju s različitim izazovima odgajajući svoje dijete u digitalnom svijetu. Prednosti interneta i digitalnih medija za djecu su nebrojene – djeca se na internetu mogu zabaviti, mogu naučiti puno toga novog, mogu se informirati, mogu istraživati i sl., no korištenje interneta ima i svoje negativne strane. Roditelji često strahuju da će njihovo dijete postati žrtva loših stvari koje se događaju na internetu i da su u riziku od *cyberbullinga*, pedofilije, otmica, krađe podataka, različitih internet trendova i izazova i sl. Kako bi roditelji postali „još svjesni“ rizika interneta, mediji vrlo često izvještavaju o lošim stvarima koja se događaju djeci upravo konzumacijom interneta i digitalnih sadržaja (Achwal, 2020). Roditelji, osobito oni koji se nisu uhvatili u koštac s brzim tehnološkim promjenama, često ne znaju na koji način omogućiti djetetu korištenje interneta i digitalnih tehnologija, ali i kako tu konzumaciju ograničiti i kontrolirati. Zbog opasnosti i rizika koji vrebaju na internetu, neki roditelji potpuno zabranjuju korištenje digitalnih tehnologija ili ga omogućuju u kontroliranim i strogim uvjetima (Achwal, 2020). Takva stroga kontrola i granice nisu zdrave jer dijete danas odrasta uz tehnologije i svakodnevno ih susreće, stoga roditelj mora naučiti i obrazovati se o tome kako balansirati između vlastitog straha i anksioznosti zbog djetetovog korištenja tehnologije i društvenih mreža, te činjenice da je tehnologija svakodnevno prisutna i da ne može dijete u potpunosti izolirati od korištenja tih tehnologija.

Osim toga, roditelji danas moraju pronaći balans između posla, tehnologije i vremena za obitelj. Za neke roditelje uspostaviti ravnotežu između tog troje, može biti pravi izazov, a uzrok tomu je prvenstveno sveprisutnost tehnologije i zahtjevi posla u kojem osoba mora biti dostupna i izvan radnog vremena. Neka obilježja roditelja koji učestalo koriste tehnologiju i društvene medije u vrijeme „vremena za obitelj“ su: s jedne strane emocionalno su odsutni prema djetetu, a s druge strane, emocionalno reagiraju na sadržaje koje konzumiraju što utječe na njihovo ponašanje prema djetetu; digitalne sadržaje konzumiraju kako bi pobjegli od dosade i monotonije koje sa sobom donosi roditeljstvo; također, njihova komunikacija s djetetom se promijenila – postala je hladnija i neiskrenija, a često se odvija *online* (Gordon, 2021). Sve to utječe na emocionalni, socijalni, psihički i fizički razvoj djeteta. Učestalo i neprestano roditeljsko korištenje tehnologija i medija, oduzima vrijeme koje bi roditelj trebao posvetiti svome djetetu. Prema tome, roditelj bi trebao ograničiti i svoje vrijeme konzumacije tehnologija i interneta, pogotovo ako želi ograničiti djetetovu konzumaciju (Auxier i sur., 2020).

Dakle, oduzimanje mobitela djetetu, strogo ograničavanje i kontrola konzumacije digitalnih sadržaja, postavljanje vremenskih ograničenja, te korištenje tehnologije kako bi se uspostavila disciplina i kako bi se kontroliralo dijete, licemjerno je ako roditelj i sam neprestano koristi tehnologiju. Načini na koji roditelji koriste internet, tehnologiju i društvene mreže, usko su povezani s time kakav će odnos prema tehnologiji i digitalnim medijima razviti i njihovo dijete, te hoće li njegova konzumacija postati problematična (Gordon, 2021).

6.1. Društveni mediji i roditelji

Društveni mediji su *web* platforme, koje posredstvom digitalnih tehnologija (računalo, tablet, pametni telefon), omogućuju korisnicima interakciju sa širom publikom, te razmjenu ideja, informacija i misli putem virtualnih mreža i zajednica (Dollarhide, 2021). Korisnici imaju priliku komunicirati i razmjenjivati poruke jedni s drugima, ali i priliku stvarati, dijeliti, prenositi i uključiti se u sadržaj društvenih medija. Neke od platformi društvenih medija su: Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat itd., a sadržaj na tim društvenim medijima prenosi se u obliku (mikro)blogova, videozapisa, fotografija, vijesti, *online* foruma, podcasta i tako dalje (Dollarhide, 2021). Facebook je najpopularnija društvena mreža koja u SAD-u ima oko 2,92 milijardi korisnika (Dixon, 2022), dok je u Hrvatskoj mjesečno registrirano oko 2,63 milijuna korisnika, što čini nešto više od 60 % ukupnog stanovništva Republike Hrvatske (NapoleonCat, 2022).

Društvene mreže pružile su roditeljima nove načine za povezivanje s drugim roditeljima i razmjenu iskustva, te predstavljaju nove izvore informacija za roditelje. Roditelji se na Facebooku mogu povezati s drugim roditeljima, mogu dijeliti sadržaje, informirati se, a mogu pratiti i brojne Facebook grupe i stranice vezane uz roditeljstvo. Twitter i Instagram mogu pretraživati pomoću ključnih riječi (*hashtagova*) s obzirom na predmet njihovog interesa, a također mogu naći brojne sadržaje za roditelje. Također, popularno je i snimanje i objavljivanje videozapisa na tim platformama, pa se roditelji mogu i na taj način informirati. Prema istraživanju Paw Research Centera (Duggan i sur., 2015, str. 1), provedeno među američkim roditeljima, majke više od očeva koriste društvene mreže, majke se češće slažu da društveniji mediji mogu biti koristan izvor informacija o roditeljstvu, i majke se također slažu da su društveni mediji važan alat komuniciranja s djetetom kada ono nije s njima (Lupton i Pederson, 2016, str. 734). Osim toga, društveni mediji pružaju podršku i informacije majkama koje su geografski izolirane i koje ne bi mogle pomoć dobiti na tradicionalan način.

Roditelji na društvenim medijima, kroz interakciju s drugim roditeljima i razmjenu iskustva s njima, traže pomoć, podršku, savjet, ohrabrenje, razumijevanje i sl. (Pereira Garcia Galvao i sur., 2021, str. 6). Općenito, prednost društvenih medija jest lak i neograničen pristup sadržaju i vremenski učinkovita alternativa fizičkoj društvenoj podršci, što je posebno važno za majke koje, zbog obaveze i brige za dijete, imaju ograničeno vrijeme za druge aktivnosti (Hammersley i sur., 2019, str. 1; Strange i sur., 2018).

Roditelji male djece koriste društvene medije kako bi zatražili podršku svojoj roditeljskoj ulozi, i to najčešće kroz traženje informacija o roditeljstvu, postavljanjem specifičnih pitanja, te kroz društvenu i emocionalnu podršku drugih roditelja koji su u sličnom položaju (Duggan i sur., 2015, str. 1; Hammersley i sur., 2019).

Prema Barker i Yang (2018, str. 6), roditelji društvene medije koriste kao *izvor informacija* i kao *društvenu podršku* (osobito majkama u tranziciji majčinske uloge). Takav pristup informacijama i društvene podrške, može osnažiti majke, pomažući im da prepoznaju vlastite potrebe, upravljaju stresom i umorom, te učinkovitije reagiraju tijekom stresnih razdoblja (Archer i Kao, 2018, str. 5). Društvena podrška definira se kao međuljudska interakcija koja sadrži emocionalnu podršku kroz informiranje, razmjenu savjeta, traženje iskustva, instrumentalne i fizičke pomoći, te afirmacije. Društvena podrška najčešće uključuje: društvene veze, društvene odnose ili mreže, percepciju primatelja o dostupnosti podrške, te osobne karakteristike primatelja socijalne pomoći. Za roditelje je društvena podrška važan izvor informacija, empatije i razumijevanja, a utječe i na prilagodbu žene i muškarca novim roditeljskim ulogama. Korištenje društvenih medija, kao oblika društvene podrške, postalo je široko prihvaćeno, prvenstveno zbog neograničene dostupnosti informacija i sadržaja, te zbog lakoće pristupa internetu i društvenim medijima (Barker i Yang, 2018, str. 4). *Online* oblici društvene podrške imaju prednosti u odnosu na fizičku društvenu podršku – pristup informacijama i mogućnost komuniciranja, a sve bez napuštanja vlastitog doma, što je posebno korisno ženama koje su tek rodile i ženama koje smatraju da njihova neposredna fizička okolina ne zadovoljava potrebe društvene podrške (Archer i Kao, 2018, str. 5). Prema istraživanju Holtza i suradnika (2015, str. 418), Facebook stranice, kao oblik društvene podrške, roditelji koriste više nego druge društvene mreže jer uglavnom već imaju korisnički račun na Facebooku pa im je jednostavno početi pratiti ili uključiti se na neku stranicu, a nude i pouzdane informacije, te su neposredne (Archer i Kao, 2018, str. 6).

Kada govorimo o važnosti koju društveni mediji imaju za majke, valja istaknuti da trudnice i roditelje imaju pristup neograničenom broju informacija *online*, vezanih uz trudnoću, porod, dojenje, postporođajnu depresiju i sl. Izvori takvih informacija najčešće su: profesionalne organizacije, udruge, znanstvenici, bolnice, posebne interesne skupine itd. S obzirom na starost djeteta, majke mogu pronaći informacije i savjete o razvoju djeteta, prehrani i zdravlju djeteta (Barkin i sur., 2014, str. 401).

Osim toga, društveni mediji mogu pomoći majkama da ostanu povezane sa svijetom koji nije vezan samo uz majčinstvo, te da se virtualno povežu, budući da angažman na društvenim medijima pridonosi osjećaju samopouzdanja novih majki (Barker i Yang, 2018, str. 5; McDaniel i sur., 2012). S druge strane, prema Ammari i Shoenebeck (2015, str. 3), očevi društvene medije koriste kako bi postavili pitanja o roditeljstvu i kako bi pretraživali informacije i savjete o roditeljstvu. Očevi na društvenim medijima često pretražuju aktivnosti koje mogu raditi sa svojim djetetom, a smatraju i pozitivnim činjenicu da sebe kao oca i vlastito roditeljstvo mogu usporediti s drugim očevima. Istraživanja su pokazala kako očevi najčešće pružaju socijalnu podršku kroz humor i samorazotkrivanje (Fletcher i StGeorge, 2011, str. 1102). Očevi smatraju kako nema dovoljno društvenog prostora, podrške i usluga za nove očeve na društvenim medijima, osobito u usporedbi s količinom sadržaja koji se nudi majkama (StGeorge i Fletcher, 2011, str. 1109).

Prema istraživanju Barker i Yang (2018, str. 8), 97,5 % sudionica odgovorile su da koriste internet za informacije o roditeljstvu, novorođenčadi i postporođajnom oporavku; 89 % sudionica rekle su da koriste društvene medije kako bi postavile pitanje i dobile savjete vezane uz trudnoću, porod i roditeljsku ulogu općenito; 83,9 % sudionica smatra svoje *online* kontakte oblikom socijalne podrške roditeljstvu i ulozi majke (Barker i Yang, 2018, str. 8). Istraživanja su također pokazala da društveni mediji i mobilna tehnologija služe kao popularno sredstvo za dobivanje znanstvenih informacija i pružanje uvjeta koji nude privatnost i pristupačnost, te lako dostupne ažurne informacije dostupne širokoj publici (Barker i Yang, 2018, str. 5; Guerra-Reyes, 2016). Budući da je Facebook najpopularniji društveni medij u svijetu, ali i među roditeljima, ovaj rad posebno se bavi Facebook stranicama o roditeljstvu i njihovoj ulozi među roditeljima.

6.2. Facebook stranice o roditeljstvu

Facebook stranica je javni račun koji mogu napraviti (ne)profitne organizacije, tvrtke, brendovi, umjetnici, slavne, te poznate osobe kako bi se povezale sa svojim korisnicima ili obožavateljima. Klikom na „sviđa mi se“ ili „počni pratiti“, ljudi mogu vidjeti objave, statuse, fotografije i videouratke stranice koju su lajkali ili počeli pratiti (TechTarget, n.d.). Prema tome, Facebook stranice o roditeljstvu stranice su koje roditeljima i svima zainteresiranima (koji su označili da im se sviđa stranica ili je prate) pružaju informacije i savjete vezane uz roditeljstvo i odgoj djeteta. Roditelji Facebook stranice mogu koristiti *aktivno* (traženje savjeta od administratora putem direktne poruke, pisanje objave, objavljivanje fotografije ili videozapisa i komentiranje tuđih objava) ili *pasivno* (upisivanje pojma u tražilicu kako bi se pronašla informacija ili savjet, pregledavanje i čitanje već postojećih članaka i objava). Slične Facebook stranicama o roditeljstvu su i Facebook grupe o roditeljstvu i odgoju djeteta. Razlika Facebook grupa u odnosu na stranice, jest što grupa može biti javna ili privatna, a za pridruživanjem grupi, mora se zatražiti „zahtjev za pridruživanjem grupi“ (TechTarget, n.d.). Kako bi se pridružili grupi, budući članovi često moraju pročitati pravila grupe i odgovoriti na „eliminacijsko pitanje“. Facebook grupe roditelji koriste za informiranje, traženje savjeta, ali prvenstveno za razmjenu iskustva s drugim roditeljima. U ovome radu uključene su i Facebook stranice i Facebook grupe s obzirom na to da i stranice i grupe predstavljaju za roditelje izvor informacija, te *online* prostor za traženje savjeta i razmjenu iskustva o roditeljstvu i odgoju djeteta.

7. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Facebook je najpopularniji društveni medij općenito, a najpopularniji je društveni medij među roditeljima, a većina roditelja prijavi se na Facebook barem jednom dnevno (Duggan i sur., 2015; Hammersley i sur., 2019, str. 2). Društveni mediji, poput Facebooka, omogućuju roditeljima da objavljuju vlastite sadržaje, postavljaju pitanja, komentiraju tuđe objave, komuniciraju s drugim roditeljima i sl. (Lupton i Pederson, 2016, str. 734). Majke često koriste Facebook stranice o roditeljstvu kako bi ostale povezane s drugima, a korištenje je pozitivno povezano s održavanjem povezanosti s drugima, osobito majkama koje su u sličnom položaju (Kaufmann i sur., 2016, str. 2).

Prema Archer i Kao (2018, str. 7-11), Facebook stranice majke koriste kako bi „pobjegle“ od dosade, kako bi ostale u kontaktu s vanjskim svijetom, kako bi pronašle društvenu podršku, kako bi se povezale s drugim majkama, kako bi se informirale, te kako bi pratile organizacije i *influencere* koji im mogu pružiti informaciju i savjet, no neke majke složile su se i kako su Facebook stranice imaju „ovisničku moć“, te da su površne i da ne brinu o privatnosti i osobnim podacima korisnika. Prema istraživanju autorice Therriault (2014), majke koriste Facebook stranice kako bi potvrdile svoj identitet kroz majčinstvo, održavajući ulogu „dobre majke“ angažmanom i interakcijom s korisnicima na Facebooku. Majke koriste Facebook jer je to suvremeni način izvođenja i prikazivanja intenzivnog majčinstva, koje je u skladu s društvenim zahtjevima „dobre majke“ (Gibson, 2019, str. 3). Prema Gibson (2019, str. 4), majke traže društvenu podršku i prihvaćanje od ljudi (majki) koje zapravo uopće ne poznaju. Upravo zbog nedostatka poznanstva uživo među korisnicima, njihove interakcije, te komunikacije licem u lice, nerijetko se na Facebook stranicama može naići i na nepristojnosti, vrijeđanje i posramljivanje drugih članova. Prema istraživanju Frey i suradnika (2021, str. 10), znanja i informacije koje se temelje na iskustvu, nekada su vjerodostojnija nego znanja stručnjaka, pa roditelji više vjeruju roditeljima koji imaju isti stav ili su u sličnom položaju, bez obzira što nekada nema znanstvenih potkrjepljenja za to. Prema tome, razmjena iskustva i mišljenja među roditeljima, vrlo je bitna komponentna korištenja Facebook stranica i grupa

Općenito, istraživanja su pokazala da majke s dojenčadi i malom djecom koriste Facebook stranice, odnosno grupe za majke, kako bi pronašle priliku za povezivanjem s drugim majkama i na taj način ublažile osjećaj izoliranosti i dosade (Gibson i Hanson, 2013, str. 314). Roditelji djece s poteškoćama i darovite djece, koriste Facebook stranice kako bi pronašli podršku i informacije vezane uz potrebe njihove djece (Ammari i sur., 2014, str. 1). Očevi koji ostaju kod kuće s djetetom, Facebook stranice također koriste kako bi se povezali s drugim očevima (Ammari i Schoenebeck, 2016, str. 3). LGBTQ+ roditelji često koriste društvene medije kako bi ublažili osjećaj marginalizacije i stigmatizacije koji osjećaju, te kako bi se povezali s roditeljima koji su u sličnom položaju (Ammari i Schoenebeck, 2015, str. 4). Također, roditelji često koriste osobne korisničke račune na Facebooku za objavljivanje i prenošenje detalja o trudnoći i rođenju djeteta, te za objavljivanje fotografija djeteta (Ammari i Schoenebeck, 2015, str. 3; Lupton i Pederson, 2016, str. 373).

Postoje Facebook stranice posebno za majke, očeve, samohrane roditelje, roditelje-posvojitelje, roditelje-udomitelje, roditelje u vojsci, roditelje s više djece, roditelje s djecom s poteškoćama, roditelje s darovitom djecom, roditelje djece u određenim dobnim kategorijama,

za moderno, pozitivno i privrženo roditeljstvo (Lupton i Pederson, 2016, str. 731). Prema istraživanju Downing i Campbell (2017, str. 10), sudionici istraživanja više su usredotočeni na Facebook grupe koje se bave prehranom djece i općenito odgojem djece, a manje na grupe koje promoviraju tjelesnu aktivnost ili se bave djecom i medijima. Prema istraživanju koje se bavi korištenjem novih tehnologija i promocijom dojenja, Facebook stranice uglavnom majkama pružaju informacije vezane uz dojenje i promociju dojenja, prehranu, zdravlje i njegu djeteta, informacije o porodu, informacije o zdravlju i brizi za majku, postporođajnoj depresiji i psihičkom stanju majke (Pereira Garcia Galvao i sur., 2021, str. 6).

Facebook je najpopularniji društveni medij među roditeljima, a prema jednom istraživanju, koje se fokusira na istraživanje tranzicije u roditeljstvo, roditelji Facebook stranice o roditeljstvu posjećuju svakodnevno, njih 75 %, dok njih 12 % koristi Facebook stranice na tjednoj razini ili rjeđe (Duggan i sur., 2015; Harpel, 2018, str. 2). O stavu majke prema Facebook stranicama i *online* komunikaciji općenito, ovisi i kakvo će biti njihovo korištenje Facebook stranica i grupa, odnosno hoće li sudjelovati aktivno ili pasivno. Stav se formira s obzirom na motivaciju za korištenjem takvih stranica i s obzirom na količinu zabave i užitka koje pružaju takve stranice (Kaufmann i sur., 2016, str. 3). Prema nekim istraživanjima (The InFANT Extended Program (2017, str. 8)), majke su aktivno sudjelovale na Facebook stranicama i to najčešće kroz objave, fotografije ili videozapise – sudionici grupa dijele savjete i iskustva u vezi tjelesnog zdravlja i prehrane djece i to najčešće kroz pisanje objava (dijeljenje recepata hrane koju pripremaju djeci) i objavljivanjem fotografija i videozapisa (najčešće djece koja jedu), te komentiranjem objava drugih sudionika. Komentiranje objava i odgovaranje na pitanja drugim sudionicima, rezultiralo je stvaranjem socijalne podrške. Sudionici su pasivno koristili Facebook grupu tako što su „lajkali“ neku objavu, fotografiju ili videozapis, a najviše „lajkova“ imaju fotografije i videozapisi djece dok jedu. Prema Harpelovom (2018, str. 2) istraživanju, praksa objavljivanja statusa, ali i fotografija na društvenim mrežama, igra ulogu u uspostavljanju i održavanju kontakta s drugima.

Također, prema istraživanju (Chalken i Anderson, 2017, str. 6), najčešća roditeljska aktivnost na Facebooku jest objavljivanje statusa i fotografija vezanih uz vlastitu djecu (Harpel, 2018, str. 2). Prema istraživanju autorice Therriault (2014), majke odlučuju što će podijeliti na Facebook stranici ili grupi ovisno o povratnim informacijama drugih korisnika stranice ili grupe i ovisno o tome osjeća li majka da je prihvaćena ili nije u grupi (Gibson, 2019, str. 3). Prema istraživanju Morse i Brown (2021, str. 5), koje se bavilo iskustvima majki s lokalnim Facebook grupama za podršku dojenju, 77,9 % majki često ili vrlo često čita objave bez

komentiranja, a njih 29,8 % radije koristi Facebook grupe kako bi pronašle odgovor, nego kako bi postavile pitanje (10,1 %), što bi značilo da majke imaju više naviku pasivno koristiti Facebook stranice, nego aktivno. Neka istraživanja (Preece i sur., 2004) pokazala su da članovi Facebook grupa radije sudjeluju čitajući tuđe objave nego objavljujući vlastite ili komentirajući tuđe. Razlozi za pasivno sudjelovanje bi bili: nezainteresiranost za interakciju, neuklapanje u grupu ili osjećaj da drugi članovi ne bi imali koristi od te objave ili da bi ju ismijavali (Hammersley i sur., 2019, str. 6). U istraživanju koje se bavilo novopečenim majkama i njihovim offline i *online* praksama društvenog umrežavanja u prvih šest mjeseci nakon poroda, majke koje su sudjelovale u istraživanju rekle su kako su na Facebooku našle neke „anonimne“ stranice i grupe koje su nekim majkama služile za promicanje vlastitih vrijednosti, uvjerenja i praksi, ali i za osuđivanje i vrijeđanje drugih koji se nisu s time slagali. Sudionice su rekle kako su često znale čitati takve rasprave na stranicama, ali nikada nisu aktivno sudjelovale u njima ili komunicirale na taj način s drugim majkama. S druge strane, one majke koje su uključene u neke privatne (grupe u kojima su članice bile majke koje su poznavale ili majke s djecom iste dobi) često su znale postaviti pitanje drugim majkama tražeći savjet (Lynn Price sur., 2018, str. 1559).

Istraživanje The InFANT Extended Programa (2017) bavilo se povezanošću sociodemografskih karakteristika i uključivanja u Facebook grupu. Rezultati istraživanja pokazali su da su se Facebook grupi priključili više oni sudionici koji ostaju doma kako bi se brinuli o djeci i kućanstvu ili oni koji studiraju ili su nezaposleni, nego oni sudionici koji su zaposleni (Downing i sur., 2017, str. 3). Prema istraživanju koje istražuje povezanost visine prihoda i broja djece s mentalnim zdravljem majke, može se zaključiti kako majke s nižim prihodima i većim brojem djece imaju nižu kvalitetu psihičkog zdravlja (Kaufmann i sur., 2016, str. 6).

Prema istraživanju, korištenje društvenih mreža i Facebooka ovisi o statusu trudnoće, spolu i dobi roditelja – prvotkinje su sklonije koristiti društvene mreže više nego žene koju su više puta bile trudne (Wallweiner i sur., 2016); majke koriste društvene i Facebook stranice o roditeljstvu za podršku i informiranje više od očeva (Duggan i sur., 2015); mlađi roditelji (mlađi od 40 godina) češće koriste Facebook stranice od starijih roditelja (Baker i sur., 2016). Također, novopečene majke koriste društvene mreže više nego novopečeni očevi (Bartholomew i sur., 2012); (Harpel, 2018, str. 2). Prema Australskom Institutu za zdravlje i socijalnu skrb (AIHW), roditelji (u dobi od 30 do 39 godina) male djece aktivni su na društvenim mrežama i Facebooku. Prema američkom istraživanju o tehnologijskim i

emocionalnim potrebama roditelja novorođenčadi s teškom kombiniranom imunološkom deficijencijom (Raspa i sur., 2020), roditelji višeg stupnja obrazovanja više koriste društvene medije kao izvor informacija, od onih nižeg stupnja obrazovanja. Također, majke nižeg stupnja obrazovanja više su koristile Youtube kao izvor zdravstvenih informacija i za informiranje o tome „kako biti majka“, nego one višeg stupnja obrazovanja (Frey i sur., 2021).

8. ISTRAŽIVANJE

Prema istraživanju Duggana i suradnika (2015, str. 1), pokazalo se kako roditelji općenito u velikoj mjeri koriste društvene medije, njih 83 % od ukupnog broja roditelja koji koriste Internet (91 %), a osobito Facebook – 74 % korisnika Facebooka su upravo roditelji (Hammersley i sur., 2019, str. 2). Osim toga, majke češće koriste Facebook od očeva, njih 81 % u odnosu na 66 % očeva (Duggan i sur., 2015, str. 1). Također, novopečene majke koriste društvene mreže više nego novopečeni očevi (Bartholomew i sur., 2012; Harpel, 2018, str. 2). Što se tiče učestalosti korištenja Facebook stranica, roditelji su posebno aktivni korisnici – njih 75 % posjećuje Facebook stranice svakodnevno, a više od polovice roditelja (51 %) to čini više puta dnevno – majke češće nego očevi svakodnevno posjećuju Facebook stranice, njih 56 % u odnosu na 43 % očeva (Duggan i sur., 2015, str. 2). Osim toga, pokazalo se i kako čak 94 % roditelja koji koriste Facebook, čini to aktivno, odnosno objavljuju, dijele sadržaje ili komentiraju, a njih 70 % to čini ponekad ili često (Duggan i sur., 2015, str. 3). Istraživanje InFANT Extended Programa (Downing i sur., 2017), također je pokazalo kako majke aktivno sudjeluju na Facebook stranicama i grupama kroz objave, fotografije i videozapise, odnosno objavljivanjem, dijeljenjem fotografija i videozapisa, te komentiranjem. Istraživanje Morse i Brown (2021, str. 5), pokazalo je pak suprotno, odnosno da majke više pasivno koriste Facebook stranice i grupe nego aktivno – njih 77,9 % češće čita objave bez komentiranja, 29,8 % radije koriste Facebook stranice kako bi pronašle odgovor nego kako bi postavile pitanje (10,1 %).

Prema Harpelovom istraživanju (2018, str. 2), pokazalo se kako praksa objavljivanja statusa, fotografija i videozapisa, igra ulogu u uspostavljanju i održavanju kontakata s drugima. Prema istraživanjima, pokazalo se da majke na Facebook stranicama traže društvenu podršku i prihvaćanje drugih (Gibson, 2019, str. 4), te da koriste Facebook stranice kako bi se povezale s drugima, osobito majkama u sličnom položaju (Kaufmann i sur., 2016, str. 2). Također, majke

Facebook stranice koriste kako bi pobjegle od dosade, kako bi ostale u kontaktu s vanjskim svijetom, pronašle društvenu podršku, kako bi se informirale, te kako bi pronašle *influencere*, stručnjake i organizacije koje im mogu pružiti informaciju i savjet (Archer i Kao, 2018, str. 7). Očevi koji ostaju doma i brinu se za djecu, također prate Facebook stranice kako bi se povezali s drugim očevima koji su u sličnom položaju, kako bi pronašli društvenu podršku, te kako bi pretraživali savjete i informacije (Ammari i Schoenebeck, 2015, str. 3). Prema istraživanju Duggana i suradnika (2015, str. 4), majke, njih 80 %, koriste Facebook i društvene mreže kako potražile društvenu podršku, nasuprot 65 % očeva. Također, 83 % majki i 74 % očeva, koristi Facebook stranice kako bi pronašli korisne informacije o roditeljstvu i odgoju djeteta (Duggan i sur., 2015, str. 4). Prema istraživanju Lynn-Price i suradnika (2018, str. 1559), postoje i negativne strane Facebook stranica – majke su rekle kako su na Facebooku znale naići i na anonimne stranice koje su vjerojatno kreirale majke, a te su stranice i grupe koristile za promicanje vlastitih stavova i mišljenja koja nisu nužno bila u skladu s literaturom. Osim toga, takve majke su na Facebook stranicama često vrijeđale i napadale druge majke koje se nisu s njima slagale.

Također, vjerojatnije je da će mlađi roditelji (koji imaju manje od 40 godina) svakodnevno posjećivati Facebook stranice (njih 82 %) od roditelja starijih od 40 godina (njih 68%). Stariji roditelji češće posjećuju Facebook stranice na tjednoj bazi, njih 18 %, nasuprot 7 % mlađih roditelja (Duggan i sur., 2015, str. 3). Također, prema Australском institutu za zdravlje i socijalnu skrb (AIHW), pokazalo se kako su roditelji (u dobi od 30 do 39 godina) mlađe djece aktivniji na Facebooku i društvenim mrežama. Američko istraživanje (Raspa i sur., 2020) pokazalo je i kako roditelji višeg stupnja obrazovanja više koriste medije kao izvor informacija od onih roditelja nižeg stupnja obrazovanja.

8.1. Predmet i ciljevi istraživanja

Roditelji svakodnevno koriste društvene medije, osobito Facebook koji je najkorišteniji društveni medij među roditeljima, i to najčešće za primanje ili pružanje društvene podrške. Istraživanja koja se bave ulogom društvenih medija među roditeljima, pokazuju kako majke društvene medije i Facebook koriste za traženje informacija, savjeta, te za pružanje i primanje podrške (Kumar i Schoenebeck, 2015, str. 1304). Također, društveni mediji omogućuju roditeljima razmjenu iskustva, mišljenja, savjeta i informacija s drugim roditeljima (Duggan i sur., 2015, str. 2). Istraživanja društvenih medija i Facebook stranica i njihove uloge među

roditeljima, uglavnom pokazuju pozitivnu ulogu istih – društvenu podršku, traženje informacija i savjeta, te razmjenu iskustava i mišljenja s drugim roditeljima, a aktivno korištenje Facebook stranica i grupa kao preduvjet za ostvarivanje povezanosti, kontakata i podrške s drugim roditeljima. S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja, ovo je istraživanje nastojalo utvrditi imaju li Facebook stranice ulogu u negativnoj percepciji vlastitog roditeljstva, odnosno postoji li povezanost između Facebook stranica o roditeljstvu i pojave paranoičnog roditeljstva.

Predmet ovog istraživanja jest ispitati ulogu Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva, odnosno *glavni cilj* jest ispitati ulogu Facebook stranica na kojima se roditelji mogu informirati i savjetovati o roditeljstvu i o odgoju djeteta, na pojavu paranoičnog roditeljstva, kao suvremenog oblika roditeljstva. Kako bi se došlo do željenih rezultata, postavljena su dva specifična cilja na koje ovo istraživanje nastoji odgovoriti: (1) *imaju li navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva*, odnosno koliko često i zbog kojih motiva roditelji počinju pratiti Facebook stranice o roditeljstvu, koju tematiku najčešće prate i je li njihovo korištenje Facebook stranica o roditeljstvu i odgoju djeteta aktivno ili pasivno, te (2) *ima li aktivno korištenje Facebook stranica veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja*, odnosno ima li komentiranje, objavljivanje statusa, fotografija i videozapisa veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pretraživanja i čitanja već postojećih članaka, komentara i objava.

8.2. Metodologija istraživanja

Kako bi se ostvarili ciljevi istraživanja i kako bi se došlo do rezultata, osim prikupljanja sekundarnih podataka iz različitih izvora i literature, provedeno je i empirijsko istraživanje. Metoda korištena u istraživanju bila je induktivna metoda, a instrument koji je korišten u istraživanju jest *online* anketni upitnik, formiran pomoću Google obrasca. Uzorak su činili sudionici koji su stanovnici Republike Hrvatske, punoljetni su, aktivni na Facebooku i imaju jedno ili više djece predškolske, odnosno vrtićke dobi (od jedne do šeste ili sedme godine). Sudionici su bili izabrani po principu *namjernog prigodnog uzorka* – ispitivanje dostupnih pojedinaca. Anketni upitnik distribuiran je putem nekih stranica i grupa na Facebooku i direktnim slanjem anketnog upitnika sudionicima. Prije samog sudjelovanja u istraživanju, sudionici su bili informirani o ciljevima anketnog upitnika, a naznačeno je i da je upitnik anonimn, te da će se dobiveni rezultati koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada.

Također, navedeno je da će se dobiveni podaci analizirati na grupnoj razini što znači da niti jedan sudionik neće moći biti identificiran.

Anketni upitnik sveukupno se sastojao od 54 pitanja i tvrdnji podijeljenih u pet dijelova, kako bi rezultati bili pregledniji za analizu. Sva pitanja bila su obavezna. *U prvom dijelu* ispitivale su se osnovne informacije o sudioniku, odnosno sociodemografske karakteristike: spol, dob, stupanj obrazovanja, područje zanimanja, radni status, mjesto stalnog boravka i socioekonomski status obitelji. U kasnijoj analizi rezultata, uzeti su samo podaci o spolu, dobi i razini obrazovanja sudionika, budući da su bili najrelevantniji za istraživanje. Ovaj dio upitnika sastojao se od sedam pitanja s ponuđenim odgovorima – sudionici su mogli označiti samo jedan od više ponuđenih odgovora. *Drugi dio* ispitivao je navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu i odgoju djeteta sudionika, odnosno koliko Facebook stranica o roditeljstvu sudionik prati, koja je tematika Facebook stranica koje posjećuje, što je sudioniku bitno prije nego počne pratiti Facebook stranicu o roditeljstvu, za što najčešće koristi Facebook stranice, te koliko često posjećuje iste (na dnevnoj, tjednoj ili mjesečnoj razini). Ovaj dio sastojao se od pet pitanja s ponuđenim odgovorima, a na tri od pet pitanja, sudionici su imali mogućnost ponuditi i svoj odgovor. *U trećem dijelu*, cilj je bio istražiti koriste li roditelji Facebook stranice kako bi se informirali, potražili savjet i/ili razmijenili mišljenje i iskustvo s drugim roditeljima.

Također, ispitano je koriste li roditelji Facebook stranice aktivno ili pasivno. Aktivno korištenje Facebook stranica o roditeljstvu podrazumijeva direktno slanje poruke administratoru/autoru stranice ili drugim roditeljima, objavljivanje statusa, fotografija i videozapisa, te komentiranje tuđih objava, dok pasivno korištenje znači pretraživanje već postojeće tražilice Facebook stranice i čitanje već postojećih članaka, objava i komentara. Aktivno i pasivno korištenje Facebook stranica ispitivalo se kroz set od 11 tvrdnji uz pomoć Likertove ljestvice. Sudionici su za svaku navedenu tvrdnju morali označiti u kojoj mjeri se slažu s njom tako da označe jedan broj od 1 do 6, tako da je: 1 – „u potpunosti se ne slažem“, 2 – „ne slažem se“, 3 – „više se ne slažem, nego slažem“, 4 – „više se slažem nego ne slažem“, 5 – „slažem se“, 6 – „u potpunosti se slažem“. *U četvrtom dijelu* ispitivalo se jesu li sudionici paranoični, odnosno procjenjuju li strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim, kroz set od 20 tvrdnji. Tvrdnje su formirane na temelju definicije paranoičnog roditeljstva Franka Furedija (2002), prema kojem je paranoično roditeljstvo *oblik roditeljstva koji karakterizira neprestani, često pretjeran i iracionalan strah roditelja za svoje dijete, anksioznost i bespomoćnost, doživljavanje djeteta kao ranjivog, te uvjerenje da je dijete u neprestanoj opasnosti od nekoliko*

prijetnji: stranaca, prometa, igračka i zaostajanja u razvoju (Thompson, 2020). Tako su formirane tvrdnje koje su ispitale osjećaju li sudionici strah i anksioznost za svoje dijete općenito, ali i kada se radi o prometu, strancima, hrani, igračkama, ozljedama i bolestima i zaostajanja u razvoju. Ovim tvrdnjama nastojalo se prepoznati koji roditelji su paranoični, a koji nisu, nevezano uz Facebook stranice o roditeljstvu, a za analizu rezultata uzeti su samo neparanoični sudionici, odnosno oni koji su strah koji osjećaju za svoje dijete procijenili neparanoičnim. Tvrdnje su također bile izražene kroz Likertovu skalu, te su sudionici morali označiti u kojoj mjeri se slažu s određenom tvrdnjom na skali od 1 do 6, tako da je: 1 – „u potpunosti se ne slažem“, 2 – „ne slažem se“, 3 – „više se ne slažem, nego slažem“, 4 – „više se slažem, nego ne slažem“, 5 – „slažem se“, 6 – „u potpunosti se slažem“. U posljednjem, *petom, dijelu* cilj je bio ispitati imaju li Facebook stranice ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva, odnosno imaju li Facebook stranice o roditeljstvu, mjesto na kojem se roditelji mogu informirati, potražiti savjet ili razmijeniti mišljenje i iskustvo o roditeljstvu i odgoju djeteta, ulogu u pojavi paranoičnog roditeljstva. Ovaj dio sastojao se od 11 tvrdnji izraženih Likertovom skalom, a za svaku se sudionik morao izjasniti u kojoj mjeri se slaže ili ne slaže s njom tako da je označio broj od 1 do 6, gdje 1 označava „u potpunosti se ne slažem“, a 6 „u potpunosti se slažem“ (isto kao i u trećem i četvrtom dijelu anketnog upitnika).

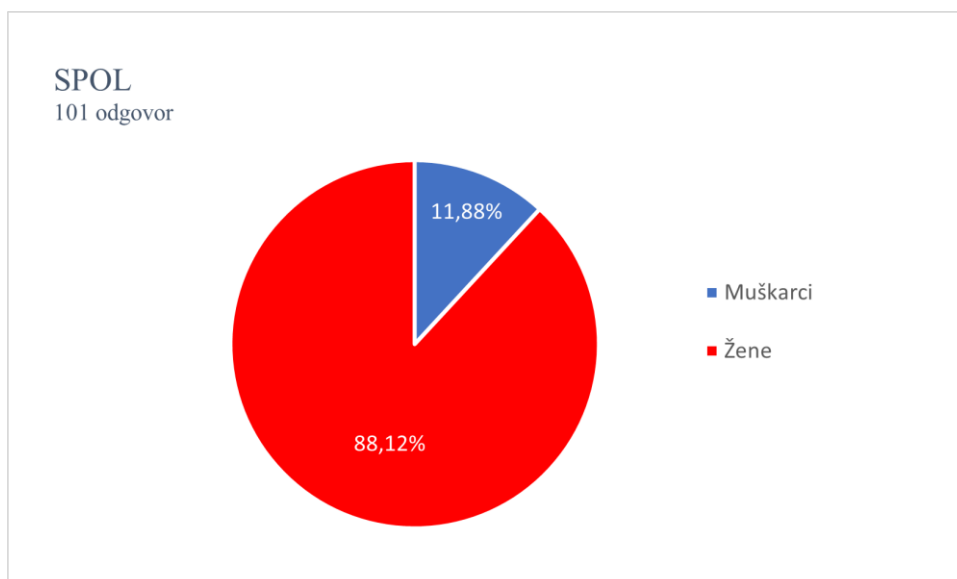
Posljednjom „da/ne“ tvrdnjom anketnog upitnika, nastojao se istražiti opći doživljaj o tome smatraju li roditelji (sudionici) Facebook stranice o roditeljstvu sustavom podrške vlastitom roditeljstvu, tako da označe slažu li se s navedenom tvrdnjom ili ne.

8.3. Analiza rezultata

Kao što je već navedeno, u **prvom dijelu upitnika**, ispitane su osnovne informacije o sudioniku, odnosno sociodemografske karakteristike sudionika – spol, dob, razina obrazovanja, područje zanimanja, radni status, mjesto stalnog boravka, te socioekonomski status obitelj (prosječna mjesečna primanja kućanstva), a dobiveni su sljedeći rezultati:

U istraživanju je sudjelovao 101 sudionik, od čega 88,12 % žena, odnosno majki, i 11,88 % muškaraca, odnosno očeva.

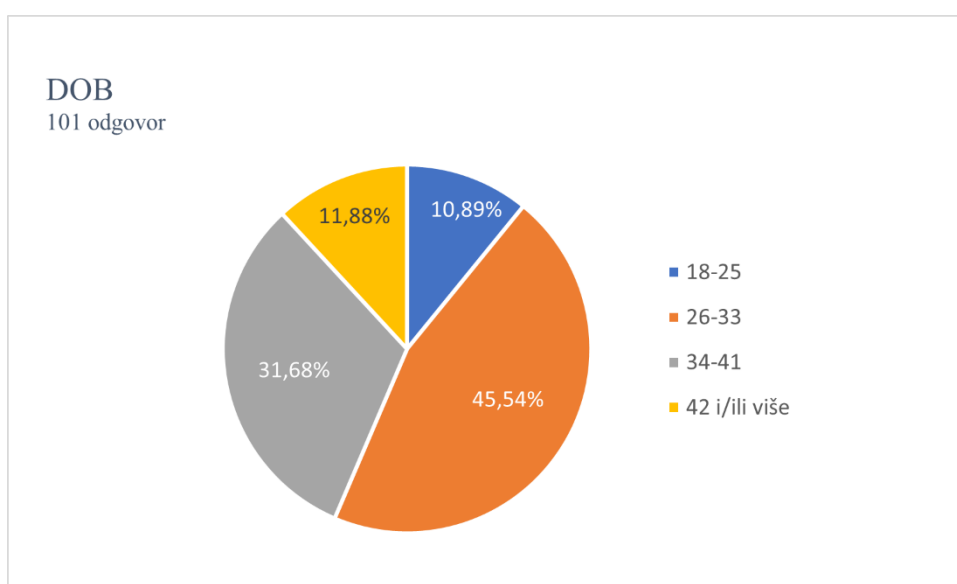
SLIKA 1: SPOL

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Sudionici koji su sudjelovali u istraživanju morali su biti punoljetni, a na *Slici 2.* vidljivo je kako najveći broj sudionika pripada dobnoj skupini 'od 26 do 33 godine' (45,54%), odnosno mlađoj dobnoj skupini. Zatim slijedi dobna skupina 'od 34 do 41 godine' (31,68%), a otprilike podjednaki broj sudionika pripada najmlađoj dobnoj skupini, 'od 18 do 25 godina' (10,89%), i najstarijoj dobnoj skupini 'od 41 godinu i/ili više' (11,88%).

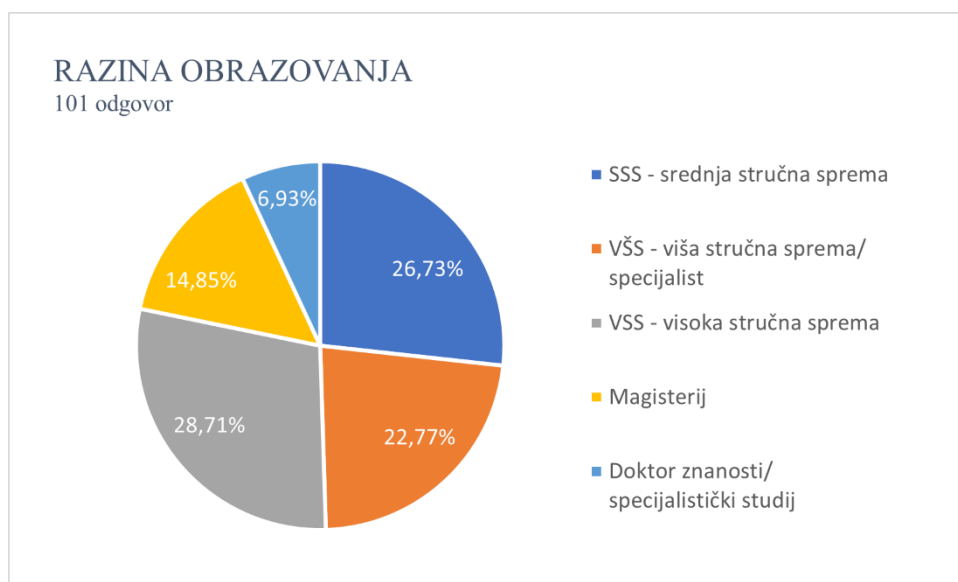
SLIKA 2: DOB

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

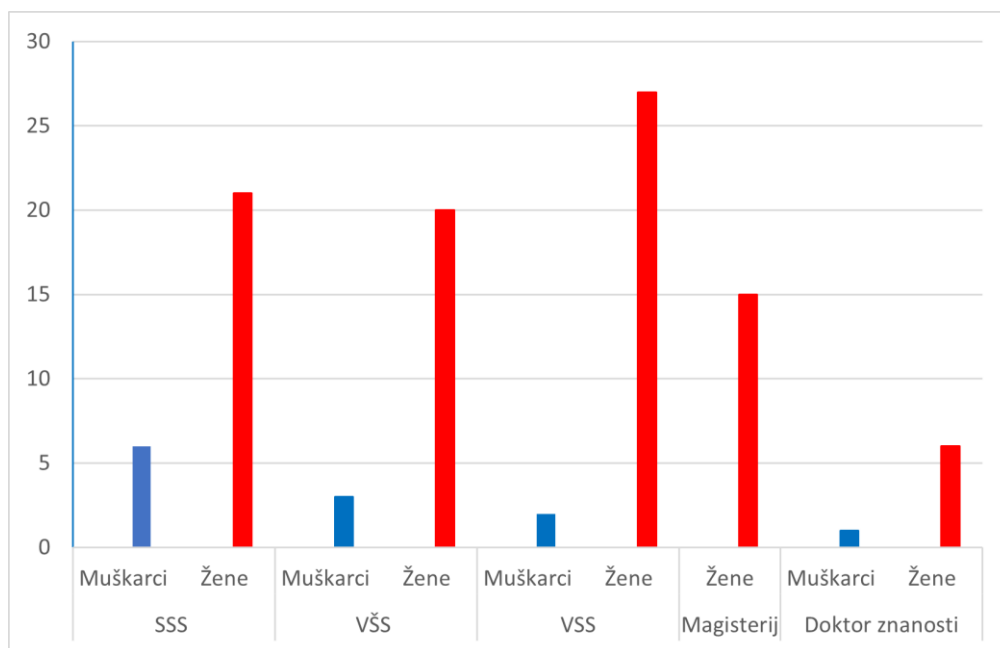
Prema rezultatima, vidljivo je kako najveći broj sudionika ima završenu visoku stručnu spremu, njih 28,71 %, zatim slijede sudionici sa srednjom stručnom spremom, njih 26,73 %, pa oni s višom stručnom spremom/specijalisti (22,77 %). 14,85 % sudionika ima magisterij, a njih gotovo 7% doktori su znanosti ili imaju završen specijalistički studij (vidi *Sliku 3*). U anketnom upitniku ponuđena je i kategorija NSS, odnosno niža stručna sprema, no niti jedan sudionik nije se izjasnio da je završio samo osnovnu školu. Također, prema rezultatima, najveći broj žena ima završenu visoku stručnu spremu, njih 27, odnosno 30,34 %, dok polovica muškaraca, njih 6 (50 %), ima završenu srednju stručnu spremu. Niti jedan muški sudionik nije označio da ima završen magisterij (vidi *Sliku 4*).

SLIKA 3: RAZINA OBRAZOVANJA

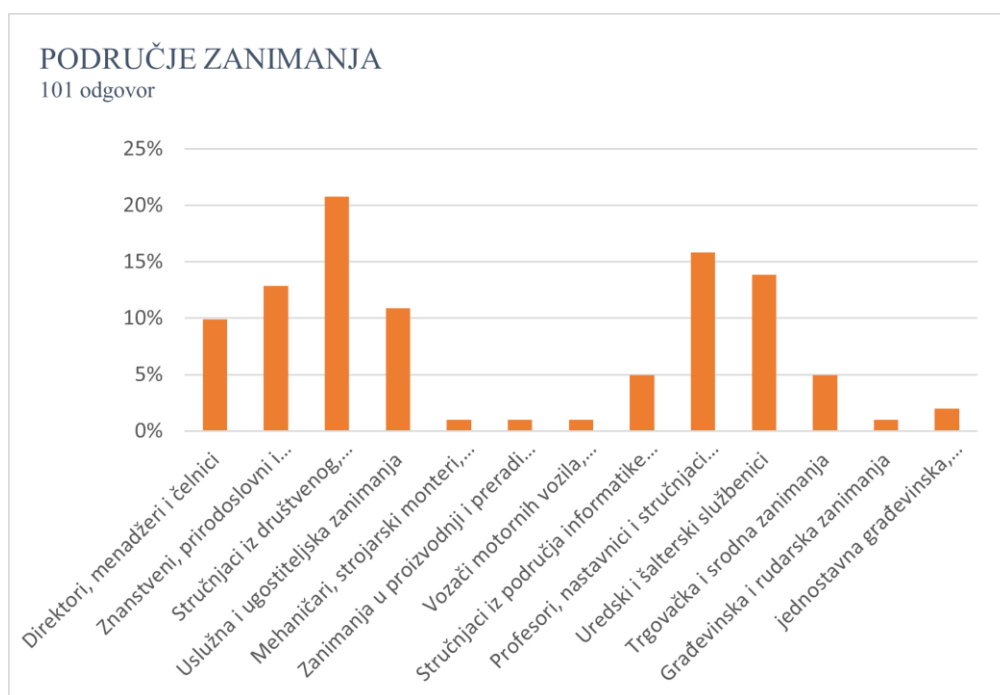
Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

SLIKA 4: RAZINA OBRAZOVANJA PREMA SPOLU

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

SLIKA 5: PODRUČJE ZANIMANJA

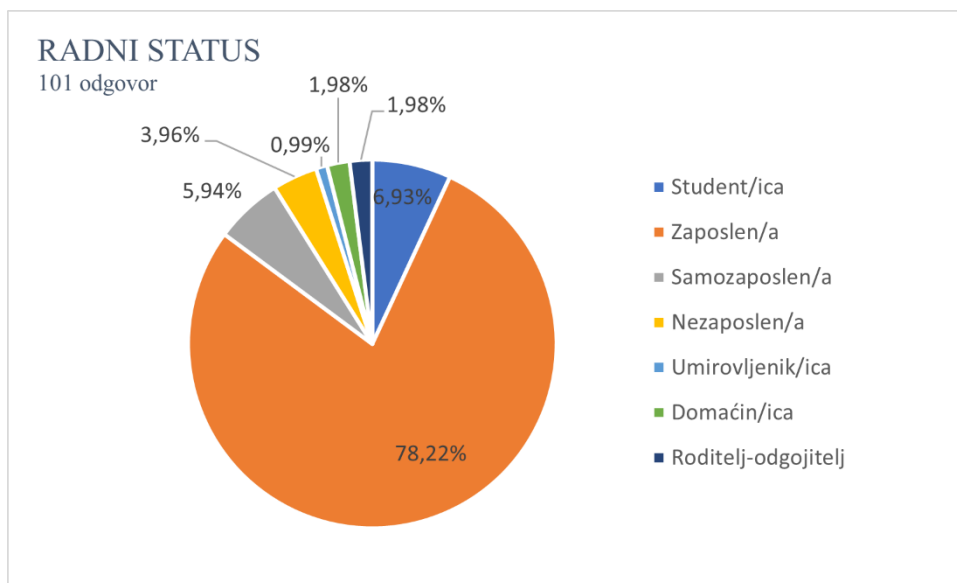

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Klasifikacija zanimanja koja je korištena u anketnom upitniku preuzeta je s *web* stranice e-Usmjeravanje – zanimanja po područjima (e-Usmjeravanje, n.d.).

Prema rezultatima, najveći broj sudionika izjasnio se kao 'stručnjaci iz društvenog, humanističkog i umjetničkog područja', njih 20,79 %, a zatim slijede 'profesori, nastavnici i stručnjaci za obrazovanje', njih 15,84 %. Ovakvi rezultati slijede rezultate iz prethodnog pitanja o 'razini obrazovanja' prema kojima je više od polovice sudionika (67,32 %) visoko obrazovana (VŠS, VSS, Magisterij, Doktor znanosti), a za najčešće navedena zanimanja potrebno je steći visoko obrazovanje. Zanimljivo je i da su na drugom mjestu upravo 'profesori, nastavnici i stručnjaci za obrazovanje' koji su vrlo vjerojatno i u nekoj mjeri stekli nekakva znanja o roditeljstvu i odgoju djece kroz svoje obrazovanje. Niti jedan sudionik nije se izjasnio da pripada kategorijama: 'kvalificirani poljoprivredni, ribarski i šumarski radnici', 'tiskari, precizni mehaničari, keramičari i staklari' i 'rukovatelji strojevima i postrojenjima, sastavljači proizvoda' (vidi *Sliku 5*).

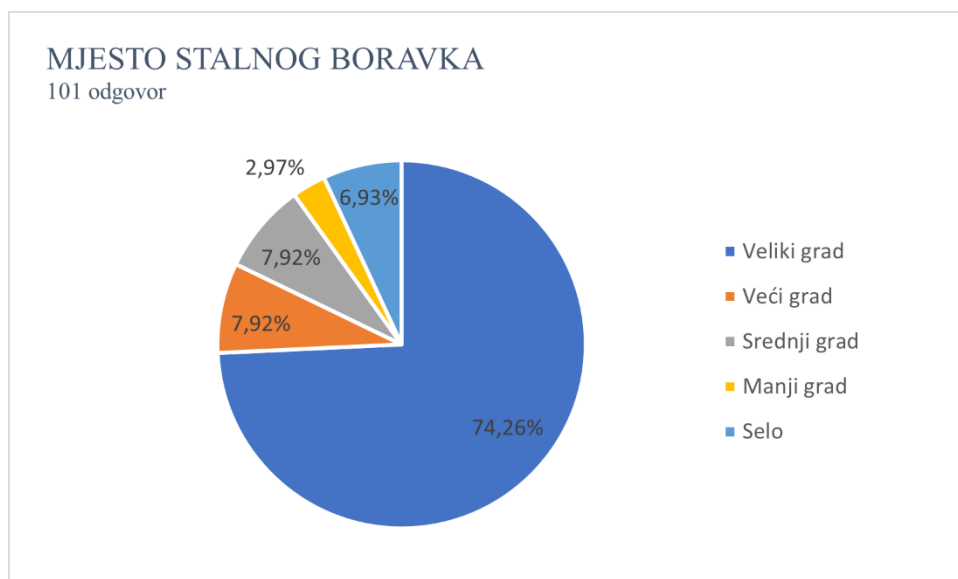
SLIKA 6: RADNI STATUS

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Više od tri četvrtine sudionika koji su sudjelovali u istraživanju jesu zaposleni, njih 78,22 %, a potom slijede studenti/ce, kojih je gotovo 7 % (6,93%). Osim sedam kategorija koje su vidljive na *Slici 6*, bila je ponuđena i kategorija 'Roditelj-njegovatelj', no niti jedan sudionik nije odgovorio da njegov radni status odgovara toj kategoriji.

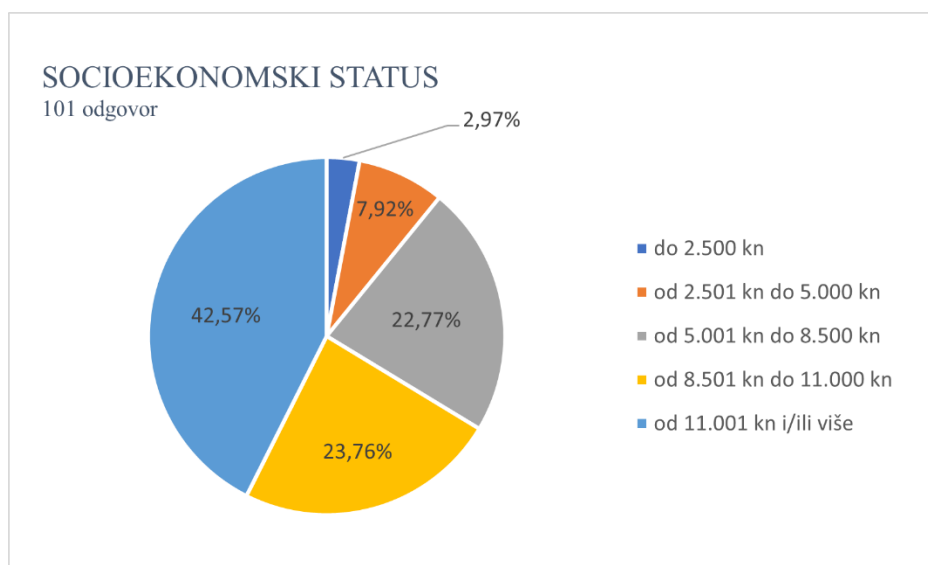
SLIKA 7: MJESTO STALNOG BORAVKA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Kao što je prikazano na *Slici 7*, najveći broj sudionika, njih 74,26 %, živi u velikom gradu, odnosno gradu s preko 100 tisuća stanovnika. Zatim slijede sudionici koji žive u većem gradu (od 50 do 100 tisuća stanovnika), njih 7,92 %, a toliki je i udio onih sudionika koji žive u srednjem gradu (od 20 do 50 tisuća stanovnika). Najmanji broj sudionika živi u malom gradu (od 10 do 20 tisuća stanovnika), njih 2,97 %, dok u selu (manje od 10 tisuća stanovnika) živi 7 % (6,93 %).

SLIKA 8: SOCIOEKONOMSKI STATUS

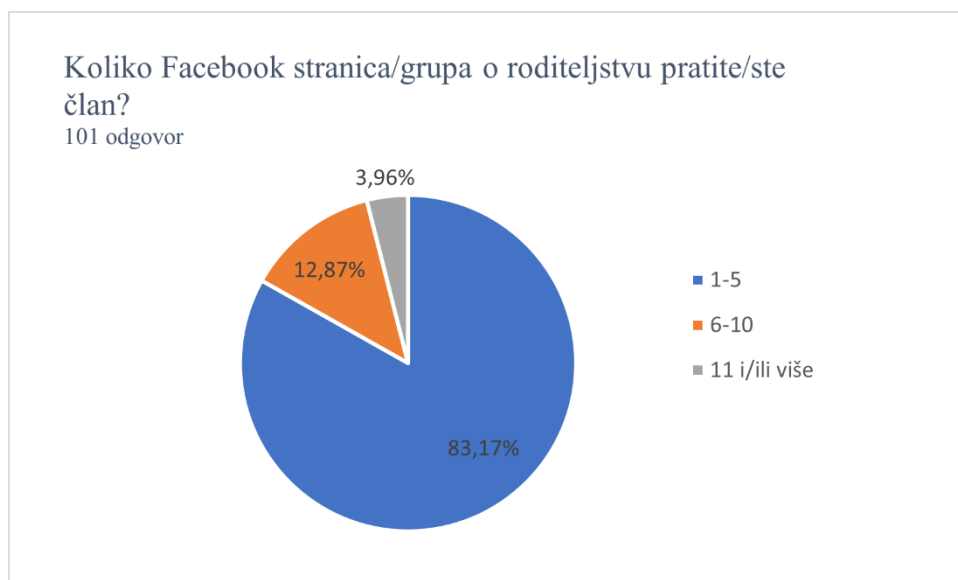
Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Prema dobivenim rezultatima, vidljivo je kako gotovo polovica sudionika (42,57 %) pripada najvišoj dohodovnoj skupini, gdje prosječna mjesečna primanja kućanstva iznose 11.001 kn ili više. Otprilike podjednaki udio sudionika pripada skupini s prosječnim mjesečnim primanjima 'od 8.501 kn do 11.000 kn' (23,76 %) i skupini 'od 5.001 kn do 8.500 kn' (22,77 %). Budući da je najveći broj sudionika odgovorio kako je zaposlen, rezultati o prosječnim mjesečnim primanjima odgovaraju njihovom radnom statusu. Najmanji udio sudionika pripada onoj najnižoj dohodovnoj skupini, 'do 2.500 kn', njih 3 % (2,97 %) (vidi *Sliku 8*).

U drugom dijelu anketnog upitnika, ispitivane su navike korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu sudionika, odnosno koliko Facebook stranica/grupa o roditeljstvu prate, koja je najčešća tematika Facebook stranica/grupa koje prate, koji su motivi sudionika za praćenjem Facebook stranice/grupe, za što najčešće koriste Facebook stranice/grupe, te koliko često posjećuje iste (na dnevnoj, tjednoj ili mjesečnoj razini).

Prema rezultatima istraživanja, najveći broj sudionika prati od '1 do 5' Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, njih 83,17 %, dok najmanji broj sudionika (3,96 %), prati najveći broj stranica/grupa, '11 i/ili više' (vidi *Sliku 9*). Prema ovim rezultatima, mogli bismo reći da sudionici ne prate velik broj Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, već bi se dalo pretpostaviti da prate stranice/grupe određene tematike koja ih zanima, što je i prikazano na *Slici 10*.

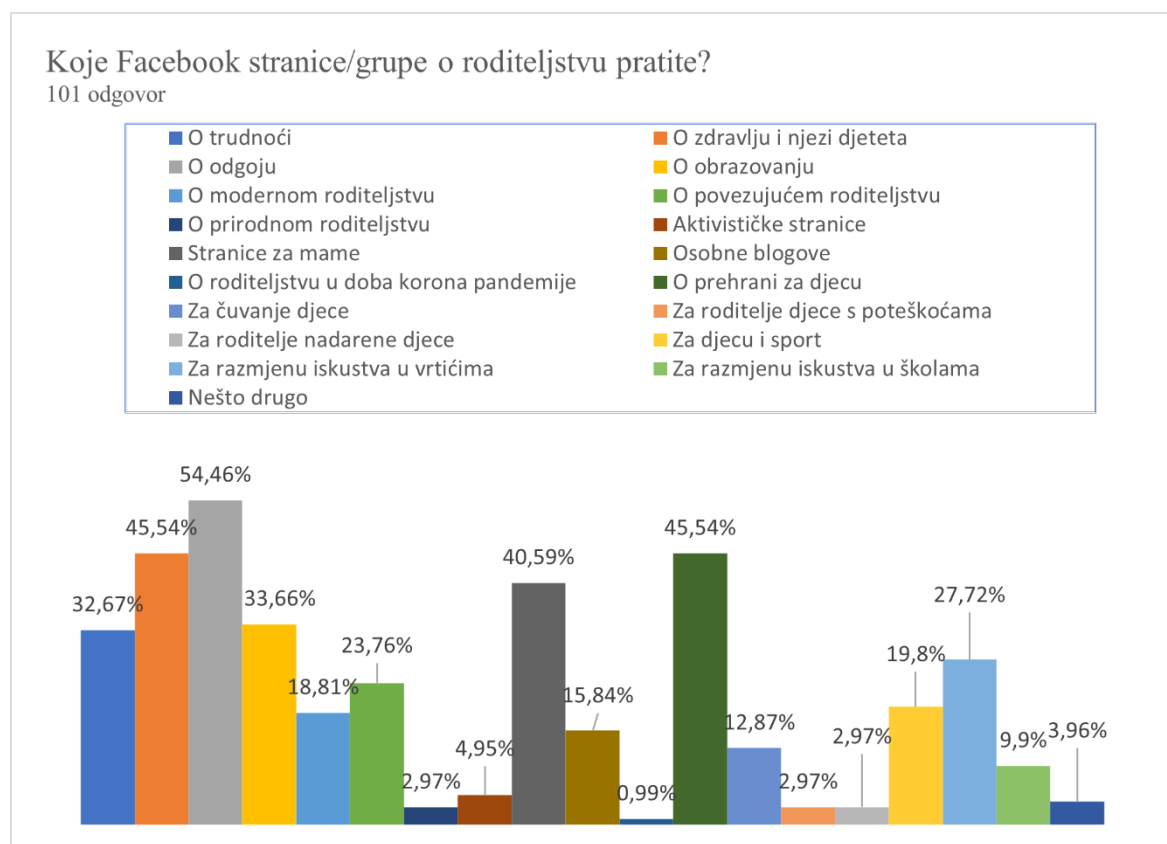
SLIKA 9: BROJ FACEBOOK STRANICA KOJE PRATE

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Kada je riječ o tematici Facebook stranica/grupa o roditeljstvu koje sudionici najčešće prate, najveći broj sudionika, njih 54,46 % prati Facebook stranice/grupe 'o odgoju'. Zatim slijede Facebook stranice/grupe 'o zdravlju i njezi djeteta' i 'o prehrani za djecu' koje prati gotovo polovica sudionika, odnosno jednak broj sudionika prati i jedne i druge stranice/grupe, njih 45,54 %. Jedna trećina sudionika (33,66 %) prati Facebook stranice/grupe 'o obrazovanju', a skoro pa isto toliko sudionika prati i Facebook stranice/grupe 'o trudnoći' (32,67 %). Najmanji broj sudionika izjasnio se da prati Facebook stranice/grupe 'o roditeljstvu u doba korona pandemije' (0,99 %). Facebook stranice/grupe 'o prirodnom roditeljstvu', 'za roditelje djece s poteškoćama' i 'za roditelje naderene djece', prati 3 % sudionika (2,97 %). Sudionici su na ovo pitanje mogli ponuditi više odgovora, ali su mogli upisati i vlastiti odgovor pod kategorijom 'Nešto drugo', pa je četiri sudionika upisalo odgovore: „Logoped“, „Babywearing“, „Za putovanja s djecom“ i „O putovanju s djecom“. Tematika koju su sudionici samostalno naveli, prisutna je na Facebooku, osobito stranice/grupe koje roditelje savjetuju i informiraju kako i gdje otići na putovanje s djetetom (vidi *Sliku 10*).

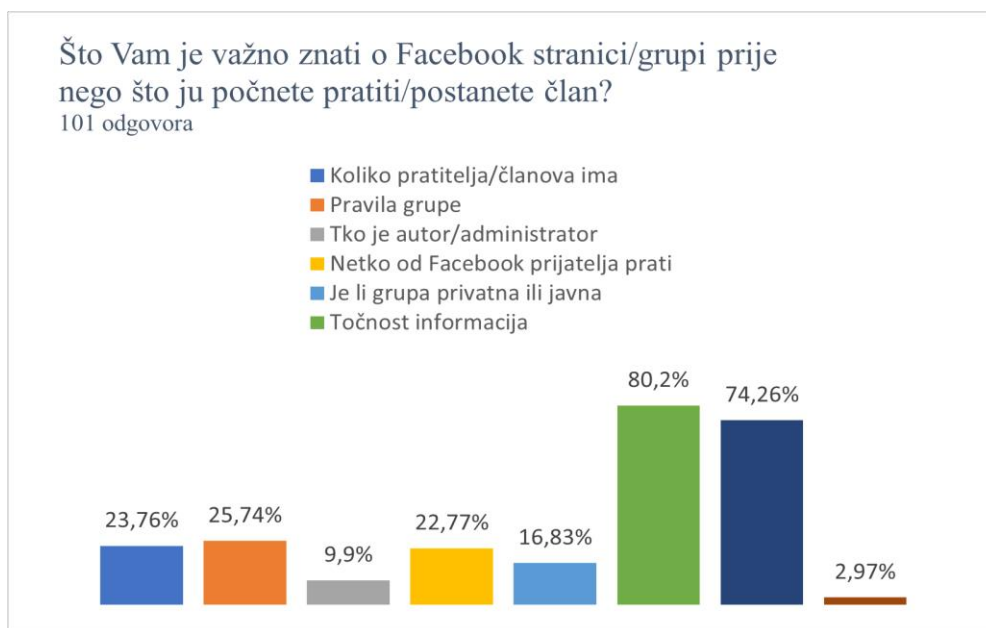
SLIKA 10: TEMATIKA FACEBOOK STRANICA O RODITELJSTVU

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Prema rezultatima istraživanja, najveći broj sudionika, njih 80,2 %, označilo je 'točnost informacija' kao ono što im je najvažnije znati o Facebook stranici/grupi prije nego ju počnu pratiti. Zatim slijedi kategorija 'relevantnost i pouzdanost informacija', koju je 74,26 % sudionika označilo kao važnom kategorijom. Također, prije nego počnu pratiti neku Facebook stranicu/grupu, sudionicima je bitno znati 'je li netko od njihovih Facebook prijatelja već prati/je član Facebook stranice/grupe' (22,77 %), 'koliko pratitelja/članova Facebook stranica/grupa ima' (23,76 %), te 'pravila grupe' (25,74 %), a najmanje im je bitno znati 'tko je administrator/autor Facebook stranice/grupe' (9,9 %). Zanimljivo je istaknuti kako je roditeljima izrazito važno da su informacije točne, relevantne i pouzdane, a da im u isto vrijeme nije bitno znati tko je autor/administrator. 16,83 % sudionika označilo je važnim znati 'je li Facebook grupa privatna/javna'. Također, sudionici su imali mogućnost ponuditi vlastiti odgovor, pa je troje sudionika napisalo da im je važno: „o čemu se piše u grupi“, „pratim ovisno o potrebi“, „zapravo ništa od navedenog, uključim se, a ukoliko mi grupa ne odgovara, napustim ju“ (vidi *Sliku 11*). Ovi odgovori potvrđuju to da se roditelji uključuju na Facebook stranice/grupe ovisno o tome što ih zanima, odnosno ovisno o potrebi.

SLIKA 11: MOTIVI PRAĆENJA FACEBOOK STRANICE O RODITELJSTVU

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Sudionici Facebook stranice/grupe o roditeljstvu najčešće koriste 'za razmjenu iskustava i mišljenja', njih 63,37 %. Nešto više od polovice roditelja koristi Facebook stranice/grupe 'za provjeru informacija' (57,42 %), a gotovo polovica sudionika, njih 49,5 %, koristi Facebook stranice/grupe 'za traženje savjeta' (vidi *Sliku 12*). Najmanji broj sudionika koristi Facebook stranice/grupe za aktivan angažman, odnosno 'za davanje savjeta'. Također, sudionici su mogli napisati i svoj vlastiti odgovor, pa je tako jedan sudionik napisao „da vidim koliko ima roditelja spremnih cijepiti svoje dijete i ima li kakva peticija za potpisati“, što bi ipak bio neki oblik aktivnog sudjelovanja.

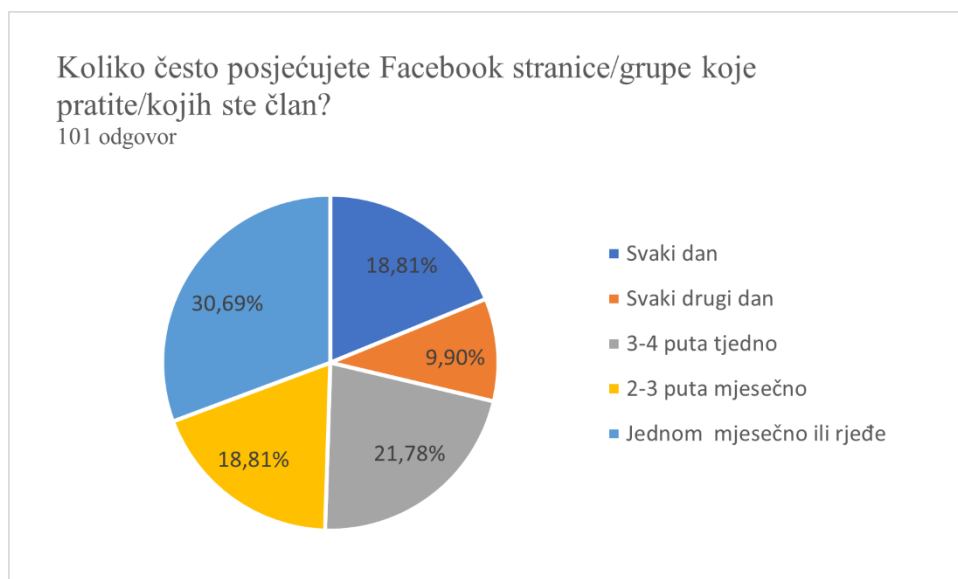
SLIKA 12: KORIŠTENJE FACEBOOK STRANICA/GRUPA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Najveći broj sudionika, njih 30,69 %, posjećuje Facebook stranice/grupe na mjesečnoj razini, i to 'jednom mjesečno ili rjeđe', što ukazuje na to da roditelji ne posjećuju Facebook stranice/grupe često, već, vjerojatno opet, ovisno o potrebi. Nešto češće, odnosno 'dva do tri puta mjesečno', Facebook stranice/grupe posjećuje 18,81 % sudionika, a isto toliko ih posjećuje i 'svaki dan' (18,81 %). Najmanji broj sudionika, Facebook stranice i grupe posjećuje 'svaki drugi dan', njih gotovo 10 % (9,9 %) (vidi *Sliku 13*).

SLIKA 13: UČESTALOST PRAĆENJA FACEBOOK STRANICA/GRUPA

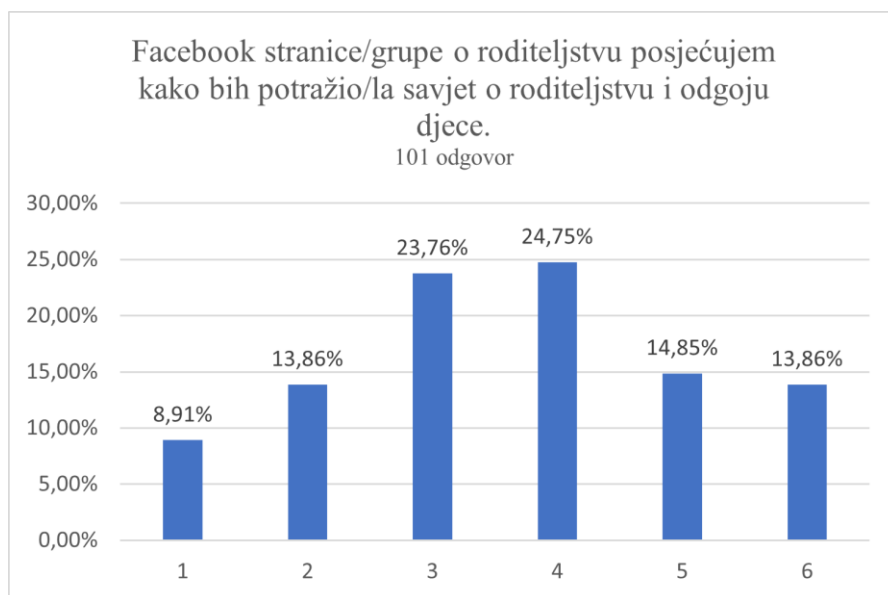

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

U trećem dijelu upitnika, ispitivano je koriste li sudionici Facebook stranice/grupe kako bi se informirali, potražili savjet i/ili razmijenili mišljenje i iskustvo s drugim roditeljima. Također, ispitivano je koriste li sudionici Facebook stranice aktivno (postavljanje objava, fotografija i videozapisa i komentiranje tuđih objava) ili pasivno (pretraživanje i čitanje već postojećih objava, komentara i članaka).

Prema rezultatima istraživanja, sudionici su najčešće odgovorili da se 'više slažu nego ne slažu' s tvrdnjom 'Facebook stranice/grupe o roditeljstvu posjećujem kako bih potražio/la savjet o roditeljstvu i odgoju djece', njih 24,75 %. Nešto manje, njih 23,76 % odgovorilo je kako se s tvrdnjom 'više ne slažu nego slažu'. Distribucija ostalih odgovora vidljiva je na *Slici 14*.

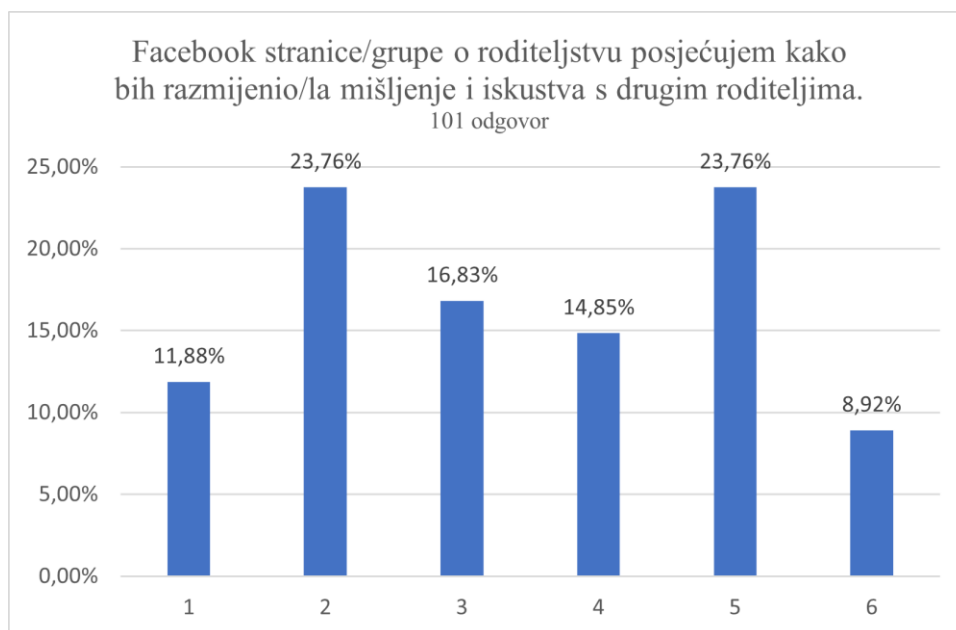
SLIKA 14: TRAŽENJE SAVJETA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice (* 1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – više se ne slažem nego slažem, 4 – više se slažem nego se slažem, 5 – slažem se, 6 – u potpunosti se slažem)

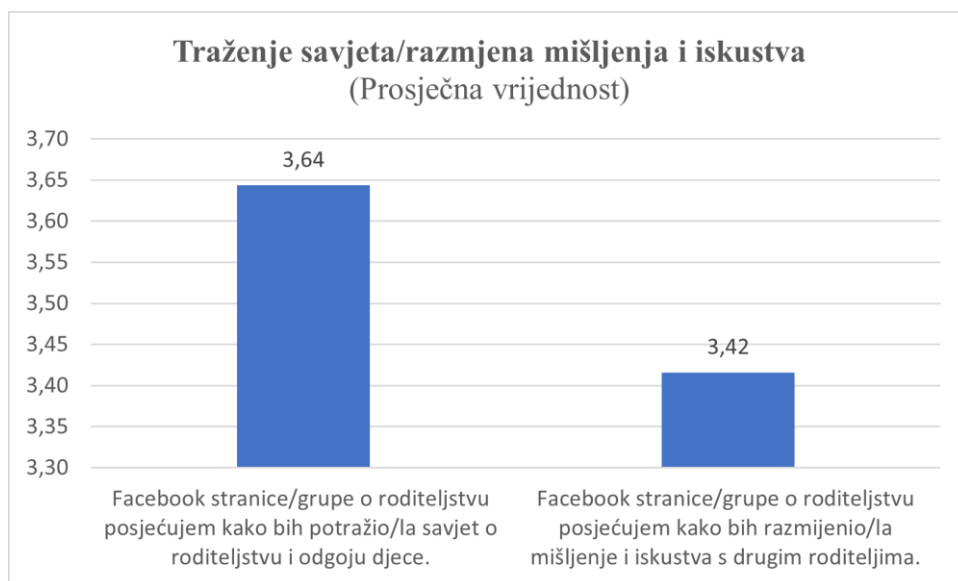
Također, sudionici su najčešće odgovorili da se 'ne slažu' (23,76 %) i da se 'slažu' (23,76 %) s tvrdnjom 'Facebook stranice/grupe o roditeljstvu posjećujem kako bih razmijenio/la mišljenje i iskustva s drugim roditeljima'. Najmanje sudionika odgovorilo je kako se 'u potpunosti slažu' s tvrdnjom, njih 8,92 %. Distribucija ostalih odgovora prikazana je na Slici 15.

SLIKA 15: RAZMJENA MIŠLJENJA I ISKUSTVA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice (* 1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – više se ne slažem nego slažem, 4 – više se slažem nego se slažem, 5 – slažem se, 6 – u potpunosti se slažem)

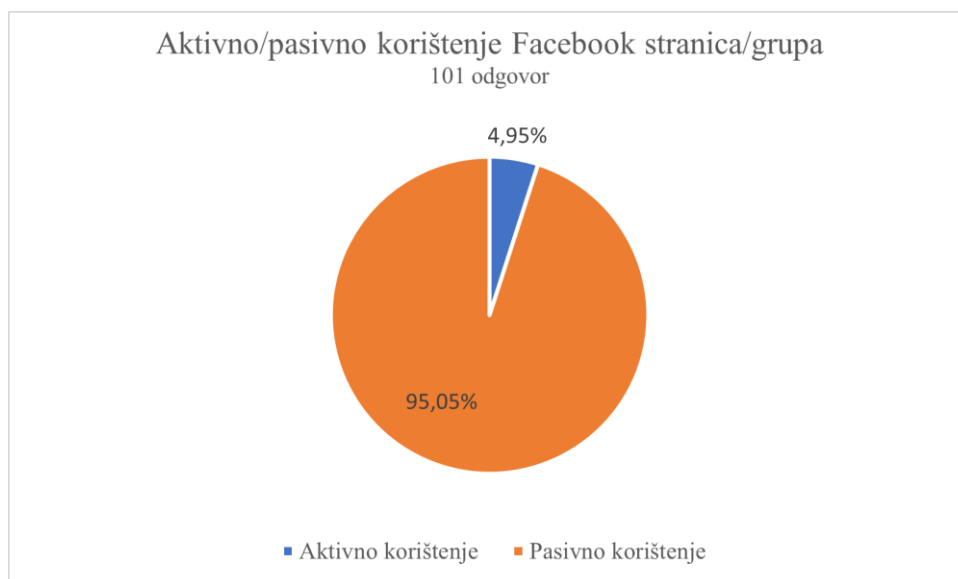
SLIKA 16: TRAŽENJE SAVJETA/RAZMJENA MIŠLJENJA I ISKUSTVA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Prema odgovorima koje su sudionici ponudili za ove dvije tvrdnje, izračunata je prosječna vrijednost odgovora koja pokazuje slažu li se ili ne slažu sudionici s ovim tvrdnjama. Prosječna vrijednost odgovora na prvu tvrdnju „Facebook stranice/grupe o roditeljstvu posjećujem kako bih potražio/la savjet o roditeljstvu i odgoju djece“ iznosi 3,64. Prosječna vrijednost odgovora na drugu tvrdnju „Facebook stranice/grupe o roditeljstvu posjećujem kako bih razmijenio/la mišljenje i iskustva s drugim roditeljima iznosi 3,42 (vidi *Sliku 16*). Prosječne vrijednosti za obje tvrdnje manje su od 4 ($M < 3,99$), što bi značilo da su sudionici izrazili neslaganje s ovim tvrdnjama u nekoj mjeri, odnosno, izrazili su kako se ne slažu s time da Facebook stranice/grupe posjećuju kako bi potražili savjet, ali niti kako bi razmijenili mišljenja i iskustva s drugim roditeljima.

SLIKA 17: AKTIVNO/PASIVNO KORIŠTENJE FACEBOOK STRANICA/GRUPA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Prema rezultatima istraživanja, sudionici, Facebook stranice/grupe koriste više pasivno nego aktivno. Od ukupnog broja sudionika, njih samo 5 od 101, odnosno 4,95 % koristi Facebook stranice/grupe o roditeljstvu aktivno, dok njih 96, odnosno 95,05 % koristi Facebook stranice/grupe o roditeljstvu pasivno, što je prikazano na *Slici 17*. Ovi rezultati dobiveni su tako da je za svakog sudionika pojedinačno, izračunata prosječna vrijednost njegovih odgovora za tvrdnje koje su se odnosile na aktivno korištenje Facebook stranica/grupa (slanje direktne poruke administratoru/drugom roditelju; pisanje objava i objavljivanje fotografija i videozapisa; komentiranje tuđih objava), te prosječna vrijednost odgovora za tvrdnje koje su se odnosile na pasivno korištenje Facebook stranica/grupa. Ako je prosječna vrijednost ($M > 3,99$) bila veća od četiri za aktivno ili za pasivno korištenje, to znači da sudionik aktivno, odnosno pasivno, koristi Facebook stranice ili grupe. Kod pet sudionika koji aktivno koriste Facebook stranice/grupe, prosječna vrijednost za tvrdnje koje se odnose na aktivno korištenje veća je od 4 (vidi *Tablicu 1*), no zanimljivo je i kako je kod svih pet sudionika prosječna vrijednost i za pasivno korištenje veća od četiri. Pod pretpostavkom da, ako su sudionici aktivni korisnici, onda su nužno i pasivni korisnici (ali ne i obrnuto), tih pet sudionika označeni su kao aktivni korisnici Facebook stranica/grupa. U *Tablici 1*, prikazana su i neka sociodemografska obilježja (spol, dob i razina obrazovanja) sudionika koji aktivno koriste Facebook stranice/grupe. Svi sudionici koji aktivno koriste Facebook stranice/grupe, ženskog su spola, njih podjednako pripada dobnoj skupini '26-33 godine' (40%) i '34-41 godina' (40%), a najveći broj sudionika, njih dvoje od pet (40%) imaju postignutu višu stručnu spremu.

TABLICA 1: SUDIONICI KOJI AKTIVNO KORISTE FACEBOOK GRUPE/STRANICE

Sudionik	SPOL	DOB	OBRAZOVANJE	Tvrdnje za aktivno korištenje Facebook stranica/grupa	Tvrdnje za pasivno korištenje Facebook stranica/grupa	Aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa
1	Ženski	34-41	VŠS	4,3	5,0	Aktivno
2	Ženski	42 i/ili više	VSS	4,0	4,7	Aktivno
3	Ženski	26-33	VŠS	4,8	6,0	Aktivno
4	Ženski	34-41	SSS	4,5	5,0	Aktivno
5	Ženski	26-33	Magisterij	4,0	4,0	Aktivno

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Tvrdnje za aktivno korištenje Facebook stranica/grupa odnose se posebno na *aktivno traženje savjeta*, a posebno na *aktivnu razmjenu mišljenja i iskustva* – isto je i kod tvrdnji za pasivno korištenje Facebook stranica/grupa, koje se posebno odnose na *pasivno traženje savjeta*, a posebno na *pasivnu razmjenu mišljenja i iskustva*. Prema rezultatima istraživanja, kada je riječ o aktivnom/pasivnom korištenju Facebook stranica/grupa za traženje savjeta, 7 sudionika (6,93 %) koristi Facebook stranice/grupe aktivno kako bi potražili savjet, dok ih 93,07 % to radi pasivno (vidi *Sliku 18*). Kada je riječ o aktivnom/pasivnom korištenju Facebook stranica/grupa za razmjenu mišljenja i iskustva s drugim roditeljima, njih 10, odnosno 9,90 % koristi Facebook stranice/grupe kako bi razmijenili mišljenja i iskustva s drugim roditeljima, dok ih 90,10 % to radi pasivno (vidi *Sliku 19*).

SLIKA 18: TRAŽENJE SAVJETA - AKTIVNO/PASIVNO

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

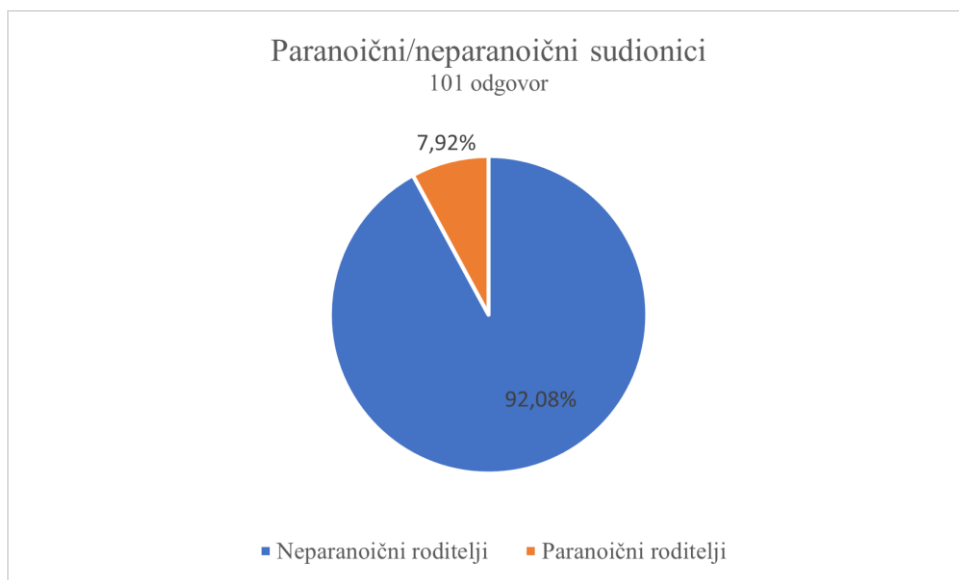
SLIKA 19: RAZMJENA MIŠLJENJA I ISKUSTVA - AKTIVNO/PASIVNO

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

U četvrtom dijelu anketnog upitnika, ispitivana je samoprocjena straha koju sudionik (roditelj) osjeća za svoje dijete, odnosno ispitivano je li sudionik paranoičan ili nije, i to kroz dvadeset tvrdnji.

SLIKA 20: PARANOIČNI/NEPARANOIČNI SUDIONIČI

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Prema rezultatima istraživanja, sudionici sami sebe procjenjuju više neparanoičnima nego paranoičnima.

Od ukupnog broja sudionika, njih 8 od 101, odnosno 7,92 %, procjenjuje same sebe kao paranoične roditelje, odnosno procjenjuju strah koji osjećaju za svoje dijete kao paranoičan, dok se njih 92,08 % (N=93) ne procjenjuje kao paranoičan roditelj, odnosno ne procjenjuju strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim (vidi *Sliku 20*). Ovi rezultati dobiveni su tako da je za svakog sudionika pojedinačno, izračunata prosječna vrijednost njegovih odgovora za navedenih dvadeset tvrdnji koje ispituju samoprocjenu straha koji roditelj osjeća za svoje dijete. Oni sudionici čija je prosječna vrijednost odgovora svih tvrdnji bila veća od 4 ($M > 3,99$), procijenjeni su kao paranoični roditelji. U *Tablici 2*, prikazana su i neka sociodemografska obilježja sudionika koji su samoprocijenili strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim (spol, dob, razina obrazovanja). Svi sudionici koji su paranoični ženskog su spola, a najviše ih (37,5 %) pripada dobnoj skupini '26-33 godine', a podjednako ih je u najmlađoj dobnoj skupini, '18-26 godina' (25 %) i u skupini 'od 34-41 godine' (25%). Najviše sudionika, njih 3 od 8 (37,5 %), ima srednju stručnu spremu, kao i višu stručnu spremu, također njih 37,5 %.

TABLICA 2: SUDIONICI KOJI SU PROCIJENILI STRAH KOJI OSJEĆAJU ZA SVOJE DIJETE PARANOIČNIM

Sudionik	SPOL	DOB	OBRAZOVANJE	Tvrdnje za samoprocjenu straha koji roditelj osjeća za svoje dijete	Paranoični/neparanoični roditelji
1	Ženski	34-41	VŠS	4,25	Paranoični
2	Ženski	34-41	SSS	4,00	Paranoični
3	Ženski	42 i/ili više	VSS	4,00	Paranoični
4	Ženski	26-33	SSS	4,15	Paranoični
5	Ženski	26-33	Magisterij	4,05	Paranoični
6	Ženski	26-33	SSS	4,05	Paranoični
7	Ženski	18-25	VŠS	4,85	Paranoični
8	Ženski	18-25	VŠS	4,10	Paranoični

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

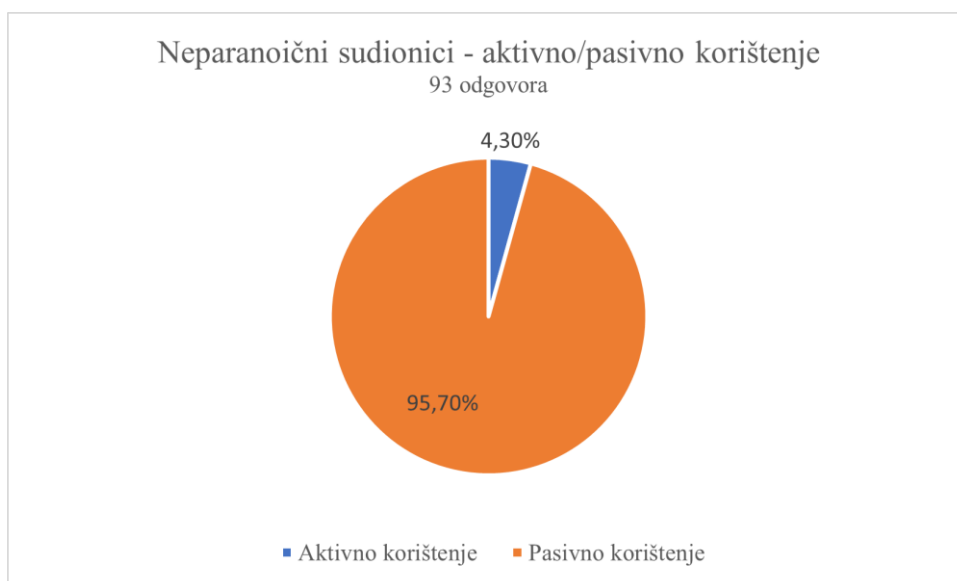
Također, ispitivano je i koriste li paranoični sudionici (oni koji su procijenili strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim) Facebook stranice/grupe o roditeljstvu aktivno ili pasivno, odnosno koriste li neparanoični sudionici (oni koji su procijenili strah koji osjećaju za svoje dijete neparanoičnim) Facebook stranice/grupe o roditeljstvu aktivno ili pasivno. Prema dobivenim rezultatima, od 8 sudionika koji su paranoični, samo jedan sudionik (12,5 %) koristi Facebook stranice/grupe aktivno, a njih 87,5 % Facebook stranice/grupe koristi pasivno (vidi *Sliku 21*). Kod neparanoičnih sudionika, njih 4 od 93 (4,3 %) koristi Facebook stranice/grupe aktivno, dok njih 95,7 % koristi Facebook stranice/grupe pasivno (vidi *Sliku 22*).

SLIKA 21: PARANOIČNI SUDIONICI - AKTIVNO/PASIVNO KORIŠTENJE FACEBOOK STRANICA/GRUPA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

SLIKA 22: NEPARANOIČNI RODITELJI – AKTIVNO/PASIVNO KORIŠTENJE FACEBOOK STRANICA/GRUPA

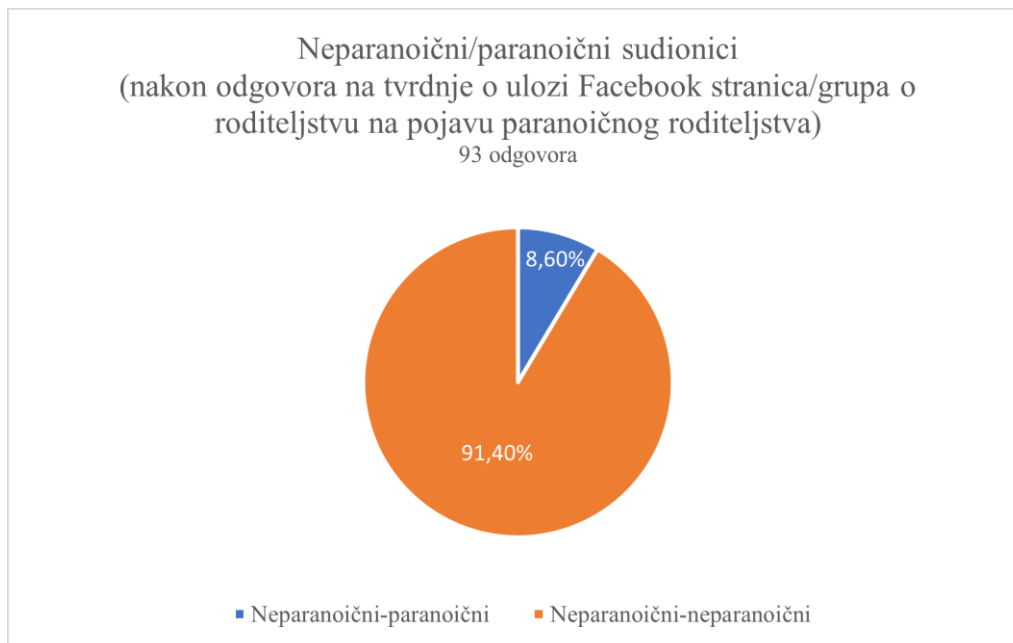
Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Za ovo istraživanje i za daljnju obradu rezultata uzeti su samo neparanoični sudionici (n=93) (i oni koji Facebook stranice/grupe koriste aktivno i pasivno), odnosno sudionici koji su strah koji osjećaju za svoje dijete procijenili neparanoičnim, pod pretpostavkom da kod paranoičnih roditelja ne bi bila vidljiva jasna korelacija između paranoičnog roditeljstva i Facebook stranica/grupa o roditeljstvu jer je moguće da su ti roditelji paranoični zbog nekih drugih razloga..

U **petom dijelu** anketnog upitnika ispitivalo se imaju li navike korištenja Facebook stranice/grupe o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva (kod neparanoičnih sudionika), odnosno imaju li Facebook stranice/grupe o roditeljstvu, kao mjesto na kojem se roditelji mogu informirati, potražiti savjet ili razmijeniti mišljenje i iskustvo s drugim roditeljima, ulogu u pojavi paranoičnog roditeljstva. Također, ispitivalo se i ima li aktivno korištenje Facebook stranica/grupa veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja Facebook stranica/grupa (kod neparanoičnih sudionika).

Prema rezultatima dobivenim u ovom dijelu anketnog upitnika, vidljivo je da je od 93 neparanoičnih sudionika – onih koji strah koji osjećaju svoje dijete procjenjuju neparanoičnim, njih 8 (8,6 %), nakon davanja odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva, postalo paranoično, odnosno da nakon korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, strah koji osjećaju za svoje dijete, procjenjuju paranoičnim – *neparanoični-paranoični sudionici*. Njih 85 od 93 (91,4 %), strah koji osjećaju za svoje dijete, i nakon korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, procijenili su neparanoičnim – *neparanoični-neparanoični sudionici* (vidi Sliku 23).

SLIKA 23: NEPARANOIČNI/PARANOIČNI SUDIONICI (NAKON ODGOVORA NA TVRDNJE O ULOZI FACEBOOK STRANICA/GRUPA NA POJAVU PARANOIČNOG RODITELJSTVA)

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Ovi rezultati dobiveni su tako da je za svakog (neparanoičnog) sudionika pojedinačno, izračunata prosječna vrijednost njegovih odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva. Ako je prosječna vrijednost odgovora bila veća od 4 ($M > 3,99$), to znači da kod tih (neparanoičnih) sudionika, Facebook stranice/grupe o roditeljstvu imaju ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva, odnosno da roditelji nakon korištenja Facebook stranica/grupa, procjenjuju strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim (neparanoični-paranoični sudionici) (vidi *Tablicu 3*).

TABLICA 3: PARANOIČNI SUDIONICI NAKON TVRDNJI O ULOZI FACEBOOK STRANICA/GRUPA O RODITELJSTVU NA POJAVU PARANOIČNOG RODITELJSTVA

Neparanoični sudionici (oni koji procjenjuju strah koji osjećaju za svoje dijete neparanoičnim)	Aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa o roditeljstvu	Tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva (Prosječna vrijednost)	Neparanoični/Paranoični sudionici (nakon odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu)
Neparanoičan	Pasivno korištenje	4,7	Paranoičan
Neparanoičan	Pasivno korištenje	4,7	Paranoičan
Neparanoičan	Pasivno korištenje	4,8	Paranoičan
Neparanoičan	Aktivno korištenje	4,0	Paranoičan
Neparanoičan	Pasivno korištenje	5,0	Paranoičan
Neparanoičan	Pasivno korištenje	4,0	Paranoičan
Neparanoičan	Aktivno korištenje	4,0	Paranoičan
Neparanoičan	Pasivno korištenje	5,0	Paranoičan

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Također, na *Tablici 3*, vidljivo je i kako samo dvoje od osam neparanoičnih-paranoičnih sudionika (25 %), Facebook stranice/grupe o roditeljstvu koristi aktivno, dok njih 75 %, Facebook stranice/grupe o roditeljstvu koristi pasivno ($M=4$).

Na *Tablici 4*, prikazana su i neka sociodemografska obilježja (spol, dob i razina obrazovanja) sudionika koji su nakon tvrdnji o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, procijenili strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim. Svih osam sudionika, koji su, nakon korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, procijenili strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim, ženskog su spola. Polovica sudionika (50 %), odnosno njih četvero, pripada dobnoj skupini '26-33 godine', zatim dobnoj skupini '34-41 godinu', njih 37,5 %. Najveći broj sudionika, njih troje (37,5 %), ima završen magisterij.

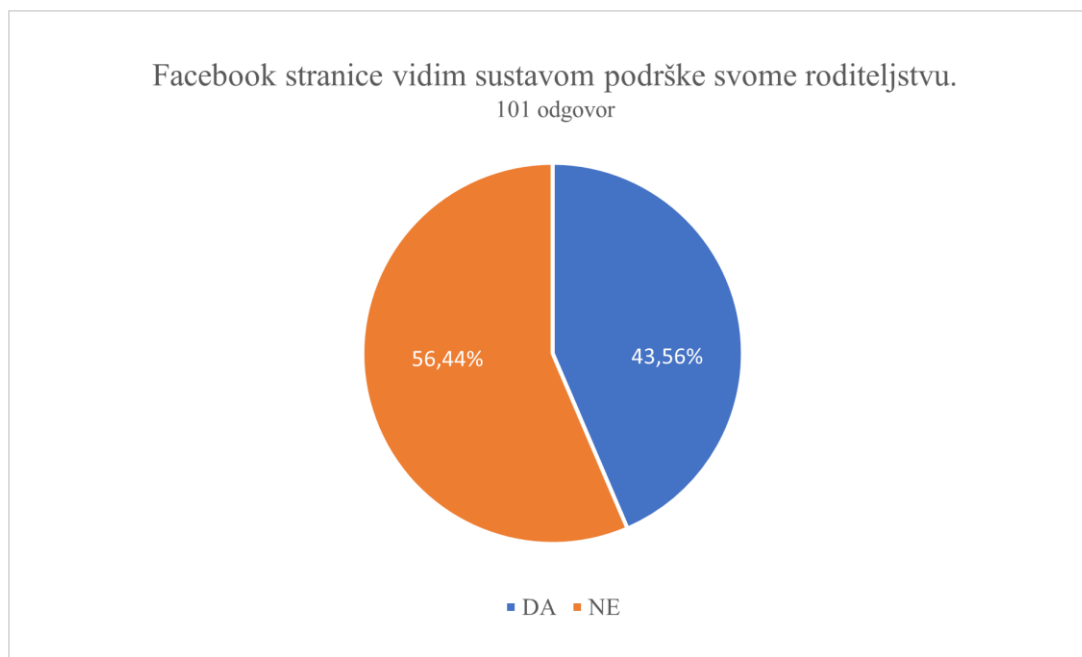
TABLICA 4: PARANOIČNI SUDIONICI NAKON KORIŠTENJA FACEBOOK STRANICA/GRUPA O RODITELJSTVU

Neparanoični/Paranoični sudionici (nakon odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu)	Aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa o roditeljstvu	SPOL	DOB	OBRAZOVANJE
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	SSS
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	34-41	Doktor znanosti
Paranoičan	Aktivno korištenje	Ženski	34-41	SSS
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	18-25	VSS
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij
Paranoičan	Aktivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	34-41	VSS

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Na kraju upitnika, sudionici su morali odgovoriti je li tvrdnja „Facebook stranice vidim sustavom podrške svome roditeljstvu“ za njih točna ili netočna, odnosno s DA/NE. Na *Slici 24*, vidljivo je kako ukupnog broja sudionika (101), njih 43,56 % odgovorilo da je navedena tvrdnja za njih točna, odnosno da Facebook stranice vide sustavom podrške svome roditeljstvu. Njih 56,44% odgovorilo je da navedena tvrdnja za njih nije točna, odnosno da Facebook stranice ne vide sustavom podrške svome roditeljstvu (vidi *Sliku 24*).

SLIKA 24: FACEBOOK STRANICE KAO SUSTAV PODRŠKE (DA/NE)

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Na Tablici 5, vidljivo je smatraju li *neparanoični-paranoični sudionici*, odnosno oni sudionici koji su strah koji osjećaju za svoje dijete procijenili paranoičnim nakon korištenja Facebook stranica/grupa, Facebook stranice sustavom podrške svome roditeljstvu ili ne. Njih većina (87,5 %) označilo je tvrdnju „Facebook stranice vidim sustavom podrške svome roditeljstvu“ kao točnom za njih (DA), dok je samo jedan sudionik od njih osmero (12,5 %), označilo tu tvrdnju kao netočnom za sebe (NE).

TABLICA 5: FACEBOOK STRANICE VIDIM SUSTAVOM PODRŠKE SVOME RODITELJSTVU

Neparanoični/Paranoični sudionici (nakon odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu)	Aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa o roditeljstvu	SPOL	DOB	OBRAZOVANJE	Facebook stranice vidim sustavom podrške svome roditeljstvu.
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	SSS	DA
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij	NE
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	34-41	Doktor znanosti	DA
Paranoičan	Aktivno korištenje	Ženski	34-41	SSS	DA
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	18-25	VSS	DA
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij	DA
Paranoičan	Aktivno korištenje	Ženski	26-33	Magisterij	DA
Paranoičan	Pasivno korištenje	Ženski	34-41	VSS	DA

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

TABLICA 6: USPOREDBA NEPARANOIČNIH I PARANOIČNIH RODITELJA

	Neparanoični-neparanoični roditelji (85 odgovora)	Neparanoični-paranoični roditelji (8 odgovora)
SOCIODEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE		
Spol	Ženski (85,89 %)	Ženski (100 %)
Dob	26-33 (45,88 %)	26-33 (50 %)
Obrazovanje	Visoka stručna sprema (30,59 %)	Magisterij (37,5 %)
NAVIKE KORIŠTENJA FACEBOOK STRANICA O RODITELJSTVU		
Koliko Facebook stranica/grupa o roditeljstvu prate	1-5 (82,35 %)	1-5 (75 %)
Koje Facebook stranice/grupe o roditeljstvu prate	O odgoju (51,76 %)	O zdravlju i njezi djeteta (87,5 %)
Motivi za praćenje Facebook stranice/grupe o roditeljstvu	Točnost informacija (80 %)	Relevantnost i pouzdanost informacija (87,5 %)
Za što koriste Facebook stranice/grupe koje prate	Za razmjenu mišljenja i iskustva (61,18 %)	Za traženje savjeta (100 %)
Koliko često posjećuju Facebook stranice/grupe o roditeljstvu	Jednom mjesečno ili rjeđe (34,18 %)	Svaki dan (50 %)
AKTIVNO/PASIVNO KORIŠTENJE FACEBOOK STRANICA/GRUPA O RODITELJSTVU		
Aktivno korištenje Facebook stranica/grupa o roditeljstvu	2,35%	25%
Pasivno korištenje Facebook stranica/grupa o roditeljstvu	97,65%	75%
FACEBOOK STRANICE VIDIM SUSTAVOM PODRŠKE SVOME RODITELJSTVU		
DA	12,50%	64,71%
NE	87,50%	35,29%

Izvor: anketni upitnik, izrada autorice

Tablicom 6 prikazana je usporedba navika korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu neparanoičnih roditelja – onih koji strah za svoje dijete procjenjuju neparanoičnim nakon odgovaranja na tvrdnje o ulozi Facebook stranica na pojavu paranoičnog roditeljstva, s navikama korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu paranoičnih roditelja – onih koji strah za svoje dijete procjenjuju paranoičnim nakon odgovaranja na tvrdnje o ulozi Facebook stranica na pojavu paranoičnog roditeljstva. Što se tiče navika korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, neparanoični roditelji (82,35 %) i paranoični roditelji (75 %), najčešće prate jednak broj Facebook stranica – od 1 do 5. Kada je riječ o tematici Facebook stranica koje prate neparanoični roditelji, njih 51,76 % prati stranice 'o odgoju', dok paranoični roditelji najčešće prate Facebook stranice/grupe 'o zdravlju i njezi djeteta' (87,5 %). Prije nego počnu pratiti Facebook stranice/grupe o roditeljstvu, neparanoičnim roditeljima (80 %) najvažnija je 'točnost informacija', dok je paranoičnim roditeljima (87,5 %) najvažnija 'relevantnost i pouzdanost informacija'. Neparanoični roditelji Facebook stranice/grupe najčešće koriste za 'razmjenu mišljenja i iskustva' (61,18 %), dok svi paranoični roditelji, primarno koriste Facebook stranice/grupe za 'traženje savjeta'. Neparanoični roditelji izrazito rijetko posjećuju Facebook stranice/grupe o roditeljstvu – jednom mjesečno ili rjeđe (34,18 %), dok polovica paranoičnih roditelja posjećuju Facebook stranice/grupe svakodnevno (50 %). I neparanoični (97,65 %) i paranoični (75 %) roditelji, Facebook stranice/grupe o roditeljstvu koriste pasivno. Neparanoični roditelji uglavnom ne smatraju da je tvrdnja 'Facebook stranice vidim sustavom podrške svome roditeljstvu' točna za njih – njih 87,5 % odgovorilo je 'NE' na ovu tvrdnju, dok se više od 60 posto paranoičnih roditelja slaže s ovom tvrdnjom, odnosno njih 64,71 %, odgovorilo je na ovu tvrdnju s 'DA'.

8.4. Rasprava

U istraživanju je sudjelovao 101 roditelj, od toga 88,12 % žena, odnosno majki i 11,88 % muškaraca, odnosno očeva. Ovakva raspodjela po spolu bila je i očekivana, budući da je i u poglavlju 'Dosadašnja istraživanja' prikazano kako majke uglavnom više koriste društvene medije, a osobito Facebook, od očeva (Duggan i sur., 2015), te da novopečene majke koriste društvene mreže više od novopečenih očeva (Bartholomew i sur., 2012). Najveći broj roditelja, njih 45,54 %, pripada dobnoj skupini 'od 26 do 33 godine', odnosno mlađoj dobnoj skupini. Ti rezultati potvrđuju zadnje podatke Državnog zavoda za statistiku, prema kojem je u 2019. godini u Republici Hrvatskoj, prosječna starost majke pri prvom porodu bila između 30 i 34 godine (DZS, 2021). Osim toga, prema istraživanju, mlađi roditelji (mlađi od 40 godina) češće koriste Facebook stranice od starijih roditelja (Baker i sur., 2016). Najveći broj roditelja (28,71 %) ima završenu visoku stručnu spremu, a 67,32 % roditelja visoko je obrazovano (VŠS, VSS, Magisterij, Doktor znanosti), što odgovara rezultatima istraživanja prema kojem roditelji višeg stupnja obrazovanja koriste društvene medije više od onih nižeg stupnja obrazovanja (Raspa i sur., 2020). 30,34 % majki koje su sudjelovale u istraživanju, imaju postignutu visoku stručnu spremu, dok 50 % očeva ima završenu srednju stručnu spremu. Najveći broj roditelja izjasnio se kao 'stručnjaci iz društvenog, humanističkog i umjetničkog područja', njih 20,79 %, a zatim slijede 'profesori, nastavnici i stručnjaci za obrazovanje', njih 15,84 %. 78,22 % roditelja koji su sudjelovali u istraživanju, o svome radnom statusu izjasnili su se kao zaposleni, ili kao studenti (6,93 %). Prema ovim rezultatima, najviše Facebook stranice koriste upravo zaposleni roditelji, što je u suprotnosti s rezultatima nekih istraživanja prema kojima društvene medije uglavnom koriste oni roditelji koji ostaju doma da bi se brinuli o djeci, studiraju ili su nezaposleni (Downing i sur., 2017, str. 3). Najveći broj roditelja živi u velikom gradu, njih 74,26 %, a najveći broj roditeljima pripada najvišoj dohodovnoj skupini 'od 11.001 kn i/ili više', njih 42,57 %. Dakle, na temelju rezultata o sociodemografskim karakteristikama roditelja, moglo bi se zaključiti da Facebook stranice o roditeljstvu i odgoju djeteta, najviše koriste majke (88,12 %), u odnosu na 11,88 % očeva. Mladi roditelji (u dobi od 26 do 33 godine) najviše koriste Facebook stranice o roditeljstvu (45,54 %), kao i visokoobrazovani (67,32 %) roditelji, najčešće zanimanja iz humanističkih, društvenih i umjetničkih znanosti (20,79 %), te oni koji su zaposleni (78,22 %). Roditelji koji najviše koriste Facebook stranice o roditeljstvu, žive u velikom gradu (74,26 %), a njih 42,57 % označilo je da prosječna mjesečna primanja kućanstva iznose više 11 tisuća kuna ili više.

Kada je riječ o navikama korištenja Facebook stranica o roditeljstvu, 83,17 % roditelja prati 1-5 Facebook stranica o roditeljstvu i odgoju djeteta, a Facebook stranice o roditeljstvu posjećuju najčešće jednom mjesečno ili rjeđe (30,69 %), što je u suprotnosti s istraživanjem prema kojima 75 % roditelja Facebook stranice posjećuju svakodnevno, dok njih 12 % na tjednoj razini ili rjeđe (Duggan i sur., 2015; Harpel, 2018, str. 2). Najčešća tematika Facebook stranica koju roditelji prate vezana je uz odgoj (54,46 %), zdravlje i njegu djeteta (45,54 %), te uz prehranu za djecu (45,54 %), što se podudara s rezultatima istraživanja prema kojima su roditelji osobito usredotočeni na Facebook stranice koje se bave prehranom, odgojem općenito, te zdravljem i njegom djece (Downing i sur., 2017, str. 10). Prije nego počnu pratiti neku Facebook stranicu o roditeljstvu, roditeljima je najbitnije da su informacije koje mogu pronaći na toj stranici/grupi točne (80,2 %), te da su informacije relevantne i pouzdane (74,26 %), budući da roditelji, prema istraživanju Duggana i suradnika (2015, str. 4), najčešće koriste Facebook stranice kako bi pronašli korisne informacije o roditeljstvu i odgoju djeteta. Rezultati dobiveni u istraživanju pokazuju kako roditelji najčešće koriste Facebook stranice/grupe o roditeljstvu kako bi razmijenili mišljenja i iskustva s drugim roditeljima (63,37 %), provjerili informacije (57,42 %), te kako bi potražili savjet (49,5 %), a tek onda kako bi dali savjet (6,93 %). Takvi rezultati slažu se s istraživanjem prema kojem roditelji Facebook stranice posjećuju kako bi se informirali, te kako bi pronašli stručne osobe i organizacije koje bi im dale informaciju ili savjet (Archer i Kao, 2018, str. 7). No, roditelji su izrazili da se u većoj mjeri ne slažu nego slažu s tvrdnjama o tome da koriste Facebook stranica/grupa o roditeljstvu kako bi potražili savjet i razmijenili mišljenje i iskustvo – što je u suprotnosti s rezultatima iz prethodnog pitanja o razlozima korištenja Facebook stranica/grupa. Ovi „neskladni“ rezultati mogli bi se objasniti istraživanjem prema kojem roditelji koriste Facebook stranice/grupe prvenstveno kako bi potražili društvenu podršku, kako bi se povezali s vanjskim svijetom, te kako bi pobjegli od dosade i sl. (Gibson, 2019, str. 4). Prema tome, moguće je da je do nesklada u odgovorima došlo upravo zbog toga jer odgovori kakvi su u Gibsonovom istraživanju (2019, str. 4), uopće nisu bili ponuđeni u ovome istraživanju.

Kada je riječ o aktivnom, odnosno pasivnom korištenju Facebook stranica, istraživanje Downing i suradnika (2017) pokazuje kako roditelji Facebook stranice najčešće koriste aktivno i to kroz objavljivanje statusa, fotografija ili videozapisa, te komentiranjem i odgovaranjem na pitanja drugih roditelja. Rezultati dobiveni u istraživanju u sklopu ovoga rada, prikazuju kako roditelji više koriste Facebook stranice/grupe pasivno (95,05%) nego aktivno (4,95%) i prema tome su bliži istraživanju Preece i suradnika (2004), prema kojem članovi Facebook grupa

radije čitaju tuđe objave nego što objavljuju vlastite ili komentiraju tuđe, odnosno više koriste Facebook stranice o roditeljstvu pasivno nego aktivno. Također, prema rezultatima koji su dobiveni anketnim upitnikom, roditelji pasivno traže savjete (93,07 %), ali i pasivno razmjenjuju mišljenja i iskustva (90,1 %). Budući da samo pet roditelja koristi aktivno Facebook stranice, prikazana su njihova sociodemografska obilježja (spol, dob, razina obrazovanja) – svi aktivni korisnici su majke, u dobi od '26-33' (40 %) ili '34-41' (40 %) godina, sa završenom višom stručnom spremom (40 %).

Kako bi se odgovorilo na postavljene ciljeve, bilo je potrebno prikazati koji su roditelji paranoični, a koji neparanoični, odnosno koliko roditelja strah, koji osjećaju za svoje dijete, procjenjuju paranoičnim, odnosno neparanoičnim. Prema rezultatima, vidljivo je kako 7,92 % roditelja smatra strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim, dok 92,08 % roditelja sami sebe ne smatraju paranoičnim. Svi roditelji koji su paranoični ženskog su spola, u dobi 'od 26 do 33 godina' (37,5 %) i imaju završenu srednju stručnu spremu (37,5 %). Za potrebe ovoga istraživanja, ispitano je koriste li paranoični roditelji više aktivno ili pasivno Facebook stranice i obrnuto – koriste li neparanoični roditelji više aktivno ili pasivno Facebook stranice. Između 80 i 90 %, i paranoičnih i neparanoičnih roditelja, koristi Facebook stranice pasivno više nego aktivno, no nešto je više paranoičnih roditelja koji koriste aktivno Facebook stranice, njih 12,5 %, od neparanoičnih roditelja, od kojih je samo 4,3 % aktivnih korisnika.

Za daljnju analizu rezultata, bili su potrebni samo neparanoični roditelji (N=93) kako bi se ispitao **glavni cilj** ovog istraživanja, odnosno kako bi se ispitalo *imaju li Facebook stranice o roditeljstvu i odgoju djeteta, zaista ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva*. Uloga Facebook stranica na pojavu paranoičnog roditeljstva, vidljiva je samo kod osmero roditelja (8,6 %), koji su, nakon odgovaranja na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu, strah koji osjećaju za svoje dijete procijenili paranoičnim, što nije dovoljan broj roditelja da bi se moglo tvrditi kako Facebook stranice o roditeljstvu zaista imaju ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva, odnosno da na bilo koji način utječu na pojavu paranoičnog roditeljstva ili ga potiču.

Kako bi se odgovorilo na **prvi specifični cilj** koji je zadan u ovome istraživanju, odnosno kako bi se ispitalo *imaju li navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva*, bilo je potrebno usporediti navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu neparanoičnih roditelja - onih koji strah za svoje dijete procjenjuju neparanoičnim nakon tvrdnji o ulozi Facebook stranica na pojavu paranoičnog roditeljstva, s navikama

korištenja Facebook stranica o roditeljstvu paranoičnih roditelja – onih koji strah za svoje dijete procjenjuju paranoičnim nakon tvrdnji o ulozi Facebook stranica na pojavu paranoičnog roditeljstva (vidi *Tablicu 6*). Što se tiče navika korištenja Facebook stranica o roditeljstvu, paranoični roditelji (75 %) najčešće prate 'od 1 do 5' Facebook stranica o roditeljstvu, a najčešća tematika Facebook stranica/grupa koju prate paranoični roditelji je 'o zdravlju i njezi djeteta' (87,5 %). Zdravlje i njega djeteta važne su, ali i osjetljive teme za roditelje, a ako se radi o ozbiljnijim zdravstvenim problemima djeteta, roditelji bi trebali potražiti savjet stručnjaka, odnosno liječnika, a ne na Facebook stranicama na kojima bi lako mogli naići na netočnu informaciju ili savjet koji ne odgovara njihovom djetetu. Prije nego počnu pratiti neku Facebook stranicu/grupu o roditeljstvu, paranoičnim roditeljima najvažnije da su informacije 'relevantne i pouzdane' (87,5 %). Svih osam paranoičnih roditelja (100 %) najviše koristi Facebook stranice/grupe o roditeljstvu kako bi zatražili savjet – prema tome bi se moglo zaključiti da paranoični roditelji Facebook stranice/grupe doživljavaju kao relevantan izvor informacija više nego neparanoični roditelji. Ono što je posebno zanimljivo jest da paranoični roditelji Facebook stranice najčešće posjećuju svaki dan (50 %). Budući da paranoični roditelji svakodnevno posjećuju Facebook stranice, one sigurno imaju veću ulogu u njihovom roditeljstvu, pa tako i ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva. Moglo bi se zaključiti da paranoični roditelji koriste Facebook stranice češće, da više koriste Facebook stranice kako bi zatražili i dobili savjet, te da općenito smatraju Facebook stranice relevantnim i pouzdanim izvorom informacija više nego neparanoični roditelji. Stoga bi se moglo potvrditi ono što se ispitalo prvim specifičnim ciljem, odnosno moglo bi se zaključiti da *navike korištenja Facebook stranica imaju ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva*, osobito kada je riječ o tome kako roditelji doživljavaju Facebook stranice (kao mjesto za traženje savjeta i izvor relevantnih i pouzdanih informacija) i koliko ih često koriste (svaki dan).

Drugi specifični cilj ispitivao je *ima li aktivno korištenje Facebook stranica veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja*. I neparanoični (97,65 %) i paranoični (75 %) roditelji izjasnili su se kao pasivni korisnici Facebook stranica više nego kao aktivni.

Zanimljivo je kako zapravo ima više paranoičnih roditelja (25 %) koji Facebook stranice koriste aktivno, od neparanoičnih roditelja (2,35 %), no budući da se radi o malom broju roditelja koji uopće koriste aktivno Facebook stranice o roditeljstvu, mogli bismo reći kako *aktivno korištenje Facebook stranica nema veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva od pasivnog korištenja*.

Osim toga, *Tablicom 6*, prikazane su i neke sociodemografske karakteristike (dob, spol, obrazovanje) neparanoičnih i paranoičnih roditelja. Budući da su svi paranoični roditelji majke, mogli bismo zaključiti kako Facebook stranice imaju veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva kod majki nego kod očeva, i to na majke mlađe dobi, odnosno na one majke koje pripadaju dobnoj skupini 'od 26 do 33 godine' (50 %), a posebno je zanimljivo da paranoični roditelji najčešće imaju završen magisterij, nasuprot neparanoičnim roditeljima koji najčešće imaju završenu visoku stručnu spremu, pa bismo mogli zaključiti kako Facebook stranice imaju veću ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva kod visoko obrazovanih roditelja, odnosno majki.

Također, paranoični roditelji (64,71 %) slažu se s tvrdnjom da Facebook stranice vide sustavom podrške svome roditeljstvu, a ovi rezultati prate rezultate o navikama korištenja Facebook stranica o roditeljstvu paranoičnih roditelja. Ovi rezultati mogli bi poslužiti kao polazišna točka nekih budućih istraživanja na ovu temu.

8.5. Ograničenja istraživanja

Primarni cilj ovog istraživanja bilo je ispitati imaju li navike korištenja Facebook stranica o roditeljstvu ulogu na pojavu paranoičnog roditeljstva. Prvo ograničenje ovome istraživanju jest veličina i vrsta uzorka koja bi trebala biti veća i raznolikija kako bi se zaista mogla vjerodostojnije utvrditi uloga navika korištenja Facebook stranica o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva. Očekivano je da će u istraživanju sudjelovati više majki, no trebalo je sudjelovati više od dvanaest očeva kako bi se dobili relevantniji rezultati i kako bi se cjelovitiji zaključci mogli donijeti i o očevima – ovako je istraživanje usmjerenije na majke. Drugo ograničenje bila je distribucija *online* anketnog upitnika – većina Facebook stranica ili grupa o roditeljstvu u svojim pravilima zabranjuju objavljivanje reklama i anketa, stoga anketni upitnik nije mogao biti distribuiran na mjesta na kojima se zapravo nalaze roditelji koji su idealni da uđu u uzorak, nego samo na nekoliko Facebook stranica koje nisu direktno i isključivo vezane uz roditeljstvo.

Buduća istraživanja o ovoj temi mogla bi na drugačiji način ispitivati navike korištenja Facebook stranica, osobito kada je riječ o aktivnom i pasivnom korištenju Facebook stranica o roditeljstvu. Kako bi se dobio bolji uvid u to koriste li Facebook stranice roditelji aktivno ili pasivno i u kojoj mjeri, moglo bi se specifičnije ispitati koji su to načini aktivnog korištenja

Facebook stranica, a koji pasivnog korištenja. Primjerice, komentiranje objava drugih roditelja, moglo bi se ispitati na način da se roditelje pita koliko često komentiraju neku objavu, status, komentar, fotografiju ili videozapis drugog roditelja. Buduća istraživanja o ovoj temi mogla bi se usmjeriti na društvenu podršku, odnosno mogla bi se nastaviti na zadnju tvrdnju anketnog upitnika ovog istraživanja koja je ispitala slažu li se ili ne roditelji s time da Facebook stranice vide sustavom podrške svome roditeljstvu, odnosno mogla bi se ispitivati povjerenje roditelja prema Facebook stranicama – u kojoj mjeri roditelji Facebook stranice doživljavaju oblikom podrške svome roditeljstvu – kako bi se dobio bolji uvid u to koliko sudionici općenito vjeruju Facebook stranicama i koliko ih doživljavaju relevantnima.

9. ZAKLJUČAK

Suvremeno roditeljstvo u današnjem, suvremenom kontekstu nailazi na mnogobrojne izazove, posebno uzrokovane promjenama u društvenoj i socijalnoj strukturi, ekonomskim promjenama, demografskim promjenama, povijesnim događanjima, a osobito su izazovne promjene nastale ubrzanim razvojem digitalnih tehnologija, interneta, društvenih medija i mreža. Pred suvremenog roditelja, osim svakodnevnih izazova i očekivanja, stavljena su i nova očekivanja što se tiče roditeljstva i odgoja djeteta, pa se od roditelja očekuje da je obrazovan i informiran o odgoju djeteta, te da posjeduje određena znanja, vještine i sposobnosti za odgajanje djeteta.

Suvremeno roditeljstvo odvija se u društvu koje se naziva rizično društvo, a koje je povezano s kulturom straha, odnosno odvija se u društvu i kulturi koju obilježava strah potaknut ubrzanim tehnološkim i digitalnim napretkom. Takvo društvo stvara iluziju o tome kako je svijet opasnije mjesto nego što to zaista jest, pa su roditelji anksiozni i u strahu za svoje dijete više nego ikada prije. Osobito opasnima mogu se smatrati društveni mediji koji se na prvom mjestu bave senzacionalističkim, odnosno pretjeranim i hiperboličkim izvještavanjem, osobito o djeci, što kod roditelja samo dodatno pojačava strah koji osjećaju za svoje dijete.

„Nova kultura roditeljstva“ koja je nastala u kontekstu suvremenog društva, čini roditelje nesigurnima u odgoju djeteta jer im svakodnevno servira opasnosti, rizike i izazove s kojima se roditelji često ne mogu racionalno nositi. Na sva ta očekivanja i izazove, roditelji reagiraju pretjerano zaštitnički, pa tako nastaju neki novi oblici roditeljstva u kontekstu „pretjeranog

roditeljstva“, kao što je paranoično roditeljstvo. Kada je riječ o paranoičnom roditeljstvu i digitalnoj tehnologiji, te društvenim medijima, paranoični roditelji smatraju medije i društvene mreže osobito opasnim za svoje dijete, a njegovu konzumaciju digitalnih sadržaja izrazito rizičnom. Literatura koja se bavi roditeljstvom i društvenim medijima, često ispituje kakvu ulogu roditelji imaju kada je riječ o djetetovom korištenju društvenih medija, no rjeđe se ispituje kakvu ulogu društveni mediji imaju za roditelje i njihovo roditeljstvo. Kada je i o tome riječ, uloga društvenih medija za roditelje uglavnom je prikazana kao pozitivna – roditelji na društvenim mrežama mogu pronaći društvenu podršku, mogu se informirati o roditeljstvu i odgoju, mogu potražiti ili dati savjet, mogu razmijeniti mišljenja i iskustva s drugim roditeljima, te se općenito mogu povezati i ostvarivati virtualne kontakte s roditeljima koji su u sličnoj situaciji. No, pitanje je mogu li društveni mediji, a osobito Facebook kao medij koji roditelji najviše koriste, imati i negativni utjecaj na roditelje, odnosno ima li ulogu u stvaranju rizika i opasnosti za roditelje, odnosno ima li ulogu u širenju straha, anksioznosti i paranoje među roditeljima koji koriste Facebook stranice o roditeljstvu. Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako Facebook stranice i informiranje na Facebook stranicama o roditeljstvu imaju određenu ulogu u pojavi paranoičnog roditeljstva. Ovaj rad i ovo istraživanje, može poslužiti kao polazišna točka budućim istraživačima koji se odluče za istraživanje i onih negativnih aspekata Facebooka i Facebook stranica o roditeljstvu, u kontekstu novih suvremenih oblika roditeljstva, osobito paranoičnog roditeljstva.

POPIS LITERATURE

1. Achwal, A. (2020). *Parenting and Technology - Challenges and Suggestion for Parents in Digital Age*. Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici Parenting Firstcry.com.: <https://parenting.firstcry.com/articles/parenting-and-technology-challenges-and-suggestions-for-parents-in-the-digital-age/>
2. Ajduković, M. (1990). Stil odgoja u obitelji kao faktor delikventnog ponašanja djece. *Primjenjena psihologija*, 11(1), 47-55.
3. Ammari, T. i Schoenebeck, S. (2015). *Understanding and Supporting Fathers and Fatherhood on Social Media Sites*. New York: Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Humans Factors in Computing Systems (CHI '15). Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/300727716_Understanding_and_Supporting_Fathers_and_Fatherhood_on_Social_Media_Sites
4. Ammari, T. i Schoenebeck, S. (2016). *'Thanks for Your Interest in Our Facebook Group, but It's Only for Dads': Social Role of Stay-Home Dads*. New York: Proceedings of the ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work (CSCW '16). Posjećeno 11.8.2022 na mrežnoj stranici ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/301784830_Thanks_for_Your_Interest_in_Our_Facebook_Group_but_It's_Only_for_Dads'_Social_Roles_of_Stay-at-Home_Dads
5. Ammari, T. i sur.(2014). *Accessing Social Support and Overcoming Judgment on Social Media Among Parents of Children with Special Needs*. Ann Arbor: AAAI International Conference on Weblogs and Social Media 2014 (ICWSM '14). Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/286118394_Accessing_Social_Support_and_Overcoming_Judgment_on_Social_Media_among_Parents_of_Children_with_Special_Needs
6. Anderegg, D. (2003). *Worried all the Time: Rediscovering the Joy of Parenthood in an Age of Anxiety*. New York: Free Press.
7. Archer, C. i Kao, K.,T. (2018). Mother, Baby and Facebook Makes Three: Does Social Media Provide Social Support For New Mothers? *Media International Australia*, 1-18.
8. Auxier, B., i sur. (2020). *Parenting Children in the Age of Screens: Parent's Attitudes and Experiences Related to Digital Technology*. Posjećeno 11.8.2022 na mrežnoj stranici Pew Research Center: <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiences-related-to-digital-technology/>
9. Badcock, C. (2020). *Paranoid Parenting in Modern Society*. Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici *Psychology Today*: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-imprinted-brain/202002/paranoid-parenting-in-modern-society>
10. Baker, S. i sur. (2016). Who Uses Online Parenting Support? A Cross-Sectional Survey Exploring Australian Parents' Internet Use for Parenting. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 916-927.
11. Barker, B., i Yang, I. (2018). Social Media and Social Support in Pregnancy and Postpartum. *Sexual & Reproductive Healthcare*. DOI:<https://doi.org/10.1016/j.srhc.2018.05.003>

12. Barkin, L. J., i sur. (2014). Barriers to Optimal Social Support in the Postpartum Period. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 4(43), 445-454.
13. Barth, L. (2020). *Overprotective Parents: How to Let Go and Raise Independent Kids*. Posjećeno 8. 8 2022 na mrežnoj stranici *Healthline. Parenthood.*:
<https://www.healthline.com/health/parenting/overprotective-parents>
14. Bartholomew, K. M., i sur. (2012). New Parents' Facebook Use at the Transition to Parenthood. *Family Relations*, 455-469.
15. Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. Newbury Park: Sage Publications.
16. Blažeka Kokorić, S., i Birovljević, J. (2015). Posvojiteljske obitelji - izazovi prilagodbe i reakcije okoline. *Kako smo postali obitelj: Posvojenje - dio moje priče: zbornik radova*. Zagreb, Hrvatska: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
17. Cambridge, D. (2022). *Paranoia*. Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici *Cambridge Dictionary*: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/paranoid>
18. Chalken, C. i Anderson, H. (2017). Mothering on Facebook: Exploring the Privacy/Openness Paradox. *Social Media + Society*, 3(2), 1-10.
19. Clarke, K. i sur. (2013). The Parental Overprotective Scale: Association with Child and Parental Anxiety. *Journal of Affective Disorders*, 151(2), 618-624.
20. Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
21. Dixon, S. (2022). *Number of Monthly Active Facebook Users Worldwide as of 2nd Quarter 2022*. Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici *Statista*:
<https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>
22. Dollarhide, M. (2021). Social Media. Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj starnici *Investopedia.*:
<https://www.investopedia.com/terms/s/social-media.asp#toc-what-are-the-top-10-social-media-apps>
23. Downing, I. K. i sur. (2017). Facilitator and Participant Use of Facebook in a Community-Based Intervention for Parents: The InFANT Extend Program. *Childhood Obesity*, 13(6). DOI:<http://dx.doi.org/10.1089/chi.2017.0078>
24. Duggan, M. i sur. (2015). *Parents and Social Media: Mothers are Especially Likely to Give and Receive Support on Social Media*. Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici *Pew Research Center*: <https://www.pewresearch.org/internet/2015/07/16/parents-and-social-media/>
25. Državni zavod za statistiku. (2013). *Statističke informacije 2013*. Posjećeno 22.8.2022. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://web.dzs.hr/arhiva.htm>
26. Državni zavod za statistiku (2021). *Statističke informacije 2021*. Posjećeno 22.8.2022. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku:
https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2021.pdf
27. Državni zavod za statistiku. (2022). *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2021*. Posjećeno 22. 8 2022 na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku:
<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29028>

28. Đuranović, M. i Klasnić, I. (2020). *Dijete, odgoj i obitelj*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet.
29. e-Usmjeravanje. (n.d.) *e-Usmjeravanje*. Posjećeno 28.8.2022 na mrežnoj stranici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje - Područja zanimanja: <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/Pretraga>
30. Excelsior, E. (7. 5 2019). *Dolphin Parenting 101: Don't be a Tiger (or a Jellyfish) Parent* Posjećeno 4. 8 2022 na mrežnoj stranici *Excelsior American School*: <https://excelsioramericanschooladmissions.com/dolphin-parenting-101-dont-be-a-tiger-or-a-jellyfish-parent/>
31. Fletcher, R. i StGeorge, J. (2011). Heading Into Fatherhood - Nervously: Support for Fathering from Online Dads. *Qualitative Health Research 2011*, 21(8), 1101-1114.
32. Frey, E. F. i sur. (2021). Parents' Use of Social Media as a Health Information Source for Their Children. *Academic Pediatrics*, 1-34.
33. Furedi, F. (2002). *Culture of Fear*. London: Continuum International Publishing Group.
34. Furedi, F. (2002). *Paranoid Parenting: Why Ignoring the Experts May Be Best for Your Child*. Chicago: Chicago Review Press.
35. Furedi, F. (2008). *Paranoid Parenting: Why Ignoring the Experts May Be Best for Your Child*. London: Bloomsbury Academic.
36. Gagon, J. R. i sur. (2020). When Overparenting is Normal Parenting: Examining Child Disability and Overparenting in Early Adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 413-425.
37. Gibson, I. C. (2019). Enacting Motherhood Online: How Facebook and Mommy Blogs Reinforce White Ideologies of the New Momism. *Feminist Encounters: A Journal of Critical Studies in Culture and Politics*, 3(1-2),1-11.
38. Gibson, L. i Hanson, L. V. (2013). 'Digital Motherhood': How Does Technology Support New Mothers. *CHI '13: Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 313-322. DOI:<https://doi.org/10.1145/2470654.2470700>
39. Gordon, S. (2021). *How Technology Gets in the Way of Parenting*. Posjećeno 11. 8 2022 s mrežne stranice Verywell Family: <https://www.verywellfamily.com/technology-vs-parenting-4690680>
40. Gray, M. G. i sur. (2000). "The Federal Government's Agricultural Health Study: A Critical Review with Suggested Improvements". *Human and Ecological Risk Assessment: An International Journal*, 6(1), 47-71.
41. Gray, P. (2019). *The Many Shades of Fear-Based Parenting*. Posjećeno 9. 8 2022 s mrežne stranice Psychology Today: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/freedom-learn/201903/the-many-shades-fear-based-parenting>
42. Guerra-Reyes, L. (2016). Postpartum Health Information Seeking Using Mobile Phones: Experiences of Low-Income Mothers. *Maternal and Child Health Journal*, 20(1), 13-21. DOI:<https://doi.org/10.1007/s10995-016-2185-8>
43. Guru, S. (n.d.). *Beck's Theory of Risk Society of Modernity: Definition and Speciality of Risk Society*. Posjećeno 9. 8 2022 s mrežne stranice Your Article Library: *The Next Generation Library*: <https://www.yourarticlelibrary.com/sociology/becks-theory-of-risk-society-of-modernity-definition-and-speciality-of-risk-society/39843>

44. Hammersley, L. M. i sur. (2019). Can Parental Engagment in Social Media Enhance Outcomes of an Online Healthy Lifestyle Program fot Preschool-Aged Children? *Health Communication*, 35(9), 1162-1171.
45. Harpel, T. (2018). Pregnant Women Sharing Pregnancy-Related Information on Facebook: Web-Based Surevey Study. *Journal of Medical Internet Research*, 20(3),1-16.
46. Holtz, B. i sur. (2015). Connected Motherhood: Social Support for Moms and Moms-to-Be on Facebook. *Telemedicine Jorunal and E-Health*, 21(5), 415-421.
47. Hrvatska Enciklopedijam (n.d.) *Obitelj*. Posjećeno 1. 8 2022 s mrežne stranice Leksiografski zavod Miroslav Krleža: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44557>
48. Hrvatski Sabor (2003). *Obiteljski zakon*. Posjećeno 3. 8 2022 na mrežnoj stranici *Narodne Novine: službeni list Republike Hrvatske*: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1583.html
49. Hrvatski Sabor (2003). *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*. Posjećeno 3. 8 2022 na mrežnoj stranici *Narodne novine: službeni list Republike Hrvatske*: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1586.html
50. Jackson, S. i Scott, S. (1999). Risk Anxiety and the Social Construction of Childhood. U Lupton, D. (ur.), *Risk and Sociocultural Theory: New Directions and Perspectives* (str. 86-108). Cambrigde: Cambrigde University Press.
51. Juul, J. (2008). *Život u obitelji: najvažnije vrijednosti u zajedničkom životu i odgoju djece*. Lipovčak, H. (prev.) Zagreb: Naklada Pelago.
52. Kang, S. (18. 5 2014). *How the Tiger, Dolphin and Jellyfish Parents Differ*. Posjećeno 4. 8 2022 s mrežne stranice Psychology Today: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-dolphin-way/201405/how-the-tiger-dolphin-and-jellyfish-parents-differ>
53. Kaufmann, R. i sur. (2016). Having Fun on Facebook? Mother's Enjoyment as a Moderator of Menthal Health and Facebook Use. *Health Communication*, 1-10. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/10410236.2016.1196513>
54. Keresteš, G. (2002). *Dječje agresivno i prosocijalno ponašanje u kontekstu rata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
55. Keresteš, G. i Brković, I. (2012). Razvoj i validacija upitnika roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 23-42.
56. Keresteš, M. (7. 3 2021). *Izazovi modernog roditeljstva - kako se ne pogubiti u moru novih stilova i savjeta?* Posjećeno 4.8.2022. s mrežne stranice Ženski recenziraj: njezin savjetnik.: <https://www.zenskirecenziraj.com/hr/ostalo/izazovi-modernog-roditeljstva-kako-se-ne-pogubiti-u-moru-novih-stilova-i-savjeta/>
57. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu - Roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
58. Koller-Trbović, N. (1994). Struktura odgojnih stilova djece predškolske dobi. *Kriminologija i socijalna interakcija*, 2(2), 127-143.
59. Kumar, P. i Schoenebeck, S. (2015). The Modern Day Baby Look: Enacting Good Mothering and Stewarding Privacy on Facebook. *In Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing*, 1302-1312.

60. Lane, A. (2001). Paranoid Parenting by Frank Furedi. Posjećeno 10. 8 2022 s mrežne stranice Ipce Web Site: https://www.ipce.info/library_2/files/paran_parent.htm. Preuzeto
61. LeMoyne, T. i Buchanan, T. (2011). Does "Hovering" Matter? Helicopter Parenting and Its Effect on Well-Being. *Sociological Spectrum: Mid-South Sociological Assication*, 31(4), 399-418.
62. Li, P. (2022). *Overprotective parents - Causes, Signs and Effects* Posjećeno 8. 8 2022 s mrežne stranice Parenting for Brain: <https://www.parentingforbrain.com/overprotective-parents/>
63. Lidskog, R. (1993). Book Reviews: Ulrich Beck: The Risk Society. Towards a New Modernity. London: Sage, 1992. *Acta Sociologica*(36), 400-403.
DOI:<http://dx.doi.org/10.1177/000169939303600409>
64. Lo, I. (2020). *Do You Have Paranoid or Controlling Parents?: The Complex Trauma of Parents Who are Hysterical, Defensive and Paranoid*. Posjećeno 8. 8 2022 s mrežne stranice PsychologyToday: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/living-emotional-intensity/202005/do-you-have-paranoid-and-controlling-parents>
65. Lupton, D. i Pedersen, S. (2016). An Australian Survey of Women's Use of Pregnancy and Parenting App. *Women and Birth*, 29(4), 368-375.
DOI:<https://doi.org/10.1016/j.wombi.2016.01.008>
66. Lupton, D. i Pederson, S. (2016). Parenting and Digital Media: From the Early Web to Contemporary Digital Society: Parenting and Digital Media. *Sociology Compass*, 10(8), 730-743.
67. Lynn Price, S. i sur. (2018). Maternal Knowing and Social Networks: Understanding First-Time Mothers' Search for Information and Support Through Online and Offline Social Networks. *Qualitative Health Research*, 28(10), 1552-1563.
68. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
69. Ljubetić, M. (2011). Stabilna obitelj i poželjno roditeljstvo u kaotičnom svijetu - (moguća) stvarnost ili iluzija? (Imaju li perspektivu i/ili alternativu?). U Pećnik, N. (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 67-96). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
70. Maleš, D. (2001). *Konvencija o pravima djeteta*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
71. Maleš, D. (1988). *Obitelj i uloga spola: utjecaj roditelja na usvajanje uloge spola kod djece*. Zagreb: Školske novine.
72. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, (67) 13-15.
73. Maleš, D. i Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskog odgoja. U Maleš, D. (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 41-66). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zavod za pedagogiju.
74. McDaniel, T. B. i sur. (2012). New Mothers and Media Use: Associations Between Blogging, Social Networking, and Maternal Well-Being". *Maternal and Child Health Journal*, 16(7), 1509-1517.

75. Milanović, M. i sur. (2000). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: UNICEF - Ured za Hrvatsku i Ministarstvo prosvjete i Športa RH, Targa.
76. Morin, A. (2020). *What is Helicopter Parenting?* Posjećeno 8. 8 2022 na mrežnoj stranici Verywell Family: <https://www.verywellfamily.com/helicopter-parents-do-they-help-or-hurt-kids-1095041>
77. Morse, H. i Brown, A. (2021). Accessing Local Support Online: Mothers' Experiences of Local Breastfeeding Support Facebook Groups. *Maternal & Child Nutrition*, 17(4), 1-11.
78. NapoleonCat. (2022). *Facebook Users in Croatia 2022* Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici NapoleonCats.Stats: <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-croatia/2022/05/>
79. NSPCC. (n.d.). *The Law on Leaving Your Child on Their Own* Posjećeno 10. 8 2022 na mrežnoj stranici GOV.UK.: <https://www.gov.uk/law-on-leaving-your-child-home-alone>
80. NSPCC. (n.d.). *Keeping Children Safe: Staying Home Alone*. Posjećeno 10. 8 2022 na mrežnoj stranici NCPCC: Every Childhood is Worth Fighting for: <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/in-the-home/home-alone/>
81. Oxford, D. (2022). *Paranoia*. Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici *Oxford Learner's Dictionaries*: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/paranoia?q=paranoia>
82. Pain, R. (2006). Paranoid Parenting? Rematerializing Risk and Fear for Children. *Social & Cultural Geography*, 7(2), 221-243.
83. Pećnik, N. (2008). Prema viziji roditeljstva u najboljem interesu djeteta. U Daly, M. (ur.), *Roditeljstvo u suvremenoj Europi: pozitivan pristup* (str. 15-36). Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
84. Pećnik, N. i Starc, B. (2010). *Parenting in the Best Interests of the Child and Support to Parents of the Youngest Children*. Zagreb: UNICEF Office for Croatia.
85. Pereira Garcia Galvao, D. M. i sur. (2021). Use of New Technologies and Promotion of Breastfeeding: Integrative Literature Review. *Sociedade de Pediatria de São Paulo*. DOI:<http://dx.doi.org/10.1590/1984-0462/2022/40/2020234>
86. Petani, R. (2011). Odnos roditelj-dijete. U Maleš, D. (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 97-124). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zavod za pedagogiju.
87. Plant, R. (2021). *What is Tiger Parenting?* Posjećeno 4. 8 2022 na mrežnoj stranici verywellfamily: <https://www.verywellfamily.com/what-is-tiger-parenting-5188954>
88. Potočnjak, B. (1986). *Uloga roditelja u odgoju djece*. Rijeka: "Otokar Keršovani".
89. Preece, J. i sur. (2004). The Top Five Reasons for Lurking: Improving Community Experiences for Everyone. *Computers in Human Behavior*, 20, 201-223.
90. Pugle, M. (2021). *What is Paranoia?* Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici verywellhealth: <https://www.verywellhealth.com/paranoia-5113652>
91. Puškarić, K. (2011). *Odgoj djece - najteži posao modernog doba*. Posjećeno 23.8.2022. na mrežnoj stranici Poslovni.hr: <https://www.poslovni.hr/lifestyle/odgoj-djece-najtezi-posao-modernog-doba-170258>
92. Raboteg-Šarić, Z. i sur. (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

93. Raihani, J. N. i Bill, V. (2018). *An Evolutionary Perspective on Paranoia* Posjećeno 9. 8 2022 na mrežnoj stranici National Library of Medicine. PMC: PubMed Central: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6420131/>
94. Raspa, M. i sur. (2020). Information and Emotional Support Needs of Families Whose Infant Was Diagnosed With SCID Through Newborn Screening. *Front Immunol*, (885).
95. Reed-Fitzke, K. i sur. (2016). Helicopter Parenting and Emerging Self-Efficacy: Implications for Mental and Physical Health. *Journal of Child and Family Studies*, 25(10), 3136-3149.
96. Reiss, I. L. i Lee, G. R. (1988). *Family systems in America (4th ed.)*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
97. Shaffer, H. R. (2000). *Social Development*. Oxford: Blackwell Publishers.
98. StGeorge, M. J. i Fletcher, J. R. (2011). Father Online: Learning About Fatherhood Through the Internet. *The Journal of Perinatal Education*, 20(3), 154-162.
99. Strange, C. i sur. (2018). 'Easier to Isolate Yourself... there's no Need to Leave the House' - A Qualitative Study on the Paradoxes of Online Communication for Parents with Young Children. *Computers in Human Behaviour*, 83,168-175.
100. TechTarget. (n.d.). *Facebook Page* Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici TechTarget: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/Facebook-page>
101. TechTarget. (n.d.). *Facebook Group*. Posjećeno 11. 8 2022 na mrežnoj stranici TechTarget: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/Facebook-group>
102. Therriault, G. B. (2014). Moms Gone Social: A critical Thematic Analysis of Mommy Facebooking and Its Effect on Motherhood Identities and the Good Mother Ideal. *Master's Thesis*. Villanova University.
103. Thompson, K. (2020). *Paranoid Parenting* Posjećeno 8. 8 2022 na mrežnoj stranici ReviseSociology: <https://revisesociology.com/2020/07/20/paranoid-parenting/>
104. Times, E. (2020). *Tiger, Elephant, Helicopter or Dolphin: Find Which Type of Parent are You*. Posjećeno 4. 8 2022 na mrežnoj stranici TimesofIndia.com.: <https://timesofindia.indiatimes.com/life-style/parenting/moments/tiger-elephant-helicopter-or-dolphin-find-which-type-of-parent-are-you/photostory/75011163.cms?picid=75011214>
105. Trautner, T. (2017). *Overprotective Parenting*. Posjećeno 8. 8 2022 na mrežnoj stranici Michigan State University: MSU Extension.: https://www.canr.msu.edu/news/overprotective_parenting_style
106. Van den Berge, L. (2013). Parenting Support and the Role of Society in Parental Self-Understanding: Furedi's Paranoid Parenting Revisited. *Journal of Philosophy of Education*(3), 391-406.
107. Wallweiner, S. i sur. (2016). Pregnancy eHealth and mHealth: User Proportions and Characteristics of Pregnant Women Using Web-Based Information Sources: A Cross-Sectional Study. *Arch Gynecol Obstet*, 937-944.
108. Wisherth, A. G. i sur. (2016). The Adverse Influence of Permissive Parenting on Personal Growth and Mediating Role of Emotional Intelligence. *The Journal of Genetic Psychology*, 177(5), 185-189.

109. Zloković, J. i Rosić, V. (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Riječki nakladni zavod: Grafrade.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Sudionici koji aktivno koriste Facebook grupe/stranice.....	51
Tablica 2: Sudionici koji su procijenili strah koji osjećaju za svoje dijete paranoičnim.....	53
Tablica 3: Paranoični sudionici nakon tvrdnji o ulozi Facebook stranica/grupa o roditeljstvu na pojavu paranoičnog roditeljstva.....	56
Tablica 4: Paranoični sudionici nakon korištenja Facebook stranica/grupa o roditeljstvu.....	57
Tablica 5: Facebook stranice vidim sustavom podrške svome roditeljstvu.....	58
Tablica 6: Usporedba neparanoičnih i paranoičnih roditelja	58

POPIS SLIKA

Slika 1: Spol.....	38
Slika 2: Dob	38
Slika 3: Razina obrazovanja.....	39
Slika 4: Razina obrazovanja prema spolu	40
Slika 5: Područje zanimanja.....	40
Slika 6: Radni status.....	41
Slika 7: Mjesto stalnog boravka.....	42
Slika 8: Socioekonomski status	42
Slika 9: Broj Facebook stranica koje prate	43
Slika 10: Tematika Facebook stranica o roditeljstvu	44
Slika 11: Motivi praćenja Facebook stranice o roditeljstvu.....	45
Slika 12: Korištenje Facebook stranica/grupa	46
Slika 13: Učestalost praćenja Facebook stranica/grupa.....	47
Slika 14: Traženje savjeta	48
Slika 15: Razmjena mišljenja i iskustva	48
Slika 16: Traženje savjeta/razmjena mišljenja i iskustva	49
Slika 17: Aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa.....	50
Slika 18: Traženje savjeta - aktivno/pasivno	51
Slika 19: Razmjena mišljenja i iskustva - aktivno/pasivno	52
Slika 20: Paranoični/neparanoični sudionik.....	52
Slika 21: Paranoični sudionici - aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa.....	54
Slika 22: Neparanoični roditelji – aktivno/pasivno korištenje Facebook stranica/grupa	54
Slika 23: Neparanoični/paranoični sudionici (nakon odgovora na tvrdnje o ulozi Facebook stranica/grupa na pojavu paranoičnog roditeljstva)	55
Slika 24: Facebook stranice kao sustav podrške (DA/NE).....	57

PRILOZI

Prilog 1.

Anketni upitnik

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc23txlHTuqdUp6S-Yx3BD-Ygt68nB2I0CJSgmwsoUwrCwHTg/viewform?usp=sf_link